

EFTERHÄMTA, v. a. 1. Upphämta efteråt, sedan den egentliga upphämtningen, skörden redan skett. Sägas både i egentl. o. fig. mening. — *Efterhämtande*, n. 4.

EFTERHÄMTARE, m. 5. En, som efterhämtar (både i egentl. o. fig. mening). — *Syn.* Axplockare.

EFTERHÄMTNING, f. 2. Handlingen, då man efterhämtar (både i egentl. o. fig. mening). — *Syn.* Axplocking; se f. 3. Efterskörd.

EFTERHÄNGSEN, a. 2. neutr. — *et.* Som besväras genom trägn, ovälkoma besök, beständiga böner, tiggerier, ofta förnyadt utbudande af varor, o. s. v.

EFTERHÄNGSENHET, f. 3. Egenskapen att vara efterhängsen.

EFTERHÄRMA, v. a. 1. Se *Efterapa* (hem. 1 o. 2). *E. någon*. *E. ens skick, gång, tal, rörelser*. *Jr. Anm. vid Efterapa*. — *Syn.* Se *Härma*. — *Efterhärmande*, n. 4. o. *Efterhärkning*, f. 2.

EFTERHÄRMARE, m. 5. (föga brukl.) En, som efterhärmar.

EFTERHÖRA, v. a. 2. Underrätta sig om något. *E. huru det står till med någon*. *E. om någon är hemma*. *E. förhållandet med en sak*. — *Äfv. Höra efter*. — *Syn.* Se *Efterfråga*, 2, a. — *Efterhörande*, n. 4.

EFTERHÖST, m. 2. (mindre brukl.) Sägas, då höstlig väderlek inträffar, sedan den vanliga hösttiden lagit slut, d. v. s. i början af vintermånaderna.

EFTERILA, v. n. 1. Ila efter någon, som gått, farit förut. Brukas endast i part. pres. med verbet *Komma*, t. ex.: *Han kom strax e-nde*.

EFTERJAGA, v. a. 1. 1) (egentl.) Med jägt förfölja. Man säger vanligare blott *Jaga* (v. a.). — *Äfv. Jaga efter*. — 2) (i utsträckt mening) Förfölja, eftersätta människor, för att döda eller gripa dem. *E. tjufvar, röfvare, löst folk*. *E. en flyende bendlig trupp*. — *Äfv. Jaga efter*. — *Syn.* Se *Förfölja*, n. 5) (fig.) Ilfrigt söka, eftersträva, begärligt öfverloma sig åt. *E. folkets gynnest*. *E. nöjen*. — *Vanligare Jaga efter*. — *Syn.* Se *Eftersträfo*. — *Efterjagande*, n. 4. o. *Efterjagning*, f. 2.

EFTERKÄLAS, ---äs, n. 5. Mindre kalas, som göres omedelbart efter ett större, och vanligen för mindre betydande gäster.

EFTERKASTA, v. a. 1. Kasta en sak efter något, som förut blifvit kastadt. — *Vanligare Kasta efter*. — *Efterkastande*, n. 4. o. *Efterkastning*, f. 2.

EFTERKILA, v. n. 1. Kila efter någon, som gått, sprungit förut. Brukas endast i part. pres. med verbet *Komma*, t. ex.: *Ormen kom e-nde, när han sprang undan*. — *Vanligen Kila efter*. — *Efterkilande*, n. 4.

EFTERKLÄNG, m. 5. Uthålligt klingande ljud efter en kläng.

EFTERKLIFVA, v. n. 3. (böjes som *Klifva*) Klifva efter någon, som gått förut. Brukas nästan endast i part. pres. med verbet *Komma*, t. ex.: *Först gick sonen, och sedan kom gubben sjelf e-nde*. — *Vanligare Klifva efter*.

EFTERKLÄM, m. 2. sing. (fam.) Se *Eftertryck*.
EFTERKLÄTTRA, v. n. o. a. 1. 1) Klättra efter någon, som klättrat förut. Nästan endast i part. pres. med *Komma*. — *Vanligare Klättra efter*. — 2) Klättra, för att åtkomma något. Föga brukligt. — *Efterklättrande*, n. 4.

EFTERKOMMA, v. n. 3. (böjes som *Komma*) 1) Komma efter någon, som kommit förut. —

Brukligare *Komma efter*. — 2) Följa efter i tiden. *Veckan, som efterkom*. — *Vanligare Komma efter*. — *Syn.* Se *Följa*. — 3) Göra, såsom någon befallt; önskat, tillstyrkt. *E. någons vilja, befallning, önskan, råd*. — *Syn.* Se *Lyda*.

EFTERKOMMANDE, n. 4. Handlingen, då man efterkommer (hem. 3). — *Adj.* 1. Som kommer, följer efter (i rum eller tid). *En e. person*. *E. vecka*. — S. m. o. f. (must i plur.) En, som härstammar ifrån någon viss person. *Vi äro alla Adams e. Carl den Stores e. kallades Caroliniger*. — *Syn.* Se *Afkomma*.

EFTERKRYPA, v. n. 3. (böjes som *Krypa*) Krypa efter någon, som krupit eller gått förut. Förekommer nästan endast i part. pres. med verbet *Komma*. — *Vanligare Krypa efter*.

EFTERKÄLKE, m. 2. Se *Bakkälke*.

EFTERKÄNNA, v. a. 2. 1) Med handen undersöka. *E. om nåsduken ligger kvar i fickan*. — 2) (fig.) Försöka. *E. hvad någon går för, duger till*. — *Vanligare Kämma efter* för begge bem. — *Efterkännande*, n. 4.

EFTERKÄNNING, f. 2. 1) Antingen efteråt fortfarande eller ånyo uppkommen, vanligtvis lindrigare känsla af något föregångit ondt, lidande. *Hafva e. af en sjukdom*. — *Syn.* *Eftersläng*. — 2) (fig.) Motgång, svårighet, olägenhet, som låter känna sig efteråt och i sammanhang med en föregående svarare.

EFTERKÄNSLA, f. 1. Känsla, som låter förnimma sig efteråt och i sammanhang med en föregående af samma beskaffenhet.

EFTERLÄNK, m. 2. sing. Se *Länk*.

EFTERLEFNAD, f. 5. sing. Omständigheten, att man efterlever något; det handlingssätt, uppförande, man derigenom iakttagar. *Förordna, stadga något till allmän e. Denna förordning gäller till e. för alla rikets inbyggare*. *Till e. af kongl. majestätts nådiga förordning*. — *Syn.* *Ätlydnad*, *Efterkommande*, *Iakttagande*.

EFTERLEFVA, v. n. 2. Leffa efter någon, som förut dött. Brukas alltid absolut. Med objekt säges *Överleva*. *Den, som e-fer af oss båda*. — *Nyttjas mest i particip*, nästan adjektivt och stundom äfv. som substantiv, t. ex.: *E-nde anhörige och vännar*. *Alla de e-nde förklarade, all . . .* — *Äfv. Leffa efter*. — V. a. 1. I lefnad och handlingar iakttaga något, som blifvit befallt, föreskrifvet af vederhörande myndighet, såsom lag, förordning, o. s. v. *E. en lag, en förordning, en stadga, föreskrift, ett reglemente*. — *Syn.* Se *Lyda*. — *Efterlefvande*, n. 4.

EFTERLEFVERSKA, f. 1. (föga brukl.) Se *Enka*.

EFTERLEMNA, v. a. 1. 1) Lemna kvar efter sig på ett ställe. — *Vanligare Lemna efter sig*. — *Syn.* *Qvarlemnas*, *Efterlåta*. — 2) Dö bort ifrån (hustru, barn). *Han e-r kustru och fyra barn*. Brukas någon gång äfv. om andra närmare anhöriga, när de åtnjutit sitt uppehälle i den aflidnes hus. — *Äfv. Lemna efter sig*. — *Efterlemnande*, n. 4.

EFTERLEMNING, f. 2. Se *Lenning*.
EFTERLETA, v. a. 1. Leta, för att finna något, som man vill hafva rätt på. — *Äfv. Leta efter*. — *Efterletande*, n. 4. o. *Efterletning*, f. 2.

EFTERLIGGA, v. n. 3. (böjes som *Ligga*) Säges om det, hvars verkställande, utträttande, färdiggörande blifvit fördröjt utöfver rätta tiden. *Hafva mycket arbete, som e-gger*. — Brukas

isynnerhet i part. pres., nästan adjektivt, t. ex.: *E-nde arbete, göromål, sysslor*.

EFTERLIGGARE, m. 5. Partyg, som ligger kvar i en hamn, efter ett eller flera andra, hvilka ågitt derifrån.

EFTERLİKNA, v. a. 1. I handlingssätt, uppförande, konst, yrkesfärdighet, snille likna någon, som man lagt till mönster. *Söka all e. någon i en sak*. — *Syn.* *Imitera*. — *Efterliknande*, n. 4.

EFTERLINKA, v. n. 1. Linka efter någon, som gått, sprungit o. s. v. förut. Endast i part. pres. med verbet *Komma*. — *Vanligare Linka efter*.

EFTERLJUD, n. 5. Svagare, allt mer aftagande ljud, som höres efter det egentliga ljudet. *E-et af en klocka*.

EFTERLJUDA, v. n. 1. Gifva låta höra efterljud. Brukas föga. — *Efterljudande*, n. 4.

EFTERLUFSA, v. n. 1. Lufsa efter någon, som gått, sprungit o. s. v. förut. Endast i part. pres. med verbet *Komma*. — *Vanligare Lufsa efter*.

EFTERLUPEN, a. 2. Som man löper efter, för att få se, höra, o. s. v. *En e. predikant*.

EFTERLYSA, v. a. 2. Offentligen tillkännagifva, att en person rymt eller saknas, eller att en sak blifvit stulen, tappad, bortkommit, med uppmaning till hvar och en, som om den eller det saknade får kunnskap, att bidraga till dess gripande eller tillrättaskaffande. Brukas isynnerhet om sådant tillkännagifvande från predikstol. *E. en rymmare, ett saknad barn*. *E. något stulet, förloardt*. — *Efterlysande*, n. 4. o. *Efterlysning*, f. 2.

EFTERLÄTA, v. a. 3. (böjes som *Läta*) 1) (föga brukl.) Se *Efterlemn*. — 2) Se *Eftergifva*. — 3) E. något af lagens stränghet. — 5) Se *Underlåta*. — *Efterlätande*, n. 4.

EFTERLÄTEN, a. 2. neutr. — *et.* Som af svaghet, öfverdriven godhet eller bekymmerlöshet låter andra göra ingrepp i sina rättigheter, lätt gifver vika för böner och önskingar, då man ej borde det, eller låter dem, öfver hvilka man bör hafva uppsigt, försumma sina pligter och leffa efter eget godtycke. *En e. fader, hushonde*. *Vara e. emot någon*. — *Syn.* Se *Eftergifven*.

EFTERLÄTENHET, f. 5. Egenskapen att vara efterläten. — *Syn.* Se *Eftergifvenhet*.

EFTERLÄNGTA, v. a. 1. Lidfigt önska, att man måtte få återse någon, att något måtte inträffa. *E. en vän*. *E. det lyckliga ögonblick, då . . .* — *Äfv. Längta efter*. — Brukas i part. pass. nästan adjektivt, t. ex.: *En e-d vän, detta e-de ögonblick*.

EFTERLÖPA, v. a. 3. Brukas endast i part. pass. Se *Efterlupen*.

EFTERMIDDAG, m. 2. 1) Den tid af dagen, som följer efter middagen (dagens midt) eller kl. 12. — 2) Den tid af dagen, som följer efter middagsmåltiden. Stundom inbegripes deruti äfv. aftonen, ända tills man går till sängs. *Klockan 4, 6 på e-en*. *I e. I går e-s*. Förkortas vanligtvis i skrift, så ofta fråga är om någon viss, bestämd tid, t. ex.: *H. I e. m.*, d. v. s. klockan ett eftermiddagen. — *Ss.* *Eftermiddagslur*, *-predikan*, *-session*, *-sömn*, *-tid*.

EFTERMÖJL, n. 3. Det mjöl, som vid malning kommer sist ur gvarnen och är sämre än det öfriga.

EFTERMÖGNAD, f. 3. En frukts mognad, då den inträffar först efter sedan den blifvit aftagen af trädet.

EFTERPES, Efterpja's, m. 3. Teaterpjes, vanligtvis af mindre betydhet, som gifves efter en föregående.

EFTERPLOCKNING, f. 2. Plockning (t. ex. af frukt, bär), som sker efter den föregående hufvudsakliga.

EFTERPLOJA, v. a. 2. Ploja efteråt, sedan förut blifvit plöjd. — *Efterplöjande*, n. 4.

EFTERPLOJNING, f. 2. Handlingen, då man efterplöjer.

EFTERPUTSNING, f. 2. Putsning, som göres efter en föregående, då vid denna något blifvit försuddadt eller uppskjutet.

EFTERRESA, v. n. 2. (föga brukl.) Resa efter någon, som rest förut. — *Vanligare Resa efter*.

EFTERRIDA, v. n. 3. (böjes som *Rida*) Rida efter någon, som gått, farit förut. Nästan endast i part. pres. med verbet *Komma*. — *Vanligare Rida efter*.

EFTERRULLA, v. a. 1. Rulla något efter person eller sak. — V. n. Rulla efter person eller sak, som förut aflägsnat sig eller blifvit flyttad. Nästan endast i part. pres. med verbet *Komma*. — *Vanligare Rulla efter*.

EFTERRUSA, v. n. 1. Rusa efter någon, som gått, sprungit o. s. v. förut. Brukas endast i part. pres. med verbet *Komma*. — *Vanligare Rusa efter*.

EFTERRÅD, n. 5. Råd, som kommer för sent. (Ordspråksvis) *E. är intet råd*.

EFTERRÄKNA, v. a. 1. Genom räkning söka utfinna. Har sällan direkt objekt. *E. något. Lätom oss e., huru mycket jag är skyldig, har att fordra*. — *Vanligare Räkna efter*. — *Syn.* *Öfverräkna*, *Beräkna*. — *Efterräkmande*, n. 4.

EFTERRÄKNING, f. 2. 1) Handlingen, då man efterräknar. *Vid e. befanns jag vara skyldig så och så mycket*. — *Syn.* *Öfverräkning*. — 2) Räkning, som lemnas efter och i sammanhang med en föregående hufvudsaklig eller såsom moträkning till en förut emottagen. *Komma med e.* betyder äfv. figurligen: ställa någon till ansvar, fordra redo för något. — 3) Se *Bakräkning*.

EFTERRÄNNA, v. n. 2. (fam.) Ränna efter någon, som gått förut. Endast i part. pres. med verbet *Komma*. — *Vanligare Ränna efter*.

EFTERRÄTT, m. 5. Rätt, som spisas efter hufvudrätterna vid en måltid. I Sverige kallas i allmänhet efterrätter alla sådana rätter, som serveras efter supmaten. Dit höra stek, bakelse, krämer, o. d.

EFTERRÄTTELSE, f. 3. 1) Föreskrift, som man har att rätta sig efter. Konstrueras med prepositionen *till* i uttrycken: *tjena, lända till e.*, t. ex.: *Detta må tjena er till e. Heiligt till e. länder*. *Det länder honom till e. att . . .* — *Syn.* *Efterlefnad*. — 2) Se *Underrättelse*.

EFTERSÄTS, m. 5. 1) (log.) Den sednare satsen i en syllogism, genom hvars sammansättning med försatsen slutsatsen utledes. — 2) (gram.) I en konditionel sats den sednare delen, som innehåller slutsatsen, följderna af försatsen.

EFTERSE, v. a. 2. (böjes som *Se*) 1) Med ögonens tillhjälp underrätta sig om, undersöka, efterforska. Brukas sällan med direkt objekt. *E. hvad det blåser för vind, hvad klockan är*. *Jag saknar min hatt: vill du e., hvar han kan vara*. *E. i Homerus, huruvida ett citat är riktigt*. *Jag skall e. i kontorsboken, huru*

mycket ni är mig skyldig. — Vanligare *Se efter*. — *Syn. Se Undersöka*. — 2) Hafva tillsyn om, öfver. *E. elden. En husbonde bör e. sitt folk, sina tjenare.* — Äfv. *Se efter*. — *Syn. Vaktia, Bevaka, Hafva vaksamt öga på, Halva ögat på.* — *Efterseende, n. 2.*

EFTERSEGLA, v. n. 1. Segla efter någon, som seglat förut. Mest i part. pres. med verbet *Komma*. — Vanligare *Segla efter*. — *Eftersegling, f. 2.*

EFTERSINNA, v. a. 1. 1) I sitt sinne öfverväga. *E. något.* Brukas vanligen absolut, t. ex.: *E. huru man bör förhålla sig. När jag rätt e-r, tror jag, att . . .* — *Syn. Eftertänka; se f. 6. Betänka.* — 2) Söka draga sig till minnes. *E. huru det tillgätt med en sak. Om du e-r, skall du nog komma ihåg det.* — *Syn. Eftertänka, Besinna sig.* — 3) Tänka på något, som man ämnar skrifa, författa. *Han skall skrifa ett tal och sitta nu och e-r.* — *Syn. Övertänka, Fundera, Grunda.* — *Eftersinnande, n. 2.*

EFTERSKICKA, v. a. 1. Skicka, för att kalla, hämta. *E. doktor, barnmorska, polisbetjenter. E. vin, punsch, konfekt.* — Äfv. *Skicka efter*. — *Syn. Eftersända.* — *Efterskickande, n. 2. o. Efterskickning, f. 2.*

EFTERSKRIFVA, v. a. 5. (höjes som *Skrifva*) Medelst bref begära, att något sändes till det ställe, hvarifrån man skriver. *E. varor från England.* — Äfv. *Skrifva efter*. — *Syn. Requirera.* — *Efterskrifvande, n. 4. o. Efterskrifning, f. 2.*

EFTERSKRIFVEN, a. p. 2. Här nedan namntecknad. Förekommer i gamla handlingar och riksdagsbeslut, mest i plur.: *Få e-ine.*

EFTERSKYNDA, v. n. 1. Skynda efter någon, som gått, farit förut. Sällan utom i part. pres. med verbet *Komma*. — Vanligare *Skynda efter*.

EFTERSKÄNKA, v. a. 2. *Se Eftergifva, 1.* — Äfv. *Skänka efter*. — *Efterskänkande, n. 4. o. Efterskänkning, f. 2.*

EFTERSKÖRD, m. 2. 1) Mindre betydlig skörd, som sker efter den egentliga och hufvudsakliga. *På en liten e.* — *Syn. Efterbergning, Efterplockning.* — 2) (fig.) Hvad man upphämtar, insamlar, vinner efter den egentliga insamlingen, vinsten. *Här hafva förut två botanister varit och insamlat växter, men ännu öfverstår en rik e. att göra.* — *Syn. Efterhämtning.*

EFTERSKÖRDA, v. a. 1. Göra efterskörd af något. Mindre brukligt. *Här blir föga att e.* — *Syn. Efterberga, Efterplocka, Efterhämta.*

EFTERSLÄGNING, f. 2. Handlingen, då man efterstår något i en bok.

EFTERSLÅ, v. a. 5. (höjes som *Slå*) 1) Uppsöka något i en bok. *E. ett ord i ett lexikon.* — Äfv. *Slå efter*. — *Syn. Uppsöka.* — 2) *Se Efterspana, 1.* — Äfv. *Slå efter.* — *Eftersläående, n. 2.*

EFTERSLÄTTER, m. 2. pl. — ståttrar. Slätter, som sker efter den föregående vanliga och hufvudsakliga. — *Syn. Efterbergning.*

EFTERSLÄNG, m. 2. 1) Slängning efteråt såsom verkan af en föregående starkare sådan. — 2) (fig.) Svår, elak följd; smärta, plåga, ondt, som infinner sig efter och i sammanhang med en föregående sjukdom, o. s. v. *Denna sak blir icke utan sin e. Det kunde ha en elak e. E. af en sjukdom.* — *Syn. Efterkänning, Eftervärk.* — 3) Släng, som vid skrifning göres efter ett ord, isynnerhet efter ett namn.

EFTERSLÅPA, v. a. 1. Slåpa någonting efter en person eller sak. Helt i part. pres. med verbet *Komma*. *Han kom e-nde med en stor granruska.* — Vanligare *Slåpa efter*. — *Eftersläpande, n. 4.*

EFTERSLÄPPA, v. a. 2. 1) Till en del släppa ifrån sig något. *E. ett tåg.* — 2) (fig.) *Se Eftergifva, 1. o. 2.* — För begge bem. brukas hellre *Släppa efter*. — *Eftersläppande, n. 2.*

EFTERSMAK, m. 5. sing. 1) Den smak, som vissa ämnen, då man håller dem i munnen, gifva efter den, som först af dem förorsakas. — 2) (fig.) Njutning i minnet och inbillningen, efter någon föregående i verkligheten.

EFTERSMYGA, v. n. 3. (höjes som *Smyga*) Smyga efter någon, som gått förut. Endast i part. pres. med verbet *Komma*. — Vanligare *Smyga efter*.

EFTERSNOKA, v. a. 1. (fam. föräktl. eller skämts.) Mycket noga söka efter. — Äfv. *Snoka efter*. — *Syn. Se Söka.* — *Eftersnokande, n. 2.*

EFTERSOM, konj. 1) För den orsaken att. *E. du icke har lust, så får det väl vara då.* — *Syn. Se Emedan.* — 2) Såsom. *E. jag förstår, så har han orätt.* — *Syn. Efter hvad, Enligt hvad, Såsom.* — 3) *Se Allt efter som, under Allt, adv.*

EFTERSOMMAR, m. 2. pl. — somrar. Vackra dagar stundom under första delen af hösten, liknande sommar dagar.

EFTERSPANA, v. a. 1. 1) Söka efter (rymmare, brottning). *E. en rymmare, tjuf, mördare.* — Äfv. *Spana efter*. — *Syn. Efterslä, Slå efter, Söka.* — 2) *Se Efterforska.* — *Efterspanande, n. 4.* (för begge bem.) o. *Efterspaning, f. 2.* (för bem. 1).

EFTERSPANARE, m. 3. En, som efterspanar (bem. 1).

EFTERSPANN, n. 5. Spann af hästar, som hafva sin plats baketter andra, hvilka då kallas Förspann.

EFTERSPEL, n. 5. 1) (mindre brukl.) *Se Efterpjes.* — 2) a) Spelparti, som spelas efter ett eller flera andra. *E-el vann jag.* — b) *Få e.*, få tur emot slutet af ett spel.

EFTERSPRINGA, v. a. 5. (höjes som *Springa*) 1) Springa efter någon, som gått, sprungit, åkit förut. Nästan endast i part. pres. med verbet *Komma*. — 2) Springa åstad, för att hämta någon eller något. — För begge bem. säges vanligen *Springa efter*.

EFTERSPRÅK, n. 5. (gam.) Förklarande tillägg i en bok. *E-el till Eddan.*

EFTERSPÅRA, v. a. 1. (föga brukl.) *Se Efterspana, Efterforska.* — Vanligare *Spåra efter*. — *Efterspårande, n. 2.*

EFTERSPÖRJA, v. a. 2. (höjes som *Spörja*) *Se Efterfråga.* — Äfv. *Spörja efter.* — *Efterspörjande, n. 4.*

EFTERSI, a. 4. Superlativ af *Efter*. Som är, befinner sig, har sitt läge, kommer längst efteråt. *E-a raden, bänken, linien, ledet.* — *Adv. Komma e. E. i boken.*

EFTERSTAFVA, v. a. 1. 1) Stafva, såsom någon stafvat förut. *E. ett ord, som läroaren stafvat förut.* — 2) Eftersäga ord för ord, stafvelse för stafvelse. *E. eden, såsom domaren förstafvar den.* — För begge bem. äfv. *Stafva efter*. — *Efterstafvande, n. 4. o. Efterstafning, f. 2.*

EFTERSTAPLA, v. n. 1. Med staplande steg följa efter. Nästan endast i part. pres. med verbet *Komma*. — Vanligare *Stapla efter*.

EFTERSTICK, n. 5. 1) Stick, som följer efter ett föregående sådant. — 2) (i spel) *Sitta i e.*, se *Sitta i efterhand* (under *Efterhand*).

EFTERSTICKA, v. a. 5. (höjes som *Sticka*) Brukas någon gång i det fam. uttrycket: *Komma e-nde med något, sticka fram med något efteråt.*

EFTERSTIGA, v. a. 3. (höjes som *Stiga*) Stiga efter någon, som gått förut. Endast i part. pres. med verbet *Komma*. — Vanligare *Stiga efter*.

EFTERSTING, se *Efterstyng*.
EFTERSTJELPA, v. a. 2. Stjelpa någonting efter, ofvanpå, ofvanöfver något, som förut blifvit stjelt. — Vanligare *Stjelpa efter*.

EFTERSTRÄFVA, v. a. 1. Bemöda sig att vinna, att komma i besittning af något. *E. makt, anseende, ära. E. en befattning, en syssla, en ung flickas hand. Jag e-r ingenting annat än att lefa i lugn. Han e-r att synas quick. Äfv. Sträfa efter.* — *Syn. Eftertrakta, Efterika, Efterjaga, Stå efter, Söka, Eftersöka, Aspirera.* — *Eftersträfande, n. 4.*

EFTERSTRÄFVARE, m. 5. (föga brukl.) En, som eftersträfar.

EFTERSTYNG, n. 5. Styng, som vid sömnad tages med nälen tillt baketter ett föregående styng.

EFTERSTÅ, v. a. 2. (höjes som *Stå*) *Se Eftersträfa.* Brukas endast i infinitiv. *Det är ingenting att e.* — Äfv. *Stå efter.* — *Eftersstående, n. 4.*

EFTERSTÄNDE, a. 1. 1) Som står bakom, baketter. *De e. lederna.* — Kan äfv. brukas substantivt, t. ex.: *De e. fågo ingenting se för dem, som stodo förut.* — 2) (i skrift) Nedanefter följande. *E. förklaring.*

EFTERSTÄDNING, f. 2. Städning, som göres efter en föregående sådan, då denna icke varit fullkomlig. *Pigan har städad så illa, att en liten e. är nödig.*

EFTERSTÄNK, n. 5. Stänk, som faller t. ex. efter ett regn, en begjutning, o. s. v.

EFTERSTÖK, n. 5. Stök (se d. o.), som man förehar tillt efter och i sammanhang med ett föregående, mera hufvudsakligt göromål.

EFTERSTÖRTA, v. n. 1. *Se Efterrusa.*

EFTERSTÖT, m. 2. (fäktk.) Stöt med värjan omedelbart efter en parad.

EFTERSVÄNG, m. 2. Sväng, hvilken följer omedelbart på en föregående sådan, såsom verkan deraf.

EFTERSVÄRM, m. 2. Bisvärms, som kommer efter en annan, samma sommar, ur samma kupa.

EFTERSYNN, f. 5. 1) *Se Tillsyn.* Tjenstfolk och arbetare fördra mycken e. — 2) *Se Eftersdöme, 2.* — *Syn. Se Exempel.*

EFTERSÄNING, f. 2. Sänning, som företages efter en annan, på samma jord, sedan den första af någon orsak misslyckats.

EFTERSÄGA, v. a. 2. (höjes som *Säga*) Upprepa samma ord, som någon förut sagt eller uppläst. — Äfv. *Säga efter.* — *Syn. Eftertugga, Omtugga.* — *Eftersägande, n. 4.*

EFTERSÄGARE, m. 5. (föga brukl.) En, som har för vana att eftersäga, hvad andra säga.

EFTERSÄGNING, f. 2. 1) Handlingen, då man efter säger. — 2) Hvad som eftersäges. *Det var blott en e. af hvad han förut hört.*

EFTERSÄNDA, v. a. 2. *Se Efterskicka.* —

Äfv. *Sända efter.* — *Eftersändande, n. 4. o. Eftersändning, f. 2.*

EFTERSÄTTA, v. a. 2. (höjes som *Sätta*) 1) Snabbt och lifrigt förfölja. *E. en flyende fiende, tjufvar, röfvere, rymmare.* — Äfv. *Sätta efter.* — *Syn. Se Förfölja.* — 2) Försumma arbete, göromål, o. s. v., så att det kommer att ligga efter. *E. sina göromål.* Brukas för denna bem., isynnerhet uti part. pass., nästan adjektivt, t. ex.: *E-satta göromål, e-satt arbete.* — 3) (fig.) a) Försumma (pligt, skyldighet, o. s. v.). *E. sin skyldighet.* *E. det allmänna bästa för sitt eget intresse.* — *Eftersättande, n. 4.*

EFTERSÖKA, v. a. 2. 1) Leta efter något. — 2) *Se Eftersträfa.* — För begge bem. Äfv. *Söka efter.* — *Eftersökande, n. 4. o. Eftersökning, f. 2.*

EFTERTAG, n. 5. Tag, som följer omedelbart efter ett föregående sådant.

EFTERTAGA, v. a. 3. (höjes som *Taga*) *Se Efterlikna.* — Äfv. *Taga efter.* — *Eftertagande, n. 4.*

EFTERTAL, n. 5. Tillägg baketter i bok, skrift, innehållande förklaringar eller anmärkningar öfver det föregående innehållet. — *Syn. Epilog, Efterspråk.*

EFTERTANKA, f. 2. 1) Eftertänkan, eftersinnande. *Man bör visa e. i hvad man gör. Vid närmare e. sann jag, att . . . Med e, klokt, förståndigt. Utan e., obetänksamt, oklokt, oförståndigt.* — 2) Förmåga, vana att eftertänka, hvad man gör eller säger. *Vara utan all e. Den menniskan saknar all e.* — *Syn. Eftertänksamhet, Betänksamhet, Betänkan.*

EFTERTID, m. 5. (föga brukl.) Tid, som följer på en annan. — *Syn. Framtid.* Det tillkommande, Kommande, följande tid.

EFTERTITTA, v. a. 1. (fam.) *Se Efterse, 1.* — Vanligare *Titta efter.* — *Eftertittande, n. 4.*

EFTERTRAF, m. 5. pl. — trafver. (t. *Nachtrab*) *Se Eftertrupp.* Brukas isynnerhet om kavalleri.

EFTERTRÄFVA, v. n. 1. Trafvande följa efter någon. Endast i part. pass. med verbet *Komma*. — Vanligare *Trafva efter*.

EFTERTRAKTA, v. a. 1. *Se Eftersträfa.*

— Äfv. *Trakta efter.* — *Eftertraktande, n. 4.*

EFTERTRILLA, v. n. 1. Förekommer endast i uttrycket: *Komma e-nde, trillande följa efter*, t. ex.: *Klotet kom e-nde.* — *Eljest Trilla efter.* — *Eftertrillande, n. 4.*

EFTERTRIPPA, v. n. 1. Trippande följa efter. Nästan endast i part. pres. med verbet *Komma*. — *Eljest Trippa efter.*

EFTERTROPP, m. 2. *Se Eftertrupp.*

EFTERTROPPA, v. n. 1. (fam. o. skämtv.) Förekommer endast i uttrycket *Komma e-nde*, i trupp följa efter.

EFTERTRUMMA, v. a. 1. Genom trumning och derpå följande offentlig utropning efterspana. — *Bättre Trumma efter.*

EFTERTRUPP, m. 5. Trupp, som kommer efterst i en armés tågordning. Brukas isynnerhet ofta i plur. — *Syn. Arriergarde, Eftertråk.*

EFTERTRYCK, n. 5. 1) Kraftig verkan. *Arbeta, slå till någon med e. Tala med e. Detta ord har mycket e. Lägga e. på ett ord, genom starkare tonvigt företrädesvis fasta uppmärksamheten derpå. Det är mycket e. i allt hvad han säger. skrifer, han talar, skrifer kort och bestämt med begagnande af de ord, som bäst uttrycka, hvad han menar, och bäst väcka andras uppmärksamhet.* — *Syn. Se Kraft.* —

2) a) Eftertryckning af böcker. *E. är förbjudet.* — b) Hvad som sålunda blifvit eftertryckt. *E. säljes allid billigare. Från Brüssel kommer mycket e. af franska böcker.*

EFTERTRYCK, v. a. 2. Utan tillåtelse låta trycka en bok, skrift, som är utgifven på annan ort och på annor mans förlag. — *Eftertryckande, n. 4.*

EFTERTRYCKARE, m. 3. 1) En, som olöfligt eftertryckt bok, skrift. — 2) En, som gör näringsfång af böckers eftertryckning.

EFTERTRYCKLIG, a. 2. Full af eftertryck, kräftig. *E-t slag. E. öfvl. E-a bemödanden. E. tillrättavisning, föreställning. E-a klagomål. På ett e-t sätt förhålla någon dess öfvg.* — *Syn. Se Duglig.*

EFTERTRYCKLIGHET, f. 3. sing. (föga brukl.) *Se Eftertryck, 1.*

EFTERTRYCKLIGT, adv. På ett eftertryckligt sätt, med eftertryck. — *Syn. Se Kraftigt.*

EFTERTRYCKNING, f. 2. Handlingen, då man eftertrycker böcker.

EFTERTRÄDA, v. a. 2. 1) Följa efter någon, som går förut. *Honom e-dde fyra pager. Han e-ddes af en man, som . . .* — 2) Följa efter någon i embete, syssla, befattning, uppdrag, arbete, o. s. v. *Hvem har e-dt honom i sysslan, i arbetet? E. någon i en persons ynnest.* — *Syn. (för begge bem.) Efterfölja, Succedera. — Efterträdande, n. 4.*

EFTERTRÄDANDE, a. p. 1. Som efterträder. Brukas ofta substantivt i st. f. Efterträdare. *Den, de e.*

EFTERTRÄDARE, m. 3. — DERSKA, f. 4. Person, som skall efterträda eller har efterträtt en annan. — *Syn. Efterföljare, — jerska, Successor*

EFTERTRÄNGTA, v. a. 1. På det högsta eftertränga. — *Älv. Trängtu efter. — Efterträngande, n. 4.*

EFTERTRÖSK, m. 2. 1) Eftertröskning. — 2) Hvad som skall eftertröskas eller blifvit eftertröskadt.

EFTERTRÖSKA, v. a. 1. Tröskta något kort efter en större trösk. *Jag har litet säd att e. — Eftertröskande, n. 4. o. Eftertröskning, f. 2.*

EFFERTUGGA, v. a. 1. 1) Omtugga något, som blifvit förut tuggadt. — 2) (fam.) *Se Eftersäga. — Älv. Tugga efter. — Eftertuggande, n. 4. o. Eftertuggning, f. 2.*

EFTERTUMLA, v. n. 1. Brukas endast i uttrycket *Komma e-nde*, tumlande följa efter någon. — *Eljest Tumla efter.*

EFTERTÄGA, v. a. 1. Tåga efter någon (trupp eller anförare), som tagt förut. Brukas mest absolut. — *Vänligare Tåga efter. — Eftertågande, n. 4.*

EFTERTÄNKAN, v. a. 2. *Se Eftersinna. — Älv. Tänka efter. — Eftertänkande, n. 4.*

EFTERTÄNKANDE, a. p. 1. *Se Eftertänk-som.*

EFTERTÄNKLIG, a. 2. *Se Betänklig.*

EFTERTÄNKLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara eftertänklig, betänklig.

EFTERTÄNKSAM, a. 2. 1) Som noga eftertänker allt, som skall göras eller sägas. *Han är mycket e. i allt hvad han gör. — Syn. Betänksam, Klokt, Förståndig. — 2) Som i sitt sinne noga öfvertänker, eftersinnar, öfverväger, hvad som sker eller skett, säges eller blifvit sagt. — Syn. Tankande, Reflekterande. — 3) (om sak) Som röjer, tillkännagifver eftertänka. *En e.**

karakter, min, blick. — *Syn. Tankande, Tankfull.*

EFTERTÄNKSAMHET, f. 3. Egenskapen att vara eftertänksam. — *Syn. Se Eftertänka.*

EFTERTÄNKSAMT, adv. På ett eftertänksamt sätt, med eftertänka. *Tala, handla e. — Syn. Betänksamt, Med eftertänka, Klokt, Förståndigt.*

EFTERVÄNDRA, v. n. 1. Vandra efter någon, som gått förut. Nästan endast i part. pres. med verbet *Komma. — Eljest Vandra efter.*

EFTERVÄRLD, f. 2. Menniskor, som födas och leva efter närvarande tid. — *Syn. Efterkommande (i plur.), Kommande släkten.*

EFTERVÄRIN, n. 3. Ett slags sämre vin, beredd af utpressade vindruvor genom pågjutning af vatten.

EFTERVINTER, m. 2. pl. — *vintrar.* Kalla, vinterliga dagar i början af våren.

EFFERVÄKA, v. a. 2. Väka något efter, ofvanpå något, som förut blifvit flyttadt, kastadt, o. s. v. — *Älv. Väka efter. — Eftervärkande, n. 4. o. Eftervärkning, f. 2.*

EFTERVÄRK, m. 2. Värk efter en operation. — *E-a v*, pl. Värk, hvaraf en barnsängsqrinna plågas efter förlossningen.

EFFERÄT, adv. 1) Efter den tiden, händelsen. *Kort, lång tid e. — 2) Efter någon annan, andra. Frun med barnen kom först och mannen e. — 3) När någonting redan blifvit slutadt. Han var ljuden till midnatten, men kom icke förr än e. — Syn. Efter (adv.), Sedermera.*

EGA, EGARE, m. fl. se *Åga, Ägare, m. fl.*

EGAL, egäl, a. 2. 1) Jemlik, jemngod. — 2) Likgiltig.

EGALITET, --- ét, f. 3. 1) Likhet. — 2) Jemlikhet. — 3) Likförmighet.

EGEN, egen, a. 2. neutr. — *et. pl. egna.*

1) Som uteslutande tillhör någon. *Det är hans eget hus, hans e. dotter. Hafva e. gård. Hans e. far har angifvit honom. Jag har sett det med egna ögon. Skrifva något med e. hand. Jag har lemnat det i hans egna händer. Han bär eget hår. Upplaga till eget barn, se *Barn. Eget beröm luktar illa. Det är mitt eget fel. Så lydte hans egna ord. Utan all e. förtjenst. Det är hans e. stål, han har med egen hand skrivit det. E. nytta, nytta, som man sjelf har af något (bör noga skiljas ifrån *Egennyttia*). Blott söka sin e. nytta. Vara sin e. herre ell. blott sin e., ej hero af någon annan, vara fullkomligt oberoende, själfständigt. Ordet brukas i denna bem. vanligtvis, för att gifva mer eftertryck åt meningen. — I neutrum nyttjas E. stundom äfv. som substantiv, och betyder då deitsamma som *Egendom* (bem. 1), t. ex.: *Gifva, tillägga, släppa till af sitt eget. Hafva, bruka, nyttja som eget, som sitt eget. Gifva till arf och eget, gifva en något med full och oinskränkt ägande rätt. — 2) Som företrädesvis utmärker någon eller något. *De egna kännetecken, som tillhöra en sak. Han har ett eget sätt att göra allting, allt tala, skriva, o. s. v. Det är en e. omständighet med den saken. De egna omständigheterna af en sak.****

Brukas isynnerhet ofta substantivt i neutrum, t. ex.: *Han har mycket eget i sitt skriftsätt. Det är honom eget att alltid gå så der, med hufvudet på sned. Det är eget hos en hofman att smickra. Man har anmärkt såsom någonting eget, att . . . — Syn. Utmärkande, Särskilt, Synnerlig, Egendomlig, Egenartad. — 3)*

Besynnerlig. *Det är en mycket e. människa. Han är litet e. af sig. Han är e. deruti, att . . . Hafva sitt eget hufvud, skilja sig till karakter, lynne och tänkesätt ifrån andra. Det är bra eget af honom att handla så. Jag måtte tillstå, detta är ett bra eget sätt att vara artig! Så eget af honom! Eget nog, han har aldrig varit kär. Det vore väl bra eget, om jag icke till slut skall få min vilja fram! — Syn. Se Besynnerlig.*

EGENARTAD, a. 2. Som är af en egen, särskilt art, beskaffenhet, natur. Lånadt ifrån tyskan; brukas stundom i skrift, helst i litterär stil. — *Syn. Se Egen, 2.*

EGENDOM, m. 2. 1) Hvad som med andras uteslutande tillhör någon, så att man dertill har full ägande rätt. *Detta gods, hus, skepp, denna gård är min e. Detta är all hans e. Fast e., se *Fastighet. Lös e., se Lösören. — Anm. För saker af mindre värde säges vanligtvis Tillhörighet, hvilket ord omfattar allt slags ägande. — 2) Jordagods på landet eller gård, hus i staden. En stor e. på landet. En vacker e. i staden. — Syn. Fast egendom, Fastighet, Besittning; (för landet) Gods, Possession, Gärd, Hemman, Lägenhet; (för staden) Gärd, Hus.**

EGENDOMLIG, a. 2. Företrädesvis utmärkande; som på ett utmärkande sätt skiljer sig ifrån andra. Ordet har i sednare tider blifvit lånadt ifrån tyskan och brukas nu temmeligen allmänt, helst i litterär stil. — *Syn. Se Egen, 2.*

EGENDOMLIGHET, f. 3. Utmärkande egenskap, karakter, natur, beskaffenhet. *Det är en e. hos honom att . . . E-en i en författares stil, tankegång, idéer. — Jfr. Egendomlig. — Syn. Se Egenhet, 1.*

EGENDOMSHERRE, m. 2. pl. — *herrar.* Ägare af en större egendom på landet, ett landtogs. — *Syn. Egendomsägare, Godsherre, Godsägare, Patron, Possessionat, Proprietär.*

EGENDOMSRÄTT, m. 3. *Se Äganderätt.*

EGENDOMSÄGARE, m. 3. *Se Egendoms-herre.*

EGENHET, f. 3. 1) Utmärkande egenskap; någonting som på ett särskilt och utmärkande sätt såsom kännetecken tillhör person eller sak. *Det är en e. hos honom att alltid vilja disputera. E. i ett språk, hos en författare. Det är en e. i svenskan, tyskan, &c. — Syn. Egen karakter, Eget lynne, Egen omständighet, natur. — 2) Besynnerlighet. *Denna e. bör man förstå honom; han är eljest en bra karl. Han har så många e-er, att ingen finner sig i hans sällskap. — Syn. Se Besynnerlighet.**

EGENHÄNDIG, a. 2. Som göres eller blifvit gjord med egen hand. *E. skrift, underskrift. E-t bref. E-t framlemnande.*

EGENHÄNDIGT, adv. Med egen hand. *E. skriven, undertecknad.*

EGENKÄR, a. 2. Som tycker om sig sjelf, sina verk och handlingar. — *Syn. Sjelfkär.*

EGENKÄRHET, f. 3. (föga brukl.) *Se Egenkärlek.*

EGENKÄRLEK, m. 2. sing. Bøjelsen att älska sig sjelf. — *Syn. Sjelfkär.*

EGENMYNDIG, a. 2. 1) Som i allting vill låta sin egen myndighet vara gällande, utan att rådfråga hvarken lag, naturlig rättvisa eller andras önskingar. — *Syn. Sjelfrådig. — 2) Se Egenmäktigt. — 3) Som röjer, uttrycker ett egenmäktigt sinne. E. min. E-t uppsförande. — Egenmyndigt, adv. Handla e. — Syn. Sjelfrådigt.*

EGENMYNDIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara egenmyndig. a) *En embetsmans e. — b) E-en i en handling. — Syn. Sjelfrådighet. — 2) Se Egenmäktighet.*

EGENMÄKTIG, a. 2. 1) Som vid sina handlingar endast rådfrågar sin makt, utan att lyssna till lag, rättvisa eller andras önskingar. *E. i sina beslut, handlingar. — Syn. Egenmyndig, Sjelfrådig, Enrådig, Arbiträr, Godtycklig. — 2) Som röjer, uttrycker, tillkännagifver ett egenmäktigt sinne. E-t handlings sätt. E-a styrelse-åtgärder. Ett e-t språk. — Syn. Egenmyndig, Sjelfrådig. — Egenmäktigt, adv. På ett egenmäktigt sätt. Handla e. Förfoga e. om statens tillgångar. — Syn. Godtyckligt, Sjelfrådigt, Egenmyndigt.*

EGENMÄKTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara egenmäktig. a) *En regents e. — b) E-en af en regeringsåtgärd. — Syn. Egenmyndighet, Sjelfrådighet, Godtycklighet.*

EGENNYTTA, f. 1. Bøjelse att med liknöjdhet för andra eller förnämmande af deras rätt till skynda endast sig sjelf fördelar. *Göra något af e. — Syn. Egoism, Egennyttighet, Sjelfvisket.*

EGENNYTTIG, a. 2. 1) Som ledes i sina handlingar af egenytta. *En e. människa. — Syn. Egoistisk, Sjelfvisk. — 2) Som härrör af, röjer, uttrycker, tillkännagifver egenytta. E. handling. E-a bevekelsegrunder. E-t handlings sätt. E. verksamhet.*

EGENNYTTIGHET, f. 3. sing. (mindre brukl.) *Se Egenytta.*

EGENNYTTIGT, adv. På ett egennyttigt sätt, med egenytta. *Handla e. — Syn. Egoistiskt, Sjelfviskt.*

EGENSINNE, n. 4. sing. Bøjelsen att i allt följa sitt eget sinne, egna tycken, ingifvelser, åsigtter, utan att gifva akt på andras föreskrifter, förmaningar, föreställningar, råd eller varningar, äfven då, när man inser, att de äro riktiga. — *Syn. Egenständighet, Egenvilja, Egenvillighet, Envishet.*

EGENSINNIG, a. 2. 1) Fallen för att i allt följa sitt eget sinne. *Jfr. Egensinne. — Syn. Egenvillig, Som har ett hufvud för sig sjelf, Egenrådig. — 2) Som röjer, uttrycker egensinne. E. min. E-t drag.*

EGENSINNIGHET, f. 3. *Se Egensinne.*

EGENSINNIGT, adv. På ett egensinnigt sätt.

EGENSKAP, f. 3. 1) Kännetecken på sak eller person, hvarigenom den kan skiljas ifrån andra. *Väsentlig e., utan hvilken person eller sak icke kan vara, hvad den är. Tillfälligt e., hvars frånvaro förändrar ingenting af dess väsende. Egendomlig ell. enskilt e., som uteslutande tillhör något visst enskilt föremål. Gemensam e., som tillhör flera. Tingens e-er. Guds e-er. En människas e-er. Hafva många goda e-er. Hafva den e-en att . . . God, dålig e. Detta är en e. hos honom, som ingen må tulla. — Syn. Beskaffenhet. — 2) (om person) Ställning i förhållande till andra, befattning, uppdrag. *Hans e. af embetsman gör, att han måste iakttaga sin värdighet. I hvad e. har han kommit? I e. af medlare.**

EGENSKAPSPORD, n. 3. (gram.) *Se Adjektiv.*

EGENSKAPSBORD, n. 3. (gram.) *Se Adverb.*

EGENTLIG, e-j nntlig, a. 2. 1) Verklig, sann. *Sådan är sakens e-a beskaffenhet. Någon e. förtjenst är det icke af honom; det var hans skyldighet. E-a orsaken dertill var, att . . .*

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENMYNDIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara egenmyndig. a) *En embetsmans e. — b) E-en i en handling. — Syn. Sjelfrådighet. — 2) Se Egenmäktighet.*

EGENMÄKTIG, a. 2. 1) Som vid sina handlingar endast rådfrågar sin makt, utan att lyssna till lag, rättvisa eller andras önskingar. *E. i sina beslut, handlingar. — Syn. Egenmyndig, Sjelfrådig, Enrådig, Arbiträr, Godtycklig. — 2) Som röjer, uttrycker, tillkännagifver ett egenmäktigt sinne. E-t handlings sätt. E-a styrelse-åtgärder. Ett e-t språk. — Syn. Egenmyndig, Sjelfrådig. — Egenmäktigt, adv. På ett egenmäktigt sätt. Handla e. Förfoga e. om statens tillgångar. — Syn. Godtyckligt, Sjelfrådigt, Egenmyndigt.*

EGENMÄKTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara egenmäktig. a) *En regents e. — b) E-en af en regeringsåtgärd. — Syn. Egenmyndighet, Sjelfrådighet, Godtycklighet.*

EGENNYTTA, f. 1. Bøjelse att med liknöjdhet för andra eller förnämmande af deras rätt till skynda endast sig sjelf fördelar. *Göra något af e. — Syn. Egoism, Egennyttighet, Sjelfvisket.*

EGENNYTTIG, a. 2. 1) Som ledes i sina handlingar af egenytta. *En e. människa. — Syn. Egoistisk, Sjelfvisk. — 2) Som härrör af, röjer, uttrycker, tillkännagifver egenytta. E. handling. E-a bevekelsegrunder. E-t handlings sätt. E. verksamhet.*

EGENNYTTIGHET, f. 3. sing. (mindre brukl.) *Se Egenytta.*

EGENNYTTIGT, adv. På ett egennyttigt sätt, med egenytta. *Handla e. — Syn. Egoistiskt, Sjelfviskt.*

EGENSINNE, n. 4. sing. Bøjelsen att i allt följa sitt eget sinne, egna tycken, ingifvelser, åsigtter, utan att gifva akt på andras föreskrifter, förmaningar, föreställningar, råd eller varningar, äfven då, när man inser, att de äro riktiga. — *Syn. Egenständighet, Egenvilja, Egenvillighet, Envishet.*

EGENSINNIG, a. 2. 1) Fallen för att i allt följa sitt eget sinne. *Jfr. Egensinne. — Syn. Egenvillig, Som har ett hufvud för sig sjelf, Egenrådig. — 2) Som röjer, uttrycker egensinne. E. min. E-t drag.*

EGENSINNIGHET, f. 3. *Se Egensinne.*

EGENSINNIGT, adv. På ett egensinnigt sätt.

EGENSKAP, f. 3. 1) Kännetecken på sak eller person, hvarigenom den kan skiljas ifrån andra. *Väsentlig e., utan hvilken person eller sak icke kan vara, hvad den är. Tillfälligt e., hvars frånvaro förändrar ingenting af dess väsende. Egendomlig ell. enskilt e., som uteslutande tillhör något visst enskilt föremål. Gemensam e., som tillhör flera. Tingens e-er. Guds e-er. En människas e-er. Hafva många goda e-er. Hafva den e-en att . . . God, dålig e. Detta är en e. hos honom, som ingen må tulla. — Syn. Beskaffenhet. — 2) (om person) Ställning i förhållande till andra, befattning, uppdrag. *Hans e. af embetsman gör, att han måste iakttaga sin värdighet. I hvad e. har han kommit? I e. af medlare.**

EGENSKAPSPORD, n. 3. (gram.) *Se Adjektiv.*

EGENSKAPSBORD, n. 3. (gram.) *Se Adverb.*

EGENTLIG, e-j nntlig, a. 2. 1) Verklig, sann. *Sådan är sakens e-a beskaffenhet. Någon e. förtjenst är det icke af honom; det var hans skyldighet. E-a orsaken dertill var, att . . .*

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

EGENTLIGT, adv. På ett egentligt sätt.

Den *e-a* regenten i Frankrike under sednare delen af Ludvig XV:s regering var markisinnan Pompadour. *E. vigt, se Specifik vigt* (under Specifik). — *Syn. Se Verklig.* — 2) *E. be-märkelse, betydelse*, som ursprungligen tillhör ett ord, i motsats till Figurli, Oegentlig, Bildlig. *Taga ett ord i dess e-a bemärkelse. I e. mening kan det icke sägas.*

EGENTLIGEN, eja ntligän, adv. 1) I egentlig mening, betydelse, i själva verket. *E. är han icke annat än en charlatan. Detta ord betyder e. . . . E. att tala, kan ingen vara rätt lycklig utan dygd.* — 2) Om det vore rätt, om han, hon o. s. v. gjorde rätt. *E. borde det vara så. E. borde han komma och bedja om förlåtelse.*

EGENTLIGHET, eja ntlighet, f. 3. Egen-skapen att vara egentlig.

EGENTLIGT, eja ntligt, adv. *Se Egentligen.*

EGENVILJA, f. 1. *Se Egeninne.*

EGENVILLIG, a. 2. *Se Egeninnig.*

EGENVILLIGHET, f. 3. *Se Egeninne.*

EGG, ägg, m. Den hvassa kanten på skärande verktyg. *E. på seård, knifvar. Denna knif är slö i e-en, har slö e. Rö e., se Råegg. [Ägg.]*

EGGA, ägga, v. a. 1. *E. ell. e. upp* (äfv. *Uppgega*), ingiiva brännande häg, mod, lust, öfver till något, i högsta grad uppmuntra. *Genom förmaningar e. någon till verksamhet. Tälflan e-r till slit. Denna omständighet e-de honom till att försöka. Detta fältherrens tal e-de trup-perna till nytt mod, till ett nytt försviktad anfall.* — *Syn. Elda, Uppdela, Uppmuntra, Reta, Sporra, Uppsporra.* — *Eggande, n. 4. [Ägga.]*

EGGELSE, äggelse, f. 5. 1) Handlingen, verkningen, då någon eller något eggas. *Genom dessa e-r lifvade han åter soldatens sjunkna mod. E-n af goda efterdömen.* — *Syn. Sporrande, Eggande, Retelse, Uppmuntran.* — 2) Hvad som eggas. *Detta kan blifva en e. för honom till slit.* — *Syn. Sporre, Uppmuntran, Retelse. [Äggelse.]*

EGGJERN, äggjärn, n. 5. Verktyg af järn, som har ägg, d. v. s. som begagnas att skära eller hugga med: skärande verktyg. *En knif, yxa, sax äro e. [Äggjern.]*

EGID, ejid, m. 5. 1) (grek. myt.) Pallas' sköld. — 2) (fig.) Skydd, skyddsvärn.

EGNA, ägna, v. a. 1. Bestämna till något visst bruk, ändamål, isynnerhet på ett högtidligt sätt. Ordet tillhör den mera värdade, upphöjda stilen, och förekommer sällan i hvardagspråket. *E. någon hela sin uppmärksamhet, hela sin beundran, erkänsla. E. hela sin tid åt konsterna, åt vetenskaperna.* — *Syn. Skänka, Tilldela.* — *Y. impers. Passa, anstä. Det e-r honom att tuga. Såsom en kristen e-r och an-står. Jfr. Anstä.* — *Syn. Se Passa.* — *E. sig, v. r. 1) E. sig åt något, egna sin tid, sin verksamhet, sina krafter, bemödanen åt något. E. sig åt handeln. E. sig åt folkets upplysning.* — *Syn. Bestämna sig för, Sysselsätta sig med, Öfverlemnna sig åt.* — 2) (om sak) *E. sig åt, passa till föremål för. Detta drag af honom e-r sig åt skämtet, åt ljuvet, åt satiren. Denna vackra scen skulle väl e. sig åt penseln.* [Ägna.]

EGNANDE, n. 4. Handlingen, då man egnar. [Ägnande.]

EGO, se Ägo.

EGODELAR, se Ägodelar.

EGOISM, egoism, m. 3. Bøjelsen att hänföra allt blott till sig själf och betrakta allt annat

blott såsom medel för egna, sjelfviska ändamål. — *Syn. Egennyttia, Sjelfviskhet.*

EGOIST, egoist, m. 3. Den, som ej har känsla för någon annan än sig själf; sjelfvisk menniska.

EGOISTISK, egoistisk, a. 2. 1) Som i tanke och handling beherrsas af egoism. *E. e. menniska.* — *Syn. Sjelfvisk, Egenkär, Sjelfkär, Egennyttig.* — 2) Som härrör af, vittnar om, förträder, tillkännagifver egoism. *E-t handlings-sätt.*

EHO, ehö, pron. sing. indekl. Hvilken helst. *E., som ger akt på tidens tecken. E. det vara må.* — *Syn. Hvilken helst, Hvilken som helst, Hvem som helst.*

EHURU, ehuru, konj. 1) Huru som helst. *E. dermed än må vara. E. många de och må vara, huru många som helst &c. E. stor han än må vara, huru stor som helst &c. E. man må göra, så är det på tok. E. det går, så får man vara nöjd. E. dermed må förhålla sig, så E. mycket han är min vän.* — 2) Utan hinder, inverkan deraf att. *Han lefver nöjd, e. han är fattig. E. lär, är han ganska enfaldig.* — *Syn. Fastän, Då, Ånskönt, Ehu-ruväl, Oansedt, Oaktadt.*

EHURUDAN, ehürudan, pron. a. 2. Hurudan som helst, huru som helst beskaffad. *E. han vara må. E-t hans uppsåt än må vara.* — *Anm. Jfr. Dan.*

EHURUVÄL, --- väl, konj. *Se Ehuru, 2.*

EHVAD, evad, pron. a. indekl. Hvad helst, hvilket ell. hvilket som helst. *E. än hända må. E. hans afsigt än må vara.* — *Konj. Antingen. E. han gör det eller icke. E. det är mycket eller litet. E. du vill eller ej.* — *Syn. Se Antingen.*

EHVÄR, evär, adv. Hvar som helst. *E. han än må vara. Jag lager mitt, e. jag finner det. Sätt er ask, e., e. helst, e. som helst ni behagar.*

EHVÄREST, evärst, adv. *Se Ehvär.*

EHVÄRS, evärs, pron. genit. sing. Hvilkens som helst. *E. tillhörighet det än må vara.*

EHVART, evärt, adv. Hvert som helst. *E. jag än vänder mig, ser jag intet annat än mörker.*

EHVEM, evemm, pron. *Se Eho.*

EIS, äjs, n. 5. (i musik) E, upphöjdt en half ton.

EJ, äj, adv. *Se Icke. E. heller, se Icke heller.*

Anm. *Ej, Hksom Icke, brukas mer i skrift än i tal, dock mera sällan än det sednare, och mera för omväxling skull eller för att göra ordvändningen ledigare. Båda äro utbildade från det forna Eigi.*

EJA, äja, int. Ack att! O att! Gud gifve att! Förekommer i den bibliska och i den äldre kyrkliga stilen. *E. vore vi der!*

EJDER, äjdr, m. 2. pl. *Ejdrar. Se Ejdergås.*

EJDERDUN, äjdrdun, n. 5. pl. Dunen af Ejdergåsen, hvilka äro högt värderade för sin lätthet, spänstighet och värmande förmåga. *Kuddar af e. Hvala, lägga på e.* — *Ss. E-sbädd.*

EJDERFÄGEL, äjdrfägl, m. 2. pl. — *fåglar, eller*

EJDERGÅS, äjdrgå's, f. 5. pl. — *gäss. Sim-fågel, 2 fot lång, hansen hvit och svart, honan gräspräcklig på rostbrun botten; fötter och ben grönbruna. Kallas äfv. Ejder, Åda eller Gudunge. Fuligula mollissima.*

EK, f. 2. 1) Trädslägte af fam. Hängblommiga, hvartil utom den egentliga Eken (bem. 2) höra: Korkek, Jernek och Quercitronträdet. Quercus. — 2) Allmänt känt art af nämnde slägte, som i Sverige har tväna artförändringar, nämligen: Stjelk- eller Sommarek och Druft- eller Vinterek. Quercus Robur. — *Syn. Ekträd.* — 3) Sjelfva veden eller virket af ekträdet. *Ett bord af e. E. är ett hårdt träslag.* — *Ss. Ekbord, -gren, -kol, -lund, -nagel, -påle, -qvist, -rot, -skog, -telning, -virke.*

EKA, f. 1. *Se Ekstock.*

EKBARK, m. 2. 1) (utan plur.) Barken på ekträdet. — 2) (med plur.) Stycke af sådan bark. 3) (kollektivt, utan plur.) Samling utaf aflädda barkstycken af ekträdet, ämnde eller beredda till något visst bruk, t. ex. garfning.

EKDAL, m. 2. Dal, beväxt med ekar.

EKE, n. 4. (gam.) *Se Ek, 3.*

EKESKOG, EKETRÄD, *se Ekskog, Ekträd.*

EKHÄGE, m. 2. pl. — *hagar, beväxt med ekar.*

EKIPAGE, -- påsch, m. 5. (fr. *Équipage*) Hästar och vagn med nödig utrustning till resa, besök eller promenad. [Ekipasch, Equipage.]

EKIPERA, v. a. 1. (fr. *Équiper*) Bekläda, utrusta. — *Ekiperade, n. 4. [Equip --, Equip --.]*

EKIPERING, f. 2. 1) Beklädande, utrustande. — 2) De kläder, hvarjebanda persedlar, hvarmed någon blifvit ekiperad: beklädnad, utrustning. [Equip --.]

EKIVOK, -- väk, a. 2. 1) Tvetydig. — 2) Opålitlig. — *S. m. 3. Tvetydighet; tvetydigt uttryck.* — Skrifves äfv. *Équivok, Equivoque.*

EKLEKTIKER, eklektiker, m. 5. Filosof, som icke lyftar något visst system, utan ur alla utväljer, hvad han anser för det sanna. [Eclerctiker.]

EKLEKTISK, eklektisk, a. 2. Som har afseende på, tillhör eller utmärker eklektiker och deras åsigter. *E-a lärör.* [Eclerctisk.]

EKLESIASTIK ell. EKKLESIASTIK, *se Eklektastik.*

EKLIPS, ekl'pps, m. 3. Förmörkelse af en himlakropp. [Eclips.]

EKLIPSERÄ, v. a. Förmörka, fördunkla. — *V. n. Försvinna.*

EKLIPTIKA, ekl'pticka, f. 4. (astr.) Jordens bana kring solen, eller solens skenbara årliga väg kring jorden. Jordbana. [Ecliptica.]

EKLOG, ekl'g, m. 3. Herdeqvåde, hordedik. [Eclog.]

EKLÄRERA, v. a. 1. (fr. *Éclairer*) Upplysa, belysa. — *Eklärerande, n. 4. [Eclairera.]*

EKLÄRERING, f. 2. 1) Handlingen, då man eklärerar. — 2) Ljus, lampor, ljuskronor o. s. v., hvarmed ett rum, ett ställe är belyst. [Eclairering.]

EKLÖF, n. 5. 1) Löf af ekträdet. — 2) (kollektivt) Småre grenar, qvistar med påsittande löf, som blifvit abrutna af ekträd.

EKLÖFSKRANS, m. 2. 1) Krans, virad af eklöf. — 2) *Se Borgarkrona.*

EKO, n. 5. 1) Ljudets återstudsning, när det slår emot en afslagen fast yta, då det efter en kort mellanstund åter höres. *Ett starkt, svagt, tydligt e. Ell. e. af väster.* — *Syn. Genljud, Återljud, Genskal, Återskal.* — 2) (fig.) a) Person, som upprepar, hvad en annan sagt, eller alltid håller med en annan. *Han är greffvens e.* — b) Tal, skrift, som blott innehåller ett upprepaende af något annat. *Denna tidsningsartikel är ett e. af det tal herr H. höll på Riddarhuset.* [Echo.]

EKOLLON, ökallåna, n. 5. Den lilla äggformiga, af ett glatt, gulbrunt skal onslutna frukten af ekträdet.

EKONOM, ekån'm, m. 3. Hushållare (i begge bem.). [Econ --, Oecon --, Oecon --.]

EKONOMI, ekånim'i, f. 3. Hushållning (i begge bem.). [Econ --, Oecon --, Oecon --.]

EKONOMISK, ekånimisk, a. 2. 1) Som angår hushållningen. *I e-t hänseende. E-a detaljer.* Hushålls-. — 2) Hushållsaktig. [Econ --, Oecon --, Oecon --.]

EKONOMISKT, ekånimiskt, adv. Hushållsaktigt.

EKONOMI-UTSKOTTET, *se Besvärs- och Ekonomi-Utskottet.*

EKORN, m. 2. *Se Ekorre.*

EKORRE, ökärre, m. 2. pl. — *orrar.* Djurslägte af Guagarne, med yvig svans, långa lår, mycket framstående ögon, vig kropp och lifligt lynne. Sciurus. *Allmänna E-n, S. vulgaris, med rödbrun rygg och hvit kropp; får i nordliga länder en blågrå vinterpel och lemnar då det i pels-handeln så kallade gräverket. Flygande E-n, Sciurus volans, i Ryssland och Siberien, ljusgrå, ett kvarter lång; kan med tillhjälp af skinnret emellan frambenen och bakbenen göra så långa språng emellan träden, att han tyckes flyga.* — Skrefs fordom Ekorn och Ikorn. — *Ss. Ekorrbö, -skinn.*

EKORRBUR, ekårrbur, m. 2. Enkom inrättad bur för ekorrar, med ett hjul af ståltråd, hvarintill ekorren kan springa, då hjulet med stark fart löper omkring.

EKOVERK, ekovärre, n. 5. Ett högre liggande manual på orgverk.

EKOXE, m. 2. pl. — *oxar.* Insektslägte af Skafbaggarne, hvaraf knapen stundom blir ända till 3 tum lång; honan knappt hälften så stor; kroppens platt; svart, med bruna täckvingar. Leffer i ekskog. Lucanus Cervus.

EKRA, f. 2. (i plur. *Ekrar*) Benämning på hvar ett och ett af de stycken, hvilka likt radier utgå från hjulnsaxelvet till hjulingen. *Sätta e-r i ett hjul.*

EKSPIK, m. 2. Fyrkantig spik med tjock lägg och antingen tvärt afspetsad fyrkantig eller ock platt slagen udd samt med fem slag på hufvudet. Är det sednare rundt, kallas den *Turkisk Ek.*

EKSTAS, *se Ekatas.*

EKSTOCK, m. 2. 1) Stock af ett färdt ekträd. — 2) Liten farkost, som brukas på insjöar, floder o. s. v., med lat botten och af olika storlek, från blott ett enda roddarsäte till sju, åtta och flera. Kallas äfv. *Eka.* [Ekstock.]

EKTRÄ, n. 4. 1) (utan plur.) Virke af ekträdet. *En möbel af e.* — *Syn. Ekvirke, Ek.* — 2) Sönderhuggat, klufvet eller sågadt stycke af ekträdet des till bränsle.

EKTRÄD, n. 5. *Se Ek, 1.*

EKUMENISK, -- mennisk, a. 2. Allmänlig för hela kristenheten. *E-t kyrkomöte.*

EKVED, m. 3. sing. 1) Veden i ett lefvande ekträd. Brukas i denna mening sällan. — 2) Ved till bränsle af huggen ek.

ELAIN, -- in, n. 3. sing. (kem.) Det flytande oljaktiga ämnet i talg.

ELÄIDIN, elaidin, n. 5. sing. (kem.) Elain, som blifvit utsatt för inverkan af rökande salpetersyra.

ELÄK, eläk (i dagligt tal vanligen elläck), a. 2. 1) a) (om person) Som har bøjelse för att skada andra, äfven om ingen egen nytta deraf kan här-

flyta. En e. *människa*. E-t folk. E. *granne*. Hon är i själ och hjerta e. — Brukas stundom som substantiv: Den, de e-e. Den E-e säges någon gång äfv. i samma mening som Den Onde (fr. Djefvul, 2.). — Syn. Se Ond. — b) (om sak) Som inofaltat, hyser, uttrycker, tillkännagifver, röjer elakhet. En e. *sjal*, *karaktär*, *ett e-t sinne*, *hjerta*. E. *handling*, *gerning*. E-a *afsigter*. Ell e-t, *ansigte*, *utseende*. E. *min*, *uppsyn*. E-t *drag*. E-a *knopp*, *konster*, *ränker*. Spela någon ett e-t spratt. — 2) a) (om person) Böjd för att genom förtal beröfva andra deras boder. Denna gamla fru är mycket e.; hon förtalar alla människor. — Syn. Smädelysten. Fållen för förtal. — b) (om sak) Som uttrycker, tillkännagifver, röjer smädelust, böjelse att förtala. E-t tal, e-a ord. Hon har en e. *tunga*, är fallen för att förtala folk. E. *tunga* säges äfven i samma mening som Smädetunga, om en människas, som gerna förtalar andra. — Syn. Smädlig. — 3) a) (om person) Böjd för att göra andra ledsna, allvarsamt sära deras känslor. Hon var nog e. att vilja förebrå honom modrens ringa härkomst. — Syn. Försmädlig, Obeskedlig. — b) (om sak) Som tillkännagifver sådan böjelse. E-t tal, e-a ord, e-t infall, skämt, e. *qvickhet*, som har för afsigt att sära. — Syn. Försmädlig, Sarkastisk. — 4) a) (om person) Som bryr, söker att göra någon förlägen. Man är e. emot en ung flicka, då man bryr henne för hennes fästman. — Syn. Försmädlig, Stygg, Obeskedlig, Malitios. — 3) a) (om person) Som bemöter andra med hårdhet, stränghet, grymhet. Denne far är ganska e. emot sina barn. Vara e. *emot sitt folk*. — Syn. Hård, Stygg, Obeskedlig. — b) (om sak) Som inofaltat, röjer, uttrycker en sådan hårdhet. Röna ett e-t bemötande. — 6) (om barn) Som arfar sig illa. Ett e-t barn. E-a *pojke*, *skull du då aldrig bli folk!* — Syn. Stygg, Obeskedlig, Odygdig, Vanartad, Ostyrig. — 7) Dälig. E. *våg*. E-a *vättskor*. E. *mage*. E-a *tider*. E-t *rykte*. E. *vana*. — 8) Som smakar illa. E. *mat*, *frukt*. E-t *vin*. Ell e-t *medikament*. — 9) Plågsam. En e. *tand*, som värker mycket. Mitt *hufvud* är e-t, jag har ondt i hufvudet. — 10) E-t *tecken*, olycksbådande, som ej betydelse något godt. — 11) E. *häst*, svår att styra, hängstyrig, ostyrig.

Anm. Ordet, som i äldre tider skrefs *Elak*, torde rättoligen böra härledas ifrån *ll* och *Lag*, *lag*, *satt*, *vis*, då det ursprungligen betydde: som icke håller lag och fred, ond i sitt handlingssätt, som står andras lagn och ro.

ELAKARTAD, a. 2. Af elak, svår, farlig beskaffenhet. E. *feber*.

ELAKHET, f. 3. (utan plur.) 1) Egenskapen att vara elak. Brukas nästan endast i moralisk mening. Se *Elak*, hem. 1—6. a) *Människors e.* E-en af en *handling*. *Afsigter e.* — b) *Hennes e.* är så stor, att hon förtalar sina bästa vänner. — c) E-en i en *anmärkning*, ett *skämt*. — d) *Lägg nu hand på din elakhet och bry icke den stackars flickan mera.* — e) E. *emot andra*, mot *tjenstfolk*. — f) *Ett barns e.* — Syn. a) Se *Ondska*. — b) Smädelust, Fållnhet, böjelse att svärta, smäda, förtala. — c) Försmädlig, Sarkasm. — d) Försmädlig. — e) Hårdhet, Stygghet. — f) Stygghet, Odygdighet, Odygd, Vanartighet, Ostyrlighet. — 2) (med plur.) Elak *gerning*, *handling*. Detta var en e. af honom. Jag har rönt många e-er af honom. — 3) (med plur.) Försmädligt, sårande, bitande yttrande, infall; stickord.

ELAKT, adv. Se *Illo*.

ELÄSTICITET, ----ét, f. 3. sing. Se *Spänstighet*.

ELÄSTISK, a. 2. Se *Spänstig*.

ELD, m. 2. 1) (utan plur.) Lyse och värme, som vid kroppars förbränning lösöras och i förenig, under formen af ett vanligtvis gulaktigt eller ljustrött sken, uppstiga i luften. De Gamle betraktade e-en såsom ett af de fyra elementerna. E-ens dyrkan. E-ens natur, egenskaper. *Volkanernas e.* En *underjordisk e.* Slå e. med *flinta* och *eldstål*, frambringa eld derygenom, att man slår ett eldstål emot en flinta. *Stålet ger e.* *Porfyr ger e.* *emot stål*. — Brukas ofta med afseende på de förstörande verkningsarna deraf, t. ex.: *Sätta, sticka e. på ett hus*, antända ett bus, för att upprätta det. *Taga, falla e.*, antändas af eld. *Hämna e-ens framfart*. E-ens *härjningar*. E-en *fattade i gerdinerna*. E-en är lös, eldsvada har utbrutit. *Härja med e.* och *sedrå*, med mord och brand. — (Fig. fam.) *Det är som att tända e. i krut*, säges om den, som lätt utbryter i vrede. *Fatta e.*, hifva hastigt ond, förargad. *Spruta e. och lågor*, öfverlämna sig åt häliga utbrott af vrede. *Sky hvarken e. eller vatten*, frukta ingenting. — Syn. Låga; Brand. — 2) (med plur.) Det ljussken och den värme i förenig, som med afsigt frambringas genom förbränning af ved eller andra brännbara ämnen; äfv. brinnande bränse, ved, brinnande ämnen. En e. af ved, af ris, af kol. Den heliga e-en, som brann i Vestas tempel. Göra, tända upp e. Göra upp e. i bakugnen, i spiseln. E-en brinner bra, dåligt, börjar stockna. Sköta, vakta, laga om, släcka e-en. E-en börjar taga sig, börjar brinna friskt. Gå fram till e-en, för att värma sig. Hälla något för e-en till förloking. Sätta en gryta, en panna på e-en. Taga en panna af e-en. Vara i stånd att kasta, störta sig i e-en för någon, vara färdig till allt, för att visa någon sin tillgifvenhet. Gå i e-en för någon, våga lif och blod för någon. (Fig.) *Helvetets e.*, de fördömdes pina, helvetesstraffen. (Fig. fam.) *En helvetes e.*, utomordentligt stark eld. *Steka någon vid sakta e.*, plåga någon genom att förlänga de intryck af smärta, harm, oro, ångest, som man kunde bespara honom eller förkorta. *Gjuta olja på e-en*, öka en redan våldsam passion; äfv. ännu mer stegra förut befintliga känslor af hat, hämd, harm, förbittring, missnöje. *Låna e.*, ett slags lek; (fig. fam.) göra mycket korta visiter. (Ordspr.) *Brändt barn skyr e-en*, den, som en gång varit i fara, lidit skada, motgång, aktar sig sedan. *Ingen rök utan e.*, intet rykte, utan att det har någon grund eller anledning. *Ur askan i e-en*, se *Aska*, 1. *Grekiska e-en*, ett slags fyrverkerield, som brann under vattnet, och hvaraf man fordom begagnade sig i krig. — Ingår i en mängd sammansättningar, såsom: Kol-, Ugn-, Kakelugnseld, Helveteseld, Lust-, Vakt-, Fyrverkeri-, Låg-, Flåmeld, Våldeld, Skogseld, m. fl. — 3) (med plur.) Skott af handgevär eller kanoner. *Utsätta sig för fiendens e.* *Gifva e. på*, skjuta på. *Underhålla, uthärda en fruktansvärd e.* ur *handgevären*. De voro i skydd för *fästningens e.* *Vänja en häst vid e-en*. *Gå i e-en*, i striden. *Denne soldat har ännu icke varit med i e-en*, i striden. *Kasta sig midt i e-en*, midt i värsta striden. (Fam.) *Vara emellan två e-er*, på en gång vara utsatt för tvänne faror, svårigheter, ohägligheter. — Bildar sammansättningarna Ge-

värseld, Artillerield. — 4) (fig.) a) Stark, liflig glans. E-en i hans blick, hans öga. *Ögon fulla af e.* — b) Liflighet, häftighet, vådsamhet (i fråga om känslor, passioner, sinnesrörelser). *Ungdomens, passionernas, begjrens, kärlekens e.* E-en af hans mod, hans nit. — Bildar sammansättningar Ungdomseld. — Syn. Värma, Glöd. — c) Liflighet i handling, rörelser, åtbörder, snille, inbillningskraft, stil, o. s. v. *Det är mycken e. i alla hans rörelser*. *Denna häst har mycken e.*, är full af e. En poet, talare, målare, tonkonstnär, som har mycken e. *Poetisk e.*, poetisk ingifvelse. — d) Säges i fråga om krig, uppror, borgerliga oordningar o. s. v. *Åter tända krigets e.* — Oftare brukas i denna bem. Låga, Brand.

ELDA, v. n. 1. 1) Göra upp eld. E. i en kakelugn, ett rum. E. i ugnen. E. med ved, torf, kol. Han e-r åt sig själv. *Detjonten e-r åt honom på morgnarna*. E. upp, se *Uppelda*, 2. — 2) Åstadkomma, frambringa eld. *Stålet e-r svagt*. *Denna flinta e-r dåligt*. Brukas i fam. stil ofta impersonelt, t. ex.: *Aha, så att det e-r om hästfötterna*. — V. a. Medelst eld göra het, varm. E. ugnen med *grånved*. E. ett rum. *Rummet är icke e-dt*. Brukas i part. pass. stundom nästan aktivt, t. ex.: *E-dt rum*. — E. upp, se *Uppelda*, 1 o. 3.

ELDAKTIG, ELDARTAD, a. 2. Som liknar eld.

ELDANDE, n. 4. Handlingen, då man eldar. ELDBLICK, m. 2. (fig.) Ganska eldig blick. ELDBRAND, m. 3. pl. — bränder. Se *Brand*, 5.

ELDBRASA, f. 1. Se *Brasa*, 1.

ELDDON, n. 3. Redskap, hvarmed eld frambringas. Brukas mest i plur., om samteliga redskap och tillbehör, som dertill användas, såsom eldstål, flinta, fnöske, svafvelstickor, fodral dertill, o. s. v.

ELDDRÄKE, m. 2. pl. — drakar. Se *Eldkula*. ELDDYRKAN, f. sing. indef. Eldens dyrkan — såsom en symbol af gudomligheten. — Syn. Pyrolatri.

ELDDYRKARE, m. 3. En, som egnar elden gudomlig dyrkan. *Perseus voro e. Guebrerne i vår tid äro det äfven*.

ELDFARA, f. 1. Fara för våldeld.

ELDFARLIG, a. 2. Som medför eldfara; hvarigenom våldet lätt kan uppkomma.

ELDFAST, a. 1. Säges om de kroppar, som knappast kunna bringas till smältning genom den värme, konsten förmår frambringa.

ELDFASTHET, f. 3. Egenskapen att vara eldfast.

ELDFLOD, m. 3. (fig.) Säges om en massa af smälta, glödande ämnen, hvilka flyta fram likt en flod. E-er utbryta stundom ur *eldsprutan* af berg.

ELDFLÄCK, m. 2. Eldröd fläck på huden; äfv. röd fläck på hästar eller hundar.

ELDFLÄKTA, f. 1. Redskap, hvarmed man släktar på elden, för att lifva den; bestående vanligtvis af fjäder eller tunna träspjelor, i solljäderform fästade vid ett skaft.

ELDFULL, a. 2. (föga brukl.) Se *Eldig*.

ELDFÄNGD, a. 2. 1) Som lätt fattar eld. E-a ämnen. — 2) (fig. om person) a) Som lätt blir förläskad. — b) Som lätt blir ond, uppretad, förargad. Han är mycket e. Man säger äfv. *E. själ*, *karaktär*. E-t *synne*, *lymne*. — Syn. Lättrelig, Snarsticken, Argeint.

ELDFÄNGDHET, f. 3. Egenskapen att vara eldfängd.

ELDFÄRG, m. 3. Eldröd färg.

ELDFÄRGAD, a. 2. Som har eldröd färg. ELDFÖRGYLLNING, f. 2. Varm metallförgyllning medelst guldets upplösning i kvicksilfver och det sednare afståndande.

ELDGAFVEL, m. 2. pl. — gafflar. Gaffel, som begagnas att laga om elden med, bestående af tvänne jernspetsar i ändan på en lång, smal och rund jernstång.

ELDGAP, n. 3. 1) Vid öppning, svalg, hvarur eld lägar ut. *En masugn är ett e.* — 2) (fig.) Säges om större skjutpjäser, såsom kanoner och mörsare.

ELDGEVÄR, n. 3. Skjutgevär, hvartill användes krut.

ELDGLANS, m. 3. sing. Så stark glans, att den liknar eld. Brukas endast i bögre, poetisk och retorisk stil.

ELDGLÖD, n. 3. Se *Glöd*, 1.

ELDGNISTA, f. 1. Glödande gnista, som flyger upp ifrån en eld eller far ut ifrån vissa hårda ämnen, då de utsättas för stark friktion ell. hårda slag af vissa ämnen ur mineralriket.

ELDHIMMEL, m. 2. Enligt de Gamles föreställning, högsta delen af himmelen, der gudarne troddes bo.

ELDHJUL, n. 5. (fyrv.) Pjes, som hastigt rör sig i en krets och derygenom för ögat bildar liksom ett hjul af eld. — 2) Fontän, satt i en kretsloppande rörelse.

ELDHÄRDA, v. a. 1. Göra eldfast. — *Eldhårdande*, n. 4. o. *Eldhårdning*, f. 2.

ELDHÄRDIG, a. 2. (föga brukl.) Se *Eldfast*.

ELDIG, a. 2. Som har mycken eld (fig.). 1) Ganska liflig. E-a ögon. E. häst. E. inbillningskraft. E-t sinne. — Syn. Se *Liflig*. — 2) (estet. o. litter.) Full af känsla, af lif och värma. Ell e-t tal. E. stil. — Syn. Varm. — 3) E-t vin, som hettar och uppeklar.

ELDIGHET, f. 3. Egenskapen att vara eldig. ELDIGT, adv. Med eld (fig.), lif och värma. Tala e.

ELDKLOT, n. 3. Se *Eldkula*.

ELDKUL, n. 5. Glödande kol.

ELDKULA, f. 1. Meteorsten, utgörande en klotformig massa, som med ett starkt sken far fram öfver himmelen, samt stundom ger rök ifrån sig och sprillar sönder med en stark knall, då sten och metallstycken falla ned på jorden. Kallas äfv. Eldklot, Elddrake.

ELDKÄRFVE, m. 2. pl. — kärfevar. (fyrv.) Lodrätt uppställd Fontän (se d. o. 2), som användes vid små fyrvärkerier.

ELDLINJE, f. 3. (topogr.) Magistralinje, som följer höjdernas naturliga böjningar, och ifrån hvilken en verkssam och bestrykande eld kan gifvas emot en anryckande fiende.

ELDLUFT, se *Eldluft*.

ELDMETEOR, eldmeteör, m. 3. Luftfenomen, till grund för hvilket ligger en antändning. Sådana äro Eldkuler, Stjernfall, Lyktigubbar, m. fl.

ELDMÄRKE, n. 4. 1) Märke efter eld. — 2) Säges om de små fräkenlika fläckar, som vid arbetet, då man är utsatt för stark eld, stundom uppkomma i huden. — 3) Se *Eldfläck*.

ELDMÄTARE, m. 3. Se *Pyrometer*.

ELDMÖRJA, f. 1. Glödande het aska.

ELDNING, f. 2. Handlingen, då man eldar. ELDRÄDO, älddrädo, n. pl. — dos. (spenskt ord) 1) Diktadt guldrikt land. — 2) (fig.) Land, hvars inbyggare lifva i ostörd lycka och sällhet.

ELDPANNA, f. 1. Se *Kolpanna*.
ELDPÄLARE, m. 5. Hög eldsåga, som skjuter upp likt en pelare, t. ex. ur eldsprutande berg.
ELDPIL, m. 2. Se *Fyrpil*.
ELDPROF, n. 5. 1) Undersökning genom eld, huruvida en metall, t. ex. guld, är äkta. — 2) Ett slags renlighetsprof, som under medeltiden användes, för att utrona, huruvida en anklagad var brottslig eller icke, bestående deri, att han måste taga glödande jern i händerna eller gå deröfver barfotad, då brännskada på hand eller fot ansågs som bevis på hans brottslighet, men frihet för brännskada som ett tecken till hans oskuld. Jfr. *Guds dom*.

ELDOVARN, f. 2. Qvarn, som drivs med ångmaskin.

ELDRÅKA, f. 1. Redskap, hvarmed glöden rakas ut ur en eldad ugn, bestående af en half-cirkelformig jernpjes med nedre kanten jern och rämling, fästad vid ändan af ett långt skaft.

ELDREDSKAP, n. 5. o. 5. Redskap, hvarmed eld omlagas, såsom eldgasfel, eldtång, o. s. v.
ELDREGN, n. 5. Så kallas ett regn, då regndropparne äro till den grad fyllda med elektrisk materia, att de vid fallet gifva liksom ett eldsken ifrån sig.

ELDRIA, f. 1. (landbr.) Torkhus, försedt med eldstad, och hvari således säden kan införas genast, då den blifvit skuren.

ELDRUM, n. 5. Rum, som kan eldas, d. v. s. försedt med eldstad.

ELDRÖD (uttalas i hvardagstal ofta: *El-röd*), a. 2. Röd som eld.

ELDSANDE, m. 2. pl. — *andar*. Se *Salamander*, 2.

ELDSKADA, f. 1. Se *Brandkada*.
ELDSKEN, n. 5. Sken, uppkommet af eld (till skillnad ifrån Solken, Månken, m. m.).

ELDSKYFFEL, m. 2. pl. — *skjfflar*. Liten skyffel af jern, som begagnas till att upptaga brinnande kol, hvilka räkat falla ned ifrån en kakelugn eller spisel, eller att maka upp glöden, när brasan är utbrunnen och man vill skjuta spjellet.

ELDSKYGG, a. 2. (föga brukl.) Rädd för elden.
ELDSKÄRM, m. 2. Skärm, som sättes framför spisel eller kakelugn, för att, då eld brinner deri, skydda närstående föremål för verkingarna utaf den starka hettan.

ELDSLJUS, n. 5. Ljus, som frambringas genom förbränning af tågljus, vaxljus, o. s. v. — *Motsats*: Dagsljus.

ELDSLUF, m. 5. sing. Fordom af några kemister antagen benämning för Syrgas, emedan utan densamma ingen eld kan brinna.

ELDSLÅGA, f. 1. Se *Låga*, 1.
ELDSLÄCKNING, f. 2. Släckande af eld, isynnerhet vid tillfälle af eldsvåda.

ELDSLÄCKNINGSANSTALT, m. 3. Anstalt till eldens släckande vid eldsvådor. Brukas mest i plural.

ELDSLÄCKNINGSRÆDSKAP, n. 5. o. 5. 1) Redskap, som begagnas till eldens släckande vid eldsvådor. — 2) (sing. m. kollektivt) Samtliga sådana redskap i en stad, församling, på ett bruk, o. s. v.

ELDSLÄCKNINGSSÄMNE, n. 5. Ämne, tjenligt att begagna till eldens släckning vid eldsvådor.

ELDSOL, f. 2. Se *Eldhjul*.
ELDSPRUTANDE, a. 1. Som sprutar eld. *E. berg*. *En e. drake*.

ELDSPRUTNING, f. 2. Utsprutning af eld. *E-en från en vulkan*.

ELDSTAD, m. 3. pl. — *städer*. 1) (i allm.) Spisel eller kakelugn. *Alla e-äderna i ett hus*. — 2) Det ställe på en spisel, i en ugn, der elden tändes och underhålles.

ELDSTOD, m. 5. Det moln, som enligt bibeln följföde Israeliterna under deras flykt utur Egypten, och som under natten hade utseende af en brinnande stöd eller kolonn, samt sålunda tjänade dem till vägvisare.

ELDSTRÄMMA, f. 1. o. **ELDSTRÅLE**, m. 2. pl. — *strålar*. Eld, som visar sig i form af en strimma eller stråle.

ELDSTRÖM, m. 2. pl. — *strömmar*. Se *Eldflod*.

ELDSTÅL, n. 5. Stycke härdadt stål, vanligtvis allängtt fyrkantigt, stundom äfven cylindriskt, med öfre ändan vanligtvis fästad vid läder, salfan o. d., samt begagnadt till att dermed frambringa eld, hvilket sker dermedelst, att man slår nedra ändan hårdt och långs efter emot kanten af en flinta, då eldpartiklar fara derutur och antända olvan på kanten af flintan lagdt försöks.

ELDSTÖJANDE, n. 4. Se *Ljusstrände*.

ELDSVÅDA, f. 1. Verkingen af en antingen genom våda eller anstiftning uppkommen eld, då hus och byggnader deraf antändas och förstöras. — *Syn*. Brand, Vådeld.

ELDSÄMNE, n. 4. Se *Phlogiston*.

ELDTECKEN, n. 5. 1) Tecken, som utvisar, att eld finnes eller utbrastit på något ställe. — 2) Signal medelst eld.

ELDYGG, n. 5. Se *Elddon*.

ELDTÅNG, f. 3. pl. — *tånger*. Jernång, som tjänar till att taga kol ur elden eller att laga om den brinnande veden.

ELDVAKTARE, m. 3. En, som vaktar elden, t. ex. vid ett svedjefall, öfver söndagen i en smedja, o. s. v. Kan äfv. sägas i fråga om brinnande eld i kamin, kakelugn eller spisel.

ELDVÄPEN, n. 5. Se *Eldgevär*.

ELDÄTARE, m. 3. Benämning på vissa taskspelare, hvilka förevisa det skenbara konststycket att i munnen intaga och efter utscendit nedsvälja brinnande eller småtheta ämnen.

ELEFANT, m. 5. 1) Det största af alla nu levande landtdjur, med sex fot lång snabel, platt, trekantigt tryne med hål för begge näsborrarna, samt upptill en fläk, som kan förlängas och höjas, så att djuret dermed förmår upptaga äfven ganska små föremål. De 8 fot långa och 150 marker tunga betarne i öfverkäften, hvilka skjuta framåt ur munnen, såsom ett par runda, spetsiga, något krökta horn, lemna elfeben. *Elephas*. Af detta djursläkte finnas tvänne arter: *Asiatisk och Afrikansk E.* — 2) (fig. fam.) Ofatt stor, klumpig och grof karl. — *Ss*. *E-bete*, *-fot*, *-flik*, *-rytning*, *-snabel*, *-tand*, *-tryne*.

ELEFANTDRIFVÄRE ell. **ELEFANTFÖRARE**, m. 3. Se *Kornak*.

ELEFANTLUS, f. 5. pl. — *löss*. *Ostindisk E.*, frukten af *Semecarpus Anacardium*. *Vestindisk E.*, af *Anacardium occidentale*.

ELEFANTORDEN, m. 2. pl. — *ordnar*. En riddarorden i Danmark.

ELEFANTSUTSLAG, n. 5. Se *Elephantiasis*.
ELEGANS, -- ämns o. -- ängs, f. 5. sing. (fr. *Élégance*) Finhet, prydlighet och smak i förening.

ELEGANT, -- ämt, a. 1. (fr.) Fin, prydlig och smakfull. — *S. m.* Fin och modern herres.

ELEGI, -- schi', f. 5. (från grekiskan) 1) Sorge- och klagodikt. — 2) Kontemplativ dikt, hvari en af vemod och njutning blandad känsla är öfvervägande. [— *gio*.]

ELEGISK, elschissk, a. 2. 1) Som har afseende på eller tillhör elegien; som har karakter af elegi. *E. dikt*, *klagan*.

ELEKTOR, eläktör, m. 5. (uttalas i plur. — *örär*) (lat. *Electo*) Valman.

ELEKTORALFÄR, eläktoralfär, n. 5. Benämning på fär af en ras med utmärkt fin och len ull, som ursprungligen tillhör Spanien, men blifvit förädlad i Sachsen, och deraf fått sitt namn, emedan detta sednare land var kurfurstendöme vid den tid, då spanska fär af Merinosrasen der infördes. Man säger äfven *Elektoral-bagge*, *-lacks*, *-gumse*, *-ras*. [Elect —]

ELEKTORALLULL, eläktoralull, f. 2. sing. Ull af elektoralfär.

ELEKTRICITET, eläkticitet, f. 5. (af gr. *Elektron*, Bernstein) 1) Egenskapen hos vissa kroppar, såsom berusten, harts, glas, m. fl., att, då de gnidas eller andra operationer med dem företagas, draga till sig lätta kroppar och derpå stöta dem ifrån sig, lysa i mörkert, gifva från sig gnista, då de vidröras med fingret eller med en jerntråd, samt att låta känna en fosforartad lukt och en syrlig smak. — 2) Det övriga ämne, hvarigenom elektriska verkingar uppkomma. Elektriska ämnet. *E-en är tvåfaldig: positiv och negativ*. [Elect —]

ELEKTRICITETSMÄSKIN, eläkticitetsmaskin, m. 5. Särskilt inrättad maskin, hvarmedelst man med större bekvämlighet kan frambringa de elektriska verkingarna, bestående luifvudsakligen af en kropp, som guides, rifygget och konduktorn. [Elect — machin.]

ELEKTRICITETSMÄTARE, m. 5. Se *Elektrometer*.

ELEKTRISERA, eläktisera, v. a. 1. 1) Genom gnidning eller meddelning göra en kropp elektricitet verksam. — 2) (fig.) Låta med glädje, hopp, o. s. v. — *Elektisera*, n. 4. o. *Elektrisering*, f. 2.

ELEKTRISK, eläkttrisk, a. 2. 1) Säges om kroppar, som förete elektricitet, kunna elektriseras. *E. kropp*, *e-t ämne*. — 2) Se *Idioelektrisk*. — 3) Som tillkännagifver elektricitet. *E-t fenomen*. *E-a verkingar*. — 4) Som medför, innehåller elektriskt ämne. *E. ström*. — 5) Frambringad eller verkande genom elektricitet. *E. stöl*. *E-t slag*. *E-t elldon*, bestående af en elektrofor, hvars gnista vid urladdningen antänder välgas, som bildas, i flaskan, af zink och svafvelsyra (kallas äfv. *E. lampa*). *E. stapel*, se *Galvanisk stapel*. — 6) (nat. hist.) *E. Maj*, se *Darrmal*. *E. Koeka*, se *Darroeka*. *E. Äl*, se *Darräl*. *E. Taggbuk*, se *Taggbuk*. [Electrisk.]

ELEKTRODYNAMIK, eläktrodynamik, f. 3. (fys.) Läran om lagarna för elektriciteten i rörelse eller de elektriska strömmarnes verkingar på hvarandra och på magnetismen, äfvensom magnetismens på de elektriska strömmarna. [Elect —]

ELEKTROFOR, eläktrofor, m. 3. Messings-tallrik med en dori gjuten massa eller kaka af beck, kolofonium och terpentint, och betäckt med en metallskiva, hvilken kan aftagas som ett lock, och till den ändan är försedd med glashandtag eller silkesnoddar. Om man piskar beccakakan med ett kattskinn eller med ylle, och sätter locket derpå, så uppkommer olika slags elektricitet i tallriken och locket, så att, om de förenas med

en urladdare eller med händerna, samma fenomen uppkomma, som vid en elektricitetsmaskin. [Elect —]

ELEKTROKEMISK, eläktrojemisk, a. 2. Som har afseende på elektriciteten i dess samband med kemien. [Elect — chem —]

ELEKTROMAGNETISK, eläktromagnetisk, a. 2. Som tillhör, har afseende på, bärrör af ell. verkas genom elektromagnetism. [Elect —]

ELEKTROMAGNETISM, eläktromagnetism, m. 5. 1) De företeelser, som uppkomma af elektricitetens och magnetismens ömsesidiga och förändade verkingar samt lagarna deraf. — 2) Läran om dessa företeelser, och lagarne för de verkingar, genom hvilka de uppkommit. [Elect —]

ELEKTROMETER, eläktrotrömtr, m. 2. pl. — *metrar*. Instrument, hvarmedelst elektricitetens styrka bestämmes. Elektricitetsmätare. [Elect —]

ELEKTRONEGATIV, eläktronegativ, a. 2. (kem.) Benämning på de metaller, som företrädesvis bilda syror. [Elect —]

ELEKTROPOSITIV, eläktropositiv, a. 2. (kem.) Benämning på de metaller, som företrädesvis bilda saltbasor. [Elect —]

ELEKTROSKOP, eläktroskop, n. 5. Se *Elektrometer*. [Electroscope.]

ELEKTROSTATIK, eläktrostatik, f. 5. (fys.) Läran om lagarna för elektriciteten i hvila. [Elect —]

ELEMENT, -- mä'mnt, n. 5. (lat. *Elementum*) 1) Grundämne, grundbeständel, enkelt ämne, d. v. s. sådant som icke vidare kan fördelas i enklare ämnen. De Gamle antogo fyra *E-er*: eld, vatten, luft och jord, men hvilka nyare undersökningar likväl visat vara sammansatta. Nu för tiden känner man 55 *E-er*, dels övriga ämnen, dels metallöider och metaller. — 2) Det af de fordom antagna fyra grundämnen: eld, vatten, luft och jord, hvaruti ett djur lever. *Vatnet är fiskens, luften fågelns e.* — 3) (fig.) a) Sällskap, tidsfördrif, sysselsättning, som bäst öfverensstämmer med en persons böjelse, eller hvarförutan han icke trives. *Jagt, musik är hans e.* *När han sitter vid spelbordet, då är han i sitt e.* b) (i plur.) Första grunderna utaf en vetenskap eller konst. *Lära sig e-erna af en vetenskap*. — *Syn*. Grunder, Grundlinier, Grunddrag, Grundbegrepp, Första begrepp, Alfabet, Abc.

ELEMENTÄR, elemäntär, a. 2. (i sammansättningar) 1) Som innehåller eller har afseende på grunderna af en vetenskap, konst, t. ex.: *E-begrepp*, *-bok*, *-lära*, *-logik*, *-undervisning*, *-verk*, m. m. — 2) Som angår, har afseende på de fyra elementerna. *E-ände*, benämning på ett slags andor, hvilka efter medeltidens föreställning troddes råda öfver de fyra elementerna: dessa voro Gnomer, Undiner, Syfler och Salamandrar (se vidare dessa ord). *E-kraft*, den naturkraft, som man föreställde sig hos hvarje af de fyra elementerna. *E-krafterna* voro personifierade i *Elementarandarna*.

ELEMENTÄRSKOLA, f. 1. Skola, der undervisning lemnas i de första grunderna af vetandet. — *Syn*. Primärskola, Fölskola.

ELEMENTSKAD, elemäntskadd, a. 2. (fam.) Se *Sakramentskad*.

ELEMENTÄR, elemäntär, a. 2. Se *Elementar*.

ELEMI, elemi, n. sing. Ett gult, genomskinligt, mjukt harts, som fäs i Vestindien af *Amiris elemifera*. Kallas äfv. Gummi Elemi, Elemikada, Elemiharts.

ELENDE, m. fl., se *Elände*, m. fl.

ELEPHANTIASIS, elefantiasis, f. sl. (lat.) Ett slags spetelska, åtföljd af ohyggliga sårnader öfver hela kroppen. Kallas i Sverige Elkarteby-sjukan.

ELEV, elev, c. 3. (fr. *Élève*) 1) Lärjunge, lärning. — 2) Konstnär, som blifvit bildad af någon viss mästare. *E. af Byström.* — *Syn.* Lärjunge. [Elev.]

ELEVATION, --- tschón, f. 3. 1) Upphöjning, höjd. — 2) Polhöjd. — 3) (byggn. k.) Teckning af en byggnads framsida. — 4) (fig.) a) Själsliftning, högsinhet. — b) Liftning i stil.

ELEVATIONSVINKEL, --- tschóns-vi ninkl, m. 2. pl. — *vinklar.* (artil.) Den vinkel, en skjutmaskin gör med horisonten.

ELEVERA, v. a. 1. (fr. *Élever*) Upphöja, upplifva.

ELF, älfv, f. 3. pl. *elfvor.* Betyder egentl.: Ström, som kommer ifrån ett fjäll. Sägges nu äfven om några andra strömmar, t. ex. *Motala E. Elfven* i def. form, förkommer ofta i de gamla sagorna, och betyder då alltid *Göta Elf.* [Älf.]

ELFBLÄST, älfbläst, m. 3. Ett slags heftblennor, som plötsligt utbryta öfver hela kroppen och efter kort tid åter försvinna, vanligtvis utan att åtföljas af någon synnerlig olägenhet. Troddes fordom vara en följd af elfvors inverkan, då man råkat ofreda dem. [Älfbläst.]

ELFDANS, älfldans, m. 2. 1) Dans af elfvor, enligt våra förfäders tro. — 2) Ringel eller rund fläck på en äng, der ena året inlät gräs växer, men som det följande år en ovanligt frodig gräsväxt, och merendels är för utvidgar sig. — 3) Se *Elfsering.*

ELFDANSEGRÄS, se *Elfsering.*

ELFENBEN, älfben, n. 3. sing. Ämnet i elefantens betar, hvilket förarbetas af åtskilliga handverkare, försmåligast kammakare och svarvare. Ordet är lånat ifrån det tyska *Elfenbein* och betyder egentligen Elefantben. *Svarfva, förfärdiga något af e.* — *Ss. E-sarbetare, -sdosa, -skam, -sstol, -ssvarvare, m. fl.*

ELFENBENSVÄRTA, älfbenbensvärtta, f. 1. sing. Ett slags ganska fin svart färg, tillverkad af kalcineradt och pulveriseradt elffenben.

ELFEXING, m. 2. Grässlaget *Sesleria cœrulea*. Kallas äfv. *Elfåns, Elfånsgräs.*

ELFGRÄS, älfgräs, n. 3. Ett grässlåg. Äfv. *Seslerigräs, Sesleria.*

ELFGÅNG, älfgång, m. 2. Ett slags gång på gräsmark, vanligen ett kvarter bred, vid vars inre sida vanligtvis finnas en myckenhet svampar, kring hvilka jorden är nästan blottad, hvaremot gången på ytre sidan begränsas af det frodigaste, mörkgröna gräs. Jfr *Elfåns, 2.*

ELFKARLEBYSJUKA, f. 1. Se *Elephantiasis.*

ELFKORS, se *Älfkors.*

ELFNÄFVER, älfnäfv, m. 2. sing. Ett slags lefvermossa, som på vissa orter begagnas till rökning, för att dermed fördriva Elfbläster. *Marcantlia polymorpha.*

ELFRING, älfvring, m. 2. Ett svampslägte. *Leotia.*

ELFTE, älfte, ordningstal. Som i ordningen följer näst efter den tionde. Skrefs fordom *Ellofte.*

ELFTEDEL, älfvtedel, m. 2. En del af ett helt, som är deladt i elfva lika stora delar.

ELFVA, älfva, grundtal. En och tio tillsammans. Skrefs fordom *Ellofva.* — *Ss. E-hörnig, -sidig, -ävig, m. fl.*

A n m. *Elfva* hette i äldsta språket *Elifu*, bildadt af *Ein*, en, och verbet *Lifa*, lifva, öfver-

lifva, vara öfver, således ursprungligen *Ein-lifu*, en öfver (mer än) tio.

ELFVA, älfva, f. 1. Se *Älf, m. o. f. 3.* Pluralet *Elfvor* brukas mest. [Älfva.]

ELFVAHUNDRA, grundtal. Elfva gånger hundra. Benämnes egentligare *Elfusen elihundra.*

ELFVAHÖRNING, m. 2. Elfvahörnig figur.

ELFVARDANS, älfvardans, m. 3. En i Göttinge lärad i Skåne bruklig dans, som enligt en gammal sång menniskorna skola lärt sig af elfvorna. [Älf—.]

ELFVASTAFVIG, a. 2. Som innehåller elfva stafvelser. *E-t ord.*

ELFVATUSEN, grundtal. Elfva gånger tusen.

ELFVEGRIMMAR, älfvegrimmar, m. 2. pl. Fornnordiskt namn på Bohus läns innebyggare.

ELFVING, älfving, m. 2. sing. Ett grässlåg, äfv. kalladt *Kamexing, Cynosurus cristatus.*

ELFVOR, se *Elfva* och *Älf.*

ELG, äll, m. 2. Den mest högväxta arten af Hjortsläktet, högre öfver bogen än en häst, med breda, platta, fingerlikt delade, i kanten tandade horn, tjock nos, en hängande hudvalk under strupen, man öfver nacken, stråft hår, hvilket sommartiden är brunt, om vintern grått. Köttet är godt och huden förträfflig till läder och sämskinn. *Cervus Alces.* — *Ss. E-hud, -jagt, -klöf, -läder, -skall, -skinn, -spår.* [Älg.]

ELGGRÄS, ällgräs, n. 3. Ett slags ört, allmän på sydliga ångar; blommar i Juni och Juli med hvita, väluktade blommor. Kallas äfv. *Karört, Kassöta, Mjöört, Algräs, Luktgräs, Byttgräs, Brake, m. m. Spiraea Ulmaria.*

ELGHORN, n. 3. 1) Horn af elg. — 2) (nat. hist.) Ett släkte af Blomkoralerna, på Vestindiska kusterna. *Millepora alieicornis.*

ELGÖX, f. 3. pl. — *kor.* Hacen af Elg.

ELGMYRA, ällmyra, f. 1. (bot.) En art af Ranunkelsläktet. Kallas äfv. *Ämoja, Ranunculus Lingua.*

ELGOXE, m. 2. pl. — *oxar.* Hacen af Elg.

ELGSTÄND, n. 3. (jäg.) Ställe, der egen finner tillräcklig föda och skydd, och dröjer, äfven vintertiden, två eller tre veckor.

ELIDERA, v. a. 1. (gram.) Utesluta, utelämnas (en bokstav). — *Eliderande, n. 4.*

ELIMINATION, --- tschón, f. 3. (alg.) Borttagning.

ELIMNERA, v. a. 1. (alg.) Borttaga.

ELISE, ELISEISK, se Elyse, Elysetsk.

ELISION, elischón, f. 3. (gram.) Utelämnande af en bokstav, för väljudets skull.

ELITE, älf, m. 3. (fr.) 1) Det bästa, utvalda af något; urval. — 2) Valdtt mänskap. — 3) De förnämsta, utvaldaste af ett samfund, ett sällskap, en corps, o. s. v.

ELIXIR, -- i'r, n. 3. (farm.) Vin- eller sprit-tinktur af mörk färg, nästan ogenomskinlig och till en del äfven grumlig af deruti upplösta extrakter.

ELIXIVIERA, v. a. 1. (kem.) Se *Uttvätta* (kem.)

ELJEST, älljäst, adv. Se *Annars.*

ELLAGSYRA, f. 1. (kem.) Ett slags syra, som erhalles af galläpnen.

ELLER, ällr, konj. 1) Söndringspartikel, som brukas emellan motsatta eller olikartade begrepp, för att antyda söndering, motsättning, och föregås ofta af *Antingen*, t. ex.: *Menniskan är god e. ond, dygdig e. lastbar. Segra e. dö. Jag skall nå mitt mål, e. ock skall jag dervid sätta lifvet till. Menniskan är antingen god e. ond, &c.*

Antingen kan vill e. icks. Antingen den ens e. den andre. Stundom brukas äfv. *Om såsom föregående partikel*, t. ex.: *Jag vet icke, om det gagnar e. skadar.* — 2) Partikel, som nyttjas till förklaring af ett föregående ord eller föregående sats. *Pallas e. Minerva.* — 3) Se *Hearken.* — 4) E. kan stå ensamt i början af en sats eller satsdel, som innehåller en motsats eller ett stridigt förhållande till det föregående. *Frukten, Svenska, att förtöra eller urgamla ära! E. har det kanske redan kommit så långt?*

ELLIPS, äll'pps, m. 3. (från grekiskan) 1) (gram.) Talesätt, i hvilket man för korthetens skull utelämnat ett eller flera ord, hvilka lätt förstås inunder, t. ex.: *Han sökte ej samtidens lof, utan efterverldens (lof). Hvad heter (är det ej) för honom? En del (af) djur.* — *Motsats:* Pleonasm. — 2) (mat.) Långgrund figur, som uppkommer, då en kon skäres snedt emot basen. En Ellips kan äfven upprättas, om man på en plan yta fäster tvänne stift, omkring hvilka en med ändan ringformigt satamanknuten tråd ligger, och sedan förer ett blifstift eller en llyertspenna inom denna tråd så, att den beständigt hålles utspänd i form af en triangel. Punkterna, der stiften stå, kallas då Brännpunkter eller Foci.

ELLIPTISK, äll'ptissk, a. 2. 1) (gram.) Som innehåller en ellips (hem. 1). *E. mening, sats, konstruktion.* — 2) (mat.) Som har formen af en ellips (hem. 2). *E. figur, bana.*

ELLOFTE, ELLOFVA, se Elfte, Elfva.

ELM, f. 2. Se *Strandräg, Siberisk E.*, ett utländskt grässlåg. *Elymus sibiricus.*

ELMSELD, ällmsæld, m. 2. *St. Elmseld*, liten elektrisk låga, som ofta visar sig öfvanpå spetsarna af åskledare, äfv. på masttoppar, tornspetsar, hästars öron och andra spetsiga föremål. Kallas *Castor* och *Pollux*, då två sådana lågor visa sig. Heter ursprungligen *St. Helenaeld.*

ELÖG, el'ösch, m. 3. (fr.) Loftal, heröm.

ELONGATION, elång-gatschón, f. 3. (astr.) Se *Digression.*

ELOQVENS, -- kv'ns, f. 3. (fr. *Eloquence*) Vältalighet.

ELUDERA, v. a. 1. (fr. *Éluder*) Listigt undvika, kringgå, genom förtydning göra kraftlös. *E. en lag.* — *Eluderande, n. 4.*

ELUKUBRATION, --- tschón, f. 3. (från latinet) Lärtd nattarbete. [Eloc—.]

ELUKUBRERA, v. n. 1. (från latinet) Arbeta nattetid vid ljus. Sägges i fråga om lärda arbeten. [Eloc—.]

ELUSIV, -- i'v, a. 2. Hvarigenom något chuderas. [-- i'f.]

ELUSION, -- schón, f. 3. Handlingen, då man eluderar.

ELYSÉ, m. 3. 1) (grek. o. rom. myt.) Hjeltnarnes och de dygdiges boningsort efter döden. Jfr *Glädsvall.* — 2) (fig.) Behagligt ställe, omgifvet af klara vatten och planteradt med sköna träd. — *Syn. Se Paradis.*

ELYSEISK, elys'jsk, a. 2. *E-a fallen: a)* Se *Elyse, 1.* — *b)* Benämning på en offentlig promenadplats, med park och trädgård, i Paris.

ELYSISK, ely'sisk, a. 2. Se *Paradisisk.*

ELÄNDE, äll'ände, n. 4. Betyder ursprungligen Landsflykt. 1) Nöd och brist. *Lefva i e.* — *Syn. Se Nöd.* — 2) Usett, olyckligt, beklagensvärdt tillstånd, försakadt af sjukdom, sorg, ånger o. s. v. *Den sjukas e. är så stort, att man knappt kan tänka sig något svårare. Det e., synden medför.* — Bildar sammansättningen

Syndaclände. — *Syn. Eländighet, Uselhet, Jernmer.* — 3) (fam.) Sägges om någonting, som är illa gjort, odugligt, ömkligt, dåligt; äfv. i fråga om den, som icke duger till något. *Se, så dåligt arbete! det är riktigt ett e. Hvilket e., att icke ens duga till så pass mycket, att icke ens kunna uträtta ett så simpelt ärende riktigt!* — *Syn. Eländighet, Ömklighet, Uselhet, Skräp.* [Elände.]

ELÄNDIG, äll'ändigg, a. 2. Betyder egentl. Landsflyktig. 1) (både om person och sak) Ganska olycklig. *Hjelp den stackars e-a menniskan! En e. syndare. E-t tillstånd, lif. E. behågenhet.* — *Syn. Se Olycklig.* — 2) (fam.) Sjuk. *Den sjuke är mycket e.* — *Syn. Se Sjuk.* — 3) Till karakteren dålig. *Din e-a skurk, frukta straffet, som väntar dig.* Brukas för denna hem. ganska ofta substantivt, t. ex.: *Den e-e trodde, att hans brott skulle blifva en hemlighet. Davra, e-e!* — *Syn. Se Dålig, 3. b.* — 4) (både om person och sak) Oduglig, dålig. *Han är en e. stackare, som ingenting duger till. Hvilket e-t arbete!* — *Syn. Se Dålig, 2.* [Eländig.]

ELÄNDIGHET, f. 3. Se *Elände, 2 o. 3.*

ELÄNDIGT, adv. 1) På ett eländigt sätt, i elände. *Lefva e. E. tillbringa sina dagar.* — *Syn. I elände, uselhet, Usett, Jernmerligt.* — 2) Dåligt. *Gå e. klädd. E. arbetadt, gjordt, utfördt.* — *Syn. Se Illa.*

EMALJ, -- äll, m. 3. (fr. *Émail*) 1) En gemenskinlig eller ogenomskinlig, färgad glasmasa, hvarmed metallarbetens yta antingen helt och hållet eller till någon del öfverdrages. — 2) Hårdt, glänsande öfverdrag, hvarmed kronan på tänder är beklädd.

EMALJERA, v. a. 1. 1) Öfverdraga metallarbetens yta med emalj. — 2) (fig.) Pryda, smycka. — *Emaljerande, n. 4.*

EMALJERING, f. 2. 1) Förfarandet, då man emaljerar. — 2) Se *Emalj.* — *Ss. E-skönst.*

EMALJERUGN, emaljeringn, m. 2. Särskilt inrättad ugn, hvaruti emalj smältes.

EMALJFÄRG, emaljff'rr, m. 3. Sådan färg, som begagnas vid emaljmålning.

EMALJIOD, n. 3. Ett slags trögsmält lod, bestående af finguld och flussifver, hvarmed guld-pjeser lödas, som skola emaljeras.

EMALJMÄLARE, m. 3. En, som antingen för sitt näse eller såsom yrke malar på emalj.

EMALJMÄLARI, n. 3. Se *Emaljmålning, 2.*

EMALJMÄLNING, f. 2. 1) Förfarande, då man malar på emalj. — 2) Konsten att så måla; äfv. denna konst, utöfvad såsom yrke.

EMALJSPETSAR, m. 2. pl. Ett slags allmänt brukliga spetsar af sidon.

EMALJÖR, emalj'ör, m. 3. En, som arbetar i emalj.

EMANATION, --- tschón, f. 3. 1) I allm.: Utflytning, utgående; utdanstning. — 2) (särskilt; vetensk.) a) (enligt de Gamles filosofiska föreställningssätt) Alla tings utflytning ifrån ett högsta urväsen. — b) (enligt den kristliga dogmatiken) Sonens och den Helige Andes utgående af Fadren. — c) (fys.) Ljustrålararnes utflytande från lysande kroppar.

EMANATIONSLÄRA, --- tschónslä'ra, f. 1. (teol.) Läran om Sonens och den Helige Andes utgående af Fadren.

EMANATIONSSYSTEM, --- tschónssystem, n. 3. (vetensk.) 1) (fil.) Läran om alla tings utflytning ifrån ett högsta väsen. — 2) (fys.) Läran

om ljusträlarnes utflytande från de lysande kroparna. Kallas äf. *Emanationsteori*.

EMANCIPATION, ---- tschön, f. 3. 1) (hos Romarne) En sons befrielse från sin fars och en slafs ifrån sin herres öfvervalde. — 2) (pol.) Befrielse från tvång eller inskränknings, hvilka hafva sin grund i samhällsinställningen. *Judarnes, katolikernas, qvinnans* e. Frigörelse.

EMANCIPERA, v. a. 1. Meddela, förlåna emancipation (jfr. d. o.). Frigöra. — *Emanciperande*, n. 4. o. *Emanciperings*, f. 2.

EMBALLERA, anngbalära, y. a. 1. (fr. *Emballer*) Inpacka; slå om.

EMBALLAGE, anngbaläsch, n. 3. 1) Inpackning, omslag. — 2) Packartion.

EMBAR, se *Ambar*.

EMBARGO, ämbargo, m. (spanskt ord) Ifrån en regering utgående förbud för i en hamn ligande skepp att löpa ut, antingen vid utbrottet af ett krig, eller då man på något sätt vill begagna dem, vanligast som transportskepp. *Lägga e. på skepp*. *Upphäfva en e.*

EMBARRERA, anngbarrkera, v. n. 1. (fr. *Embarquer*) Inskeppa. — V. n. Gå om bord. — *Embarkerande*, n. 4. o. *Embarkeering*, f. 2.

EMBELLERA, anngbällära, v. a. 1. (fr. *Embellier*) Försköna.

EMBETE, ämbete, n. 4. 1) Inbegreppet af alla en embetsmans offentliga äligganden jemte honom tillkommande lön, förutnär och rättigheter. Jfr. *Embetsman*. *Sköta, bekläda ett e. Höga e-n*. *I kraft af sitt e. Å e-s vägnar*, i kraft af de skyldigheter, ett embete ålägger någon, och i stöd af den makt, honom derigenom blifvit förlänad. *Falla någon i e-t*, göra, förrätta något, som hör till en annans embete; (fig.) göra något, som tillkommer en annan. — Ingår i flera sammansättningar, såsom *Domare-, Landsbildning-, Intendentsembete*, m. fl. — *Syn*. Se *Tjenst*. — 2) a) Samteliga de personer, hvilka hafva styrelsen i ett handverkskrå. — b) Skrä, handverksigille. Bildar en mängd sammansättningar, såsom: *Skräddar-, Skomakar-, Bagarembete*, m. fl. — *Se*. *Embetsbefattning, -bestyr, -fel, -förrättning, -förrättning, -görömal, -pligt, -skyldighet, -utöfning, -åtgärd*.

EMBETSBEHÖRIGHET, f. 3. Behörighet att sköta ett embete.

EMBETSBERÄTTELSE, f. 3. Se *Berättelse*, 4.

EMBETSBITRÄDE, n. 4. Person, som biträder en embetsman i tjänstens förrättande.

EMBETSBREF, n. 5. Bref, som skrivas å embetes vägnar.

EMBETSBRODER, m. 3. pl. — *bröder*. 1) Person, som jemte en annan sköter ett embete. *Konsuln Mantius och hans e.* — 2) Embetsman, som tjänar i samma embetsverk med en annan.

EMBETSDRÄGT, c. 3. Särskilt föreskrifven dräkt, som tillkommer innehafvare af ett embete att bära.

EMBETSED, m. 3. Den ed, som embetsman vid tjänstens tillträde aflägger, och hvori han utlofvad att redeligen uppfylla alla embetet åföljande skyldigheter. *Afägga e.*

EMBETSFÖR, f. 1. Förvaringsrum för vissa ett handverkskrås tillhörigheter, såsom kassa, dokumenter, räkenskaper, m. m.

EMBETSMAN, m. 3. pl. — *män*. Person, som innehafver en högre offentlig tjenst. Brukas

i Sverige om dem, som äga konglig fullmakt, mest i fråga om civila tjänster. Allmänt nyttjas likväl uttrycken: *Militäre och Eklestiaste E-män*.

EMBETSMANNABANA, f. 1. Embetsmäns yrke. *E-n och prestvedgen hafva många för-måner*.

EMBETSMANNACORPS, ---- kär, m. 3. Samteliga embetsmännen i en stat, eller som tillhöra någon viss förvaltningsgren.

EMBETSMANNAVALDE, n. 4. Den makt och myndighet, som tillkomma en embetsman eller en embetsmannacorps.

EMBETSMIN, m. 3. Sådän min, som embetsmän vanligen antaga vid utöfningen af sitt embete, d. v. s. allvarlig, myndig och värdig. Säges mest på skämt.

EMBETSMYNDIGHET, f. 3. 1) Den myndighet, som tillkomma en embetsman i kraft af hans innehafvande embete. — 2) Se *Auktoritet*, 2.

EMBETSMÅL, n. 5. Rättegångsmål, rörande embete och dess utöfning.

EMBETSNIL, n. 3. Det nit, en embetsman visar i utöfningen af sitt embete.

EMBETSPÅTTS, m. 3. Se *Embete*, 1.

EMBETSPRESA, f. 1. Resa, som embetsman gör i och för embetet.

EMBETSRUM, n. 3. Rum i ett hus, der en eller flera embetsmän vistas under förrättningen af sina embetsgörömal.

EMBETSSÅK, f. 3. Se *Embetsmål*.

EMBETSSIGILL, n. 3. Sigill, som särskilt tillhör något visst embete (hem. 1) eller ett handverksembete, och hyrmed alla derifrån expedierade bref och dokumenter beseglas.

EMBETSSKRIFVELSE, f. 3. Se *Embetsbref* och *Embetsberättelse*.

EMBETSSKÖLD, m. 2. Se *Bröstsköld*, 1.

EMBETSTID, m. 3. Den tid, hvarunder någon beklädder ett embete.

EMBETSTITEL, ---- titel, m. 2. pl. — *titlar*. Titel, som tillkomma en person i kraft af innehafvande embete.

EMBETSVÄRK, n. 3. Förening af flera embetsmän, åt hvilka, såsom en gemensam personlighet, förvaltningen af någon viss gren utaf statens ärenden blifvit anförtrodd.

EMBETSÄRENDE, n. 4. Ärende, som tillhör någon viss embetsmans handläggning.

EMBLEM, anngbläm, n. 3. (fr. *Emblème*) Sinnebild.

EMBLEMATISK, anngblämätisk, a. 2. Sinnebildlig.

EMBRYO, ämbryo, n. (lat.) Första ämnet till foster eller frukt. Pluralen *Embryoner* brukas understundom i vetenskaplig stil.

EMBRYOLOGI, ämbrylägi, f. 3. sing. (vetensk.) Lära om fostret i moderlifvet. [— gic.]

EMEDAN, konj. För den orsaken att. *Invändningar tjena nu till ingenting, e. det är en afjord sak. Det måste ske, e. konungen så vill.* — *Syn*. Dertill att, Af, för den orsaken att, För det att, På den grund att, Af det skäl att, Eftersom, Såsom, Då, Allt emedan, Aldenstund, Allisom, Allt efter som, Enär.

EMEDLERTID, se *Emellertid*.

EMELLAN, prep. Hette ursprungligen *A' milli* ell. *A' milli*, d. v. s. i mitten ell. mediet af två föremål eller ting. Brukas i fråga om: 1) Rum. *E. två orter, ställen, städer*. *E. Stockholm och Upsala är del omkring sju mil. E. väggen och bordet. Dred e. anlarna*. (Fig. fam.) *E. skäl och vägg*, vid dryckeslag. — 2) Tid. *E. påsk*

och pingst. *Natten e. onsdagen och torsdagen. E. förlöftningen och bröllopet. Klockan e. 3 och 4.* — 3) Ömsesidigt förhållande, med afseende dels på personer, dels på ting. *Det är skilnad e. honom och mig. E. dessa tvänne begrepp är den skilnad, att . . . Gemenskapen länder och folk e. Handeln e. Amerika och Europa.* (Talesätt) *E. fyra ögon*, emellan två personer allena, t. ex.: *Säga en något e. fyra ögon*, i förtroende. (Se äfven *Emellan-fyra-ögon*) — Sättes stundom efter sitt objekt, t. ex.: *Vänner e. gör det nog an. Oss e. gör det ingenting. Oss e. sagdt*, i förtroende. *Dem e. kan aldrig mera någon vänskap äga rum. Sins e.*, se *Sins*. Kan äfv. konstrueras med infinitiv, t. ex.: *E. att värda och tillbedja är den skilnad, att . . .* — 4) Tal, mät, som öfverstiger ett, men understiger ett annat dylikt. *E. två och tre fot. E. en och två tunnor.* — 5) Brukas absolut, nästan adverbialt, för att utmärka mellangiften vid byte. *Få, gifva e.*, i mellangift. *Jag bytte ur med honom, och gaf 20 Rdr e.* — Se f. ö. *Sitta e.*, m. fl. — Ingår i sammansättningar med flera verber och nomina, under förestående bemärkelser, och bortkastar dertill alltid det första e, t. ex.: *Mellankomma, mellanlägga, mellanakt, mellanmur, o. s. v.* — *Midl emellan, adv. talesätt*, se *Midl*. [Emellan.]

Anm. 1. s. f. *Emellan* brukas ofta förkortadt *Mellan*, helst då föregående ord slutas med en vokal.

EMELLAN-FYRA-ÖGON, n. 3. Två personers sammankomst, möte i enrum. Nytt ord, bildadt för att motsvara det franska *Tête-à-tête*.

EMELLANÄT, emellanät, adv. Se *Desse-mellan*. [Emellanät.]

Anm. Förkortas ofta till *Mellanät*; jfr. *Anm. under Emellan*.

EMELLERTID, emellertid, adv. Under denna tid; medan något annat händer eller göres. *Vi sjöngo och roade oss; e. hände, att . . .*

Man lever nu blott för nöjen, och e. går allt, hur det kan. — *Syn*. Under tiden, Härunder, Derunder. — *Konj.* Icke desto mindre. *Det är e. sant, att . . .* *Nå har lofvat mig det, men e. gör ni motsatsen. Man sade, att han ej skulle komma; e. är han nu här.* — *Syn*. Se *Likväl*.

Anm. Ordet har omväxlande skrivits *Emedertid*, *Imedertid* och *Emellertid*, men Sv. Akad. har för väljudets skull och i öfverensstämmelse med det mest brukliga uttalet antagit *Emellertid*, hvilket synes böra bibehållas. Förkortas stundom till *Mellertid*; jfr. *Anm. under Emellan*.

EMENDATION, emändatschön, f. 3. Förbättring, rättelse.

EMERITUS, emérituss, m. (lat.) Så kallas en embetsman, som, efter erhållit afsked, njuter pension eller behåller lönen för den tjenst, han innehafv.

EMETISK, emétisk, a. 2. (med.) Som verkar kräkningar.

EMFAS, ämfäs, f. 3. Kraft, eftertryck i ett tal. [Emphas.]

EMFATISK, ämfatisk, a. 2. Eftertrycklig, uttrycksfull. [Emph—.]

EMIGRANT, ---- ämt, m. 3. 1) (i allmänhet) En, som utvänder ur sitt fädernesland och bosätter sig i främmande land. *Utvandrare.* — 2) (särskilt) Benämning på dem, som under första franska revolutionen utvänderade ur Frankrike.

EMIGRATION, ---- tschön, f. 3. Utflyttning ur fäderneslandet till ett annat land, för att der bosätta sig. *Utvandring.*

EMIGRERA, v. n. 1. Utflytta, utvandra. Jfr. *Emigration*.

EMINENS, -- nä nns, f. 3. Titel, som i 7:de århundradet tillädes biskopar, men numera tillkommer endast kardinaler och andeliga kurlurstar. Betyder egentligen: Utmärkt. *Hans e. Ers e.*

EMINENT, -- nä nnt, a. 1. Högst förträfflig, utmärkt.

EMIR, -fr, m. 3. Titel, som i Orienten och Norra Afrika tilläges oberoende stambädingar, äfvensom alla Mohammeds afkomlingar. Betyder efter orden: Ädel, furstlig.

EMISSARIE, -- ärie, m. 3. Person, utskickad af enskilt man eller ett samfund, en förening, för att i hemlighet söka utforska något eller utbreda vissa grundsatser. *Utskickad, Kunskapare, Spion.*

EMOLUMENT, ---- mä nnt, n. 5. Fördel, nytta. — Pl. 1) Löneförmåner. — 2) Blänkoster, sportler.

EMOT, emöt, prep. Hette ursprungligen *A' moti*, af gamla ordet *Mot*, möte. Betecknar: 1) Rörelse, för att möta någon, antingen i vänlig eller fiendtlig afsigt. *Gå e. en ankommande gäst. Hon steg upp och gick några steg e. fienden inträdande. Gå, låga, rycka an e. fienden.* Säges äfv. i fråga om ting, såsom: *Segla e. strömmen, gå e. vinden, blåsten, vädret, sinna e. vågorna.* — 2) Strid, tvist, stridighet, *Strida, slåss, jakta, kriga e. någon. E. naturen, vanan.* — *E. ens förhoppning. E. all förväntan, förmodan. E. min vilja. Försvara en mening, sats e. någon. Tala för och e. en sak. Vara e. någon, vara fiende, motsländare till, söka motverka någon. Hafva något e. en, något att förebrå en. Han har mycket e. sig; det är mycket, som motverkar hans framgång, lycka, o. s. v. Jag har intet e. detta förslag, sätter mig icke deremot. Vara e. (om sak), vara vidrig, motbjudande. Om det icke är dig e. vidrig, motbjudande. Handla, bryta e. lagen, öfverträda den.* — *Syn. Med.* — 3) Bemötande, antingen godt eller ondt. *Din vänskap, godhet, välvilja e. mig. Hans hårdhet, grymhet, elakhet e. dem.* — 4) Medel, som förekommer eller afhjelpar något ondt, någon olägenhet, svårighet, sätter hinder för, o. s. v. *Hvad medel, hvilken svåg skall jag hitta på e. detta hotande ondt? Sätta en dam e. strömmen. Tröst e. sorgen. Hjelp, medel, botemedel e. en sjukdom.* — *Syn. För.* — 5) Rum, läge, belägenhet: a) I närheten af ett föremål, på denna sidan derom. *E. Upsala är förel dåligt. E. polerna ligger en evig is.* — b) *Midl e., gent e.*, midt framför ett föremål, på andra sidan om någon rymd. *Midl e. på andra sidan om gatan ligger hans hus. Midt e. södra Europa ligger Afrika. Midt e. spegeln stod en soffa.* — 6) Närheten af en viss tidpunkt. *E. slutet af året. E. morgonen, aftonen, midnatten.* — *Syn. När* regn tillstundar. — *Syn. Nära*, Fram emot, Inmot. — 7) Utbyte, veder-gällning, ersättning för: *Utbyta något e. ett annat. Hälla tio e. ett på vad. E. pant, givito. Han afstår egendomen e. en summa af . . . E. betalning af . . . Erhålla något e. löfte, vilkor, att . . .* — 8) Förhållande, jämförelse. *Rikedom är intet e. dygd. E. honom är han en helt obetydande person.* — *Syn.* I jämförelse med. — 9) (i fråga om antal) Nära. *2. 1000 Rdr.* — *Syn.* Inmot, Nära, Icke långt ifrån. Vid pass. — 10) Brukas stundom absolut, nästan adjektivt, i samma mening som: stridlig, vidrig, t. ex.: *Vinden är e.* — Se f. ö. de verber, hvar-

med *E.* konstrueras. — I sammansättningar, hvarvid *e* vanligtvis bortfaller, har *Emot* betydelsen af: a) Stridighet, motsträfvande, t. ex.: *Motarbete, motstånd* ell. *emotstånd, motsättning sig, motstånd, motpart, motsträfvig, motsatt*. — b) Riktning åt ett håll, t. ex.: *Motvända, motvänd, motliggande*. — c) Egenskapen att väga, gälla lika mycket som något annat, att motsvara det, t. ex.: *Motväga, motsvara, motvägt, motsvarig, motbok, motbild, motstycke*.

Ann. I st. *E.* brukas ofta förkortadt *Mot*, helst då föregående ord slutas med en vokal.

EMOTION, --ischön, f. 3. Sinnesrörelse.

EMOTSTÅ, emotstå, se *Motstånd*.

EMOTSTÅND, n. 6. Se *Motstånd* (astr.).

EMOTTAG, emottåg, n. 5. Hvad som är i stånd att emottaga. *E. för intryck*. Nytt ord, bildadt efter tyskan, föga brukligt, utom i filosofisk stil.

EMOTTAGA, v. a. 3. (höjes som *Taga*) 1)

Räcka handen eller händerna emot något, som gifves, framräckes af en annan, och taga det. *E. en butelj, en skål, en tallrik. E. en almosa*. — 2) I sin ägo eller i sitt förvar bekomma, hvad som gifves, överlätes, lemnas, meddelas, antingen som gåfva, betaling eller i och för något annat ändamål. *E. en gåfva, en skänk, ett testamente, en donation, en julklapp, en nyårsgåfva. E. betalning för något. E. en summa i betalning. E. bref, paket, en ansökan, en böneskrift, en ädelsch, en nyhet, en befällning, en order. E. regeringen, börja att föra den. E. ett uppdrag, få uppdrag att göra något. Säges i utsträckt mening äfv. om ynnestprof, förmåner, belönningar o. s. v., som tilldelas, vare sig af människor eller af Gud; äfv. om hvarjehanda själsintryck, t. ex.: *E. aktningensbetygelser, ärebetygelser, ynnestprof, nådebevisningar. E. någons hyllning. E. komplimanger af någon. E. tack-sägelse för något. E. beröm, loford, belöning för sin fäst. E. utdrälltänkning, förebråelser, bannor. De utmärkta gåfvor, han af naturens Herre e-tagit. E. intryck. E. visit, besök af någon. E. visiter, besök eller blott e., hålla sin dörr öppen för dem, som komma, för att göra besök, t. ex.: *Grefvinnan X. e-ger i dag, e-ger icke i dag.* — Syn. Se *Få*. — 3) Brukas äfven stundom om de inverkningar, för hvilka en sak, ett ting kan vara föremål. *Spegeln e-ger bilden af de föremål, som befinnas framför den.* — 4) Säges om vissa saker, som tjena till att samla och förvara något. *Hafvet e-ger i sitt sköte de festska stoder. En rädda, som e-ger allt vattnet ifrån ett tak. En cistern, som e-ger allt regnvattnet.* — I fråga om personer har *E.* betydelsen af att: hålla fram något, hvori en sak upphämmas, t. ex.: *I ett hanfäst e. blodet, som rinner ut ett sår. Jag kastade till honom ett paket, som han e-tog i handen.* — 5) Vara någon kommande till mötes och i skick, sätt m. m. tillkännagifva antingen aktning, vänskap och tillfredsställelse, eller förakt, hat, köld och missnöje. *E. någon hjertligt, vänligt, aktningfullt, med vördnad, med öppna armar. E. väl, illa. E. någon kallt, med köld, med missaktning, med misstroende, med alla tecken till ett hemligt hat. Han blir öfverallt väl e-gen. Jag anmålde mig hos honom, men han ville ej e. mig. Fienden e-togs med en gevärssalva.* — 6) Lemna tillflykt. *Hvar och en förbjöds att e. någon af de proskriberade i sitt hus.***

Ann. *Emottaga* förkortas ofta till *Mottaga*, helst

då en vokal ändat föregående ord. Detta gäller äfven om hänledningsorden af *Emottaga*.

EMOTTAGANDE, n. 4. 1) Handlingen, då man emottager; verknigen, då något emottages (hem. 1, 2). a) *Vid buteljens, brevets e.* — b) *En gåfvas, ett testamentens e. Vid betalningsens e. Uppdragets, tjentens, regeringens e.* — Syn. Erhållande, Bekommande, Öfvertagande. 2) Det sätt, hvarpå någon emottager eller blir emottagen (hem. 3). *Ett höfligt, kallt e. Hans e. var så sträfft, att jag blef ond. Jag har all anledning att vara nöjd med mitt e. derstädes.* — Syn. Emottagningsätt, Bemötande. — 3) Handlingen, då man lemna någon tillflykt i sitt hus. *Du vet, att han är landsförvist; hans e. i huset kan hafva ganska sevära följder.* — Syn. Hysande. — Jfr. *Ann.* under *Emottaga*.

EMOTTAGARE, m. 3. o. — **ERSKA**, f. 1. Person, som emottager (hem. 1 o. 2).

EMOTTAGLIG, a. 2. Som är i stånd att emottaga. *E. för alla slags intryck*. Ordet, nytt och bildadt efter det tyska *empfindlich*, brukas föga, utom i litterär och vetenskaplig stil.

EMOTTAGLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara emottaglig; jfr. d. o.

EMOTTÄGNING, f. 2. Se *Emottagande*.

EMOTTÄGNINGS DAG, m. 2. Dag, då någon håller sina dörrar öppna för visitors emottagande.

EMOTTÄGNINGSBEVIS, n. 3. Skriftligt intryck, att man emottagit något. — Syn. *Receptis*.

EMPIRI, ämmpiri, f. 3. sing. Insiq, grundad på erfarenhet eller iakttagelser. Erfarenhetsinsigt. [— ric.]

EMPIRIKER, ämmpiriker, m. 3. 1) En, som blott efter erfarenheten bestämmer sina handlingar. — 2) En, som anställer undersökningar, för att vinna erfarenhetskunskaper. — 3) Läkare, som föroträdesvis följer erfarenheten. Skrifves äfven *Empiricus*.

EMPIRISK, ämmpirisk, a. 2. Som har afseende på eller är grundad på erfarenhet. Erfarenhetsmessig.

EMPIRISM, ämmpirism, m. 3. sing. 1) Tanke- eller handlingssätt, som blott stöder sig på erfarenhet. — 2) Läkekunst, som endast stöder sig på erfarenhet. Skrifves äfv. *Empirismus*.

EMPIRIST, ämmpirist, m. 3. Se *Empiriker*.

EMPLOJ, anngplå, m. 3. (fr. *Emploi*) Syssla, tjenst.

EMPLOJERA, anngplåjra, v. a. 1. Anställa, gifva syssla. — *Emplojerande*, n. 4.

EMPLOYÉ, anngplåje, (efter franska uttalet) anngplåjare, m. 3. En, som blifvit anställd, tjensteman.

EMPYREUMATISK, ämmpyräumätisk, a. 2. (kem.) Vidbränd. Nyttjas om produkterna af torr distillation.

EMULSION, emullschön, f. 3. (främ.) Mjölklilik dryck, innehållande en uppslamning af något i vatten olösligt organiskt ämne, såsom oljaktiga frön eller frukter. Kallas äfv. *Emuls*.

EMÖT, -öt, m. 3. (fr. *Emoute*) Upplopp. **EN**, en, f. 2. I Allmänt bekant träd- och buskväxt af fam. Coniferae, med svarta bär, hvaraf kan beredas svagdricka och brännvin (Genever ell. Gin). Virket begagnas till finare slöjdarbeten och träkärl. Juniperus communis.

EN, enn, m. o. f. **ETT**, n. a. o. s. II. 4) Grundtal, som innefattar motsatsen af flera, och är det första af alla tal. *Jag är blott en, men du och jag tillsammans äro två. Det är blott*

en Gud. En af hans söner. En af oss. En gång ett är ett. Klockan är ett. En här, en der. En emot en. En och (eller) annan, ett och (eller) annat, någon, något; ett och annat äfv. hvarjehanda, t. ex.: *Tala om ett och annat. I ett för allt, för ell. om allsmammans. I ett, allt för ett, i ett och ett, oafbrutet, t. ex.: Det regnar i ett, allt för ett; källa i ett och ett. Göra ett med någon, hålla med någon, vara på ens sida. Barga en för alla och alla för en, med skyldighet för hvar och en särskilt att gälla skulden, i fall gäldenären eller öfrige borgensmän brista derät. Ett, tu, tre, säges, när något skall göras i tre temp, eller först, när man säger stre; betyder äfv.: plötsligt, i ett ögonblick. — 2) Brukas ofta för Den eller Någon. *En, som tänker för en, som önskar . . . Head kan man svara en, som frågar så dumt? — 3) Enahanda, samma. Våra af ett innehåll. Det är allt ett, det är enahanda, detsamma, lika mycket. En och samma, den samma. De äro ett hjerta och en själ, högst förtroliga. — 4) Den ene. En tycker om ett, en annan om ett annat. — 5) Nyttjas stundom i stället för pron. *Man*, t. ex.: *En kunde verkligen tro, att det icke finnes annat än elakhet i världen.* — Se äfv. *Ena*.**

EN, enn, m. o. f. **ETT**, n. III. Obestämd artikel, som brukas att beteckna ett föremål, såsom obestämdt eller förut ej omtaladt, t. ex.: *En fader, en moder, ett barn. Glad som ett barn, men fast som en man och vis som en gubbe. Han är en Tysk. Kan ni låna mig en hatt? Ifrå är en (absolut).* — Ann. 1) Obestämd artikel brukas stundom framför nomina propria, antingen: a) i dagligt tal, framför mindre bekanta personers släktnamn, då dessa tillhöra en adlig, rik, ansedd eller berömd familj, t. ex.: *Hans fru är en greffvinnan N.; eller äfven: b) för att utmärka historiskt namnkunniga personer, isynnerhet då en sådan persons namn, för likheten i vissa egenskaper, lämpas till en annan, t. ex.: *En Alexander, en Carl XII. Han är en Cato, en Sokrates.* — 2) Utlemmas ofta framför predikaten i en sats, som tillkännagifver en persons stånd, yrke, m. m. *Han är officer, prest, läkare, o. s. v.* Stundom äfven i poeti, för att gifva stilen en viss förmåldrig eller ordspråksslik korthet, t. ex.: *Fäkunnig gäst i högbank försåms i st. f. en fäkunnig, o. s. v.**

EN, enn, adv. IV. (fam.) Omkring, vid pass, ungefär. *En 100 år. Det kommer att dröja en 8 eller 14 dagar.*

ENA, v. a. 1. (föga brukl.) Föreana. — *E. sig på, v. r. (fam. pop.) Föresätta sig. Om jag e-r mig på att lyckas, så går det nog.*

ENAHANDA, a. Af samma slag, art, beskaffenhet, lika beskaffad. *Det är e. färg. E. behandling skall äfven ni en dag få rina. E. art. På e. sätt. Af e. beskaffenhet.* Absolut säges: *Det är e., det är detsamma, likgiltigt, lika mycket.* — Syn. Se *Lik, Samme*.

ENBÄR, enhärr, n. 2. Kort svärd, sådant som brukades af krigsnekter i äldre tider.

ENBET, enhétt, n. indef. I e. ell. blott e. (adverbialt), med blott en häst, en ox eller åsna. *Åka i e., åka e.*

ENBETSVAGN, m. 2. Vagn, som drages af en enda häst.

ENBLADIG, enblådig, a. 2. Som har blott ett blad. Säges i fråga om växter och vissa skärande verktyg. *E. ört, blomkrona. E. såg, knif.*

ENBLOMMIG, a. 2. (bot.) Som blott har en blomma. *E. växt.*

ENBUSKE, m. 2. pl. — *buskar*. Enen (se *En*, 1), växt som buske.

ENBÄR, n. 5. Bär af *En* (I). — *Se. E-saft*. **ENBÄRSBRÄNNVIN**, n. 3. Brännvin, beredt af enbär. Kallas i Frankrike *Genièvre* (Genever), i England *Gin*.

ENBÄRSDRICKA, n. sing. Dricka, brygd på enbär.

ENBÄRSMOS, n. 5. Mos af enbärsaft, hvilket brukas som ett urin- och svettdrivande medel.

ENBÄRSOLJA, f. 1. Etherisk olja, som erhålles, då krossade enbär distilleras med vatten.

ENBÄRSSIRAP, m. 3. Sirap, beredd af enbär. [— sirup, — syrump.]

ENBÄRSSPIRITUS, --spirittus, m. sing. Spiritus, som erhålles genom distillation af vinspiritus öfver enbär.

ENBÄRSVATTEN, n. 5. Vatten, distilleradt öfver enbär, hvilket tillsätts till urindrivande mixturer.

ENBÄRSVIN, n. 3. Vin, beredt af enbär med hvitt, franskt vin.

ENCRINIT, änktrinit, m. 3. (geol.) Stenvandling af någon djurväxt (zoofyt).

ENCYKLOPEDI, anngskylpédi, f. 3. 1) Inbegrepp af alla vetenskaper. — 2) Litterärt arbete, som afhandlar alla vetenskaper, konster och yrken. *Den franska E-en af Diderot och d'Alembert*. [Encyclopedie.]

ENCYKLOPEDIK, anngskylpédisk, a. 2. Som innefattar alla vetenskaper. *En e. ordbok*. [Encyclo—]

ENCYKLOPEDIKIST, anngskylpédikist, m. 5. 1) Författare af en encyklopedi. — 2) Säges särskilt om dem, som skrefvo den franska Encyklopedien, under Diderots och d'Alemberts ledning. [Encyclo—]

ENDE, se *Ende*. **ENDÄGSKRÄK**, ännädagsskräk, n. 5. Se *Dag-slända*.

ENDÄST, a. superl. af *Ende*. I. *Den, det e-e*. Förekommer stundom i hvardagsspråket. *Det e-e man kan hafva att säga om honom är all . . .*

ENDÄST, adv. II. Allena, intet annat än. *E. åska penningen. Åska e. sig sjelf. Tänka e. och allena på sina nöjen.* — Syn. *Allena, Ensam, Bara, Blott.* — *Konj.* Om allena, om blott. *E. han gör det, så blir allting återgodt igen. E. och allena det sker, så lyckas företaget.* — Syn. *Allena, Om allena, Så vida blott, Om blott, Bara.*

ENDE, m. **ENDA**, m., f. o. n. adj. Som ensam är till, befinnes, verkar, kan göras o. s. v. *Den ende Guden. E-r förvingen. E-a medel, som hjälper, är all . . . Det e-a, som kan göras, är all . . . Han är den e-e i sitt slag, hans make finnes ej, ingen kan med honom jämföras. En e-a, allena en. Hvar e-a en, alla utan undantag. Fredrik den E-e, den störste, utmärktaste af alla regenter. Ingen e-a, alldeles ingen. Har stundom superlativet *Endast* (jfr. d. o. 1).*

ENDEKAGON, ännädagag'n, m. 3. (mat.) Blivahörnig figur.

ENDELS, ännädels, adv. (gam., bibl.) Ensigt, oförståndigt, ofullkomligt. *Ty vi förstå e. och profetere e. Men, då det kommer, som fullkomligt är, vänder det åter, som e. är.*

ENDEMISK, ännädemisk, a. 2. Ett folk ell. land särskilt tillhörande. Säges isynnerhet om sjukdomar.

ENDERRA, änders, m. o. f. ETTDERA, n. pron. a. o. s. (genit. Enderas o. Edderas) 1) Den ene af tvänne. *E. af oss begge skall här sätta lifvet till. E. af dem måste dö. Eddera skall ske, antingen all . . . eller all . . .* — 2) Någon. *E. dagen, en, någon af dagarna.* — Se f. ö. Eddera, konj.

Anm. Endera hette ursprungligen *Ein theira*, en af dem.

ENDIOMETER, ändmättr, m. 2. pl. — *metrar*. Instrument, hvarmed middagslinien utmättes.

ENDIVIA, änd'v'ia, f. 3. Ört med vackra blå blommor, hvilken odlas som saladväxt. Cicorium Endivia.

ENDOSSEMENT, anngdäsmänng, n. 3. (fr.) Anteckning på baksidan af en vaxel, om dess öfverlättande på en annan.

ENDOSSENT, anngdässi'ant, m. 3. En, som endosserar en vaxel.

ENDOSSERA, anngdässera, v. a. 1. (fr. *Endosser*) På baksidan af en vaxel göra anteckning om dess öfverlättande på annan person.

ENDRÄGT, ändräkt, f. 3. sing. Förhållandet, att två eller flera personer draga ens, öfverensstämma i vilja och handlingssätt. *Lefva i e. tillsammans.* — Syn. Se *Enighet*.

ENDRÄGTIG, a. 2. 1) Som drager ens, sams. *En e. familj. De äro mycket e-a.* — Syn. Se *Enig*. — 2) Som tillkännagifver, uppenbarar endragt. *Ett e-t handlingssätt. E-a mått och steg.*

ENDRÄGTIGHET, f. 3. sing. Se *Endragt*.

ENDRÄGTIGT, adv. På ett endragtigt sätt, med endragt. *Lefva e.* — Syn. Se *Enigt*.

ENE, m. ENA, m., f. o. n. pron. a. *Den ene, ena, Det ena*, bestämda formen af *En*, efterföljd af *Den andre, andra, Det andra*, t. ex.: *Den e-e berättar så, den andre så. Den e-e efter den andra. Det e-a med det andra.* — Stundom brukas *Den ene, Den andre* i betydelse af *Den förre, Den sednare*, t. ex.: *Den e-e var god, den andre deremot elak; den e-e vacker, den andre ful. Nyttjas äfv. i plural, t. ex.: De ena äro lika så goda som de andra.*

ENERGI, enär'schi', f. 3. sing. (fr. *Énergie*) 1) Kraftfullhet, isynnerhet i en människas karakter. *Napoleon hade en ovanlig e.* — 2) Kraft, eftertryck, i ord eller handling. *En handling e. Det ligger mycken e. i detta uttryck.* — Syn. Se *Kraft*.

ENERGISK, enär'schissk, a. 2. Kraftfull, eftertrycklig. *En e. ätgärd.* — Syn. Se *Kraftfull*. — *Energiskt*, adv.

ENERVERA, enär'vera, v. a. 1. Betaga krafterna, försvaga. — *Enerverande*, n. 4.

ENERVERING, f. 2. 1) Verknigen, hvarigenom man öfververas. — 2) Försvagadt, kraftlöst tillstånd. — Syn. Se *Svaghet*.

ENESTABB, m. 2. (bot.) Se *Ormbunke*.

ENFALD, enfäld o. ännfäld, f. 3. sing. Egen-skapan att vara enfaldig (i bem. 3). *Sedernas e.* — Syn. *Enkelhet, Oskuld, Menlöshet*.

ENFALDIG, enfäldigg o. ännfäldigg, a. 2. 1) Som har svag omdömeskraft (dock i mindre grad än *Dum*). — Syn. Se *Dum*. — 2) Lättrögen, lätt att bedraga. *Så e. du är, som kan sätta tro till sådant!* — Syn. Se *Lättrögen*. — 3) Oförständig, obetänksam. *Han var nog e. att ej skaffa sig säkerhet.* — 4) Eftergifven, *lat. Huru kan du vara så e. och låta honom husera efter behag?* — Syn. Se *Eftergifven*. — 5) (i god mening) Enkel. *I dessa e-a lider visste man ej af lyxens förderliga verkningar. En*

e. naturmänniska. — Syn. *Enkel, Oskyldig, Menlös, Okonstlad.* — 6) (om sak) Som tillkännagifver, förräder enfaldighet. *E-t tal, yttrande, handlingssätt. E. min, uppsyn. E-a gårdar. E-a seder, enkla, oskuldfulla.* — Syn. Se *Dum, Enkel*.

ENFALDIGHET, f. 3. sing. Egenkapen att vara enfaldig (i alla bem., utom 3). — Syn. Se *Dumhet, Lättrögenhet, Eftergifvenhet*.

ENFALDIGT, adv. På ett enfaldigt sätt; jfr. *Enfaldig*, bem. 1, 2, 3. 4. *Tala e. Bära sig e. åt.* — Syn. Se *Dumt*.

ENFORMIG, enför'migg, a. 2. Hvars särskilda delar hafva samma form, beskaffenhet, natur, skaplyne, egenkap, och sakna all omvexling. Brukas ej i fysisk, utan blott i andlig mening, om saker. *Ett e-t lif, sällskap. En e. trakt. E-a dagar. E. stil, konversation. Här är mycket e-t all lefva.* — Syn. *Ledsam, Tråkig, Långrandig, Entonig*.

ENFORMIGHET, f. 3. sing. Egenkapen att vara enformig; brist på omvexling. — Syn. *Ledsamhet, Tråkighet, Långrandighet*.

ENFÖTAD, enfötädd, a. 2. Som har blott en fot.

ENFÄRGAD, enfä'rtrjäd, a. 2. Som har blott en färg.

ENFÖDD, enfö'dd, a. 2. neutr. — *född*. Ensam född af någon. Brukas i det kyrkliga språket. *Guds e-e Son*.

ENGAGERA, anng-gaschëra, v. a. 1. (fr. *Engager*) 1) Antaga i tjänst. — 2) Inleda i något slags förbindelse. — *E. sig, v. r. 1*) Antaga tjänst. — 2) Lofva bort sig till någon; lofva att deltaga i något nöje. — *Engagerande*, n. 4.

ENGAGEANTE, anng-gaschänng, m. 3. (fr.) Ett slags fordom bruklig fruntimmersmanschett.

ENGAGEMENT, anng-gasch'männg, n. 3. (fr.) 1) Öfverenskomstelse, förbindelse. — 2) Iugående i tjänst. — 3) Anställning.

ENGEL, ä'nggl, m. 2. pl. englar. (af grek. *Angelos*) 1) (enligt Hebreernas föreställning och bibeln) Benämning på högre, af Gud skapade väsenden, som omgäfvat hans tron och af honom sändes till jorden, för att förkunna och verkställa hans vilja. *Englarna voro personifikation af krafterna i den fysiska och andeliga världen. De goda englarna blefvo bestående i sin herrlighet, men de onda, som afföllt från Gud, blefvo störtrade ned i helvetet; och desse söka blott att verka ond. Englarna föreställas såsom bevingade människor.* — 2) Benämning på de salige i himmelen. *Hon var en e. här på jorden; hon har nu blifvit en e. i himmelen.* — 3) (fig.) a) Ovanligt god människa. — b) Skön kvinna. Säg's äfv. någon gång om en ovanligt vacker yngling. [Ängel.]

ENGELSK, ä'nggl'sk, a. 2. Som tillhör eller angår England; der född, uppväxt, tillverkad, bruklig, o. s. v. *E-a sjukan*, ett slags barsjukdom, hvarunder hufvudet tillväxer och blifver oformligt stort, underlifvet och isynnerhet högra sidan oppdrifves, köttet blifver slapt, huden mycket blek, ryggraden utskjuter, ben och armar blifva krokiga och mista all styrka, samt tänderna svartna och anfratas. Kallas äfv. *Rachitis. E-a svetten*, en ganska svår sjukdom, som först utbröt i England och härjade sedan i Europa, i slutet af 13:de och början af 14:de århundradet. *E-t salt*, ett kräkmedel, bestående af svafvelsyrad talkjord. [Ängelsk.]

ENGELSKA, ä'nggl'ska, f. 1. 1) Engelsk kvinna. — 2) (utan plur.) Engelska språket. *Kunnig i e-n. Han talar bra e.* [Ängolska.]

ENGER, se *Änger*.

ENGIFTE, äng'ivte, n. 4. Se *Monogami*.

ENGLAANSIGTE, n. 4. Ansigte, skönt som en engels. [Äng.—]

ENGLAGESTALT, m. 3. Gestalt, liknande en engels; utomordentligt skön gestalt.

ENGLAGOD, a. 2. God som en engel, utomordentligt god. — *Englagodhet*, f. 3.

ENGLAHUFVUD, n. 4. pl. — *hufvuden*. 1) Hufvad af en engel. — 2) Hufvad, skönt som en engels, ovanligt skönt.

ENGLAKÖR, ä'ngglakö'r, m. 3. Kör, sång af englar. [— chor, — chör, — kor.]

ENGLALIP, n. 3. Lip, i oskuld och sällhet, liknande englarnes. *Lefva ett e.*

ENGLALIK, a. 2. 1) Lik en engel i godhet eller skönhet. *En e. människa, qvinna.* — 2) Lik en engels. *E. godhet, skönhet.* — *Englalik*, adv.

ENGLAMIN, m. 3. Min, liknande en engels; min, som uppenbarar en engalisk själ.

ENGLAREN, a. 2. 1) Ren, oskuldfull som en engel. *Hon är en e. varsel.* — 2) Ren som en engels. *E. vandel.* — *Englarenhet*, f. 3.

ENGLARÖST, f. 3. 1) En engels röst. — 2) Röst, stämman, i skönhet liknande englars, sådan man föreställer sig den; ovanligt skön röst.

ENGLASJÄL, f. 2. Själ, skön som en engels; fullkomligt ren och oskuldfull samt i högsta måtode god menschiska.

ENGLASKARA, f. 1. Skara utaf englar.

ENGLASKÖN, a. 2. 1) Skön som en engel. *En e. qvinna.* — 2) Skön som en engels. *E-t ansigte. E. blick.*

ENGLASKÖNHET, f. 3. 1) Skönhet, liknande en engels. — 2) En engelskön qvinna.

ENGLASTÄMMA, f. 1. Se *Englaröst*.

ENGLASYN, f. 3. 1) Syn, uppenbarelse af en eller flera englar. — 2) (fig.) Ovanligt skön anblick.

ENIHANDEL, enihändl, m. 2. sing. (föga brukl.) Handel, hvartill man har uteslutande rätt. — Syn. *Monopol*.

ENHET, enhët, f. 3. 1) (mat.) a) Del första, enkla talet. *Hvarje sammansatt tal består af flera e-e.* — b) Hvarje särskilt af likartade ting, så vida derigenom uttryckes en storhet. *Pund, mark, lod, timme, minut, sekund äro olika e-e af vikt och tid.* — 2) (utan plur.) Egenkapen att vara blott en och icke flera; äfv. öfverensstämmelse. *Guds e. Kyrkans, trons e. E. i äsigter.* — 3) (utan plur.) Öfverensstämmelse i allt hvad som hör till en saks bestånd. *En stats e. är af högsta vikt för dess bestånd. E. i regeringer.* — 4) (estet.) Delarnes af ett konstverk förbindelse till ett helt, bestående i deras sammanhang, så väl sins emellan, som med en grundide, hvilken sammanbinder dem till ett helt. — 5) (fil.) Hvad som äger ett ifrån andra åtskildt varande.

ENHÖFVAD, enhövädd, a. 2. (nat. hist.) Benämning på de djur, som tillhöra 7:de ordningen af Daggdjuren, inncfattande endast Hästsläktet. Brukas mest i plur.

ENHORNIG, a. 2. Säg's om djur, som hafva blott ett horn.

ENHVAR, ännvår, m. o. f. ETTHVART, ättvårt, n. pron. a. Se *Hvar och en*.

ENHÄLLIG, enhäll'igg, a. 2. Enlig med allas vilja och samtycke. *E-t val. Med e-t samtycke.* — Syn. *Enstämmig*.

ENHÄLLIGHET, f. 3. sng. 1) Egenkapen att vara enhällig. *E-en af ett val.* — 2) Se *Endragt*.

ENHÄLLIGT, adv. Enligt allas vilja och samtycke. *Blifva e. vald. Det blef e. beslutadt.* — Syn. *Enstämmigt*.

ENHÄNDT, enhä'nt, a. 1. Som blott har en hand. (Enhänd.)

ENHÖRNING, enhör'ning, m. 2. 1) Fyrfootadt djur, liknande en häst samt med ett långt, rakt, i spiral vridet horn i pannan, och hvilket omtalas hos de Gamle, isynnerhet Plinius. Dess tillvaro betviflas af nyare naturforskare. Enligt trovärdiga underrättelser lär det likväl finnas i Habesch uti Afrika, äfvensom i de tibetanska bergstrakterna. — 2) (astr.) Stor stjernbild på södra himmelen, afbildad som en häst med horn, emellan Stora och Lilla Hundena. — 3) Se *Narhval*.

ENHÖRNINGSFISK, m. 2. Se *Narhval*.

ENIG, a. 2. Säg's om personer, som öfverensstämma i tänkesätt, vilja, beslut och handling. *De äro mycket e-a både i tänkesätt, beslut och handling. Deruti äro vi e-a, all . . . Vi äro e-a om priset. Alla äro derom e-a.* — Syn. *Ense, Sams, Endragtig, Samdrägtig, Öfverens, Enstämmig*.

ENIGHET, f. 3. sing. Öfverensstämmelse i tänkesätt, vilja, beslut och handling. *E. i äsigter, i handlingssätt. Det råder mycken e. emellan dem.* — Syn. *Endragt, Endragtighet, Enhällighet, Sämja, Samdrägt, Samdrägtighet, Enstämmighet*.

ENIGT, adv. Med enighet, sämja. — Syn. *Endragtigt, Samdrägtligt*.

ENKA, ä'ngka, f. 1. Qvinna, hvars man är död och som icke inträdt i nytt äktenskap. *Hon är e. efter två män. Handlanden Reinholds e.*

ENKANNERLIG, enkkännärligg, a. 2. (af *Enkom*) Se *Synerlig*.

ENKANNERLIGEN, adv. Se *Synerligen*.

ENKAUSTIK, ännkaustik, a. 1. Se *Enkaustisk*. — F. 3. sing. *Vaxmålning*.

ENKAUSTISK, ännkaustisk, a. 2. *E. målning*, inbränd målning, vaxmålning.

ENKEDROTNING, ä'ngkedrö'tning (vanligtvis — dränning), f. 2. Enka efter en konung.

ENKEFRU, f. 2. Fru, som genom döden förlorat sin man och ej inträdt i nytt gifte.

ENKEGREFVINNA, — HERTIGINNA, f. 1. Enka efter en greve, hertig.

ENKEHJELP, f. 3. Understöd, som en enka åtnjuter.

ENKEL, ä'nggl, a. 2. (af *En*) 1) Ej sammansatt. *De enkla maskinerna äro de bästa. Enkla och sammansatta ord.* — *Motsats*: *Sammansatt*. — 2) Tunare, svagare, i jämförelse med något annat, som kallas Dubbelt. *E-t bräde. E-t öl.* — 3) Icke invecklad, lätt att använda eller förstå. *En e. metod. Ett e-t medel. Intrigen i denna pjäs är ganska e.* (Fam.) *Det är helt e.*, helt naturligt, förstås af sig själf. — 4) Utan prydnad, utan anspråk, utan konst eller flärd. *En e. drägt. Enkla möbler. E. föda. Hafva en e. smak. Enkla och vena seder. En e. berättelse. E. stil. Föra ett e-t lif. Vara e. i sitt handlingssätt.* — Syn. *Anspråklös, Flärdlös, Osökt, Konstlös, Okonstlad.* — 5) Uppriktig. *En e. och okonstlad människa.* — Syn. *Se Uppriktig*. — 6) (kem.) Säg's om de kroppar, hvilka ej kunna skiljas i några sådana delar, som yttre olika förhållanden till någon annan kropp.

Kol, svafvel, fosfor, metaller äro enkla kroppar. — 7) (bot.) *E. rot*, som utgör en omedelbar fortsättning af stammen. *E. stam*, som väl har blomgrenar, men inga stjelgrenar. *E-t blad*, när bladskaftet blott uppstår ett blad. *E. blomma*, ej sammansatt af flera småblomster.

ENKELHET, f. 3. sing. Egenskapen att vara enkel (hem. 1, 2, 3 o. 4). *a) E-en af dessa maskiner.* — *b) En metod e.* — *c) E-en af denna drägt.* *Sedernas, berättelsens, stilsens e.* — *Syn.* (för hem. 4) Anspråklöshet, Flärdlöshet, Konstlöshet.

ENKELKALKIG, a. 2. (bot.) Benämning på växter af Dikotyledonerna, som hafva ett enkelt blomskydd, stundom liknande blomfoder, stundom blomkrona.

ENKELNERVIG, ä'ngkl-närrvigg, a. 2. (bot.) Så kallas ett blad, då det har enkla, icke förgrenade nerver.

ENKELSTRYKNING, f. 2. (fys.) *Magnetisk e.*, då man magnetiserar en stålstång på det sätt, att magnetens positiva pol sättes på midten deraf, hvarefter magneten föres utåt emot stängens ena ända och ett stycke utom denna; sedan börjar man midtpå igen, stryker åt samma håll, och förnyar detta 40 till 50 gånger. På samma sätt gör man med magnetens negativa pol på stängens andra ända, alltid iakttagande att aldrig stryka tillbaka.

ENKELT, adv. På ett enkelt sätt: *a) Utan prydnad, utan anspråk, utan konst eller färd.* *Vara e. klädd. E. tillagad föda.* — *Syn.* Anspråklöst, Flärdlöst, Osökt, Okonstlad, Konstlöst. — *b) Helt e.*, älv. *Helt e. och simpelt*, endast och allenast, rätt och slätt; utan vidare mått och sieg, utan något vidare, t. ex.: *Saken är helt e. den, att . . . Han har helt e. och simpelt ingifvit sin afskedsansökan.* — *Syn.* Helt simpelt, Allenast.

ENKEMAN, n. 5. pl. — män. Se *Enkling*.

ENKEMEDEL, n. 3. pl. Det understöd, som tilldelas allmänne embetsmäns enkör.

ENKE- OCH PUPILKASSA, f. 4. Inrättning, stiftad genom statens försorg, för militäre och civile embetsmäns enkör och barn, som deraf åtnjuta pensioner.

ENKESTÄND, n. 3. Det tillstånd, hvaruti enkör såsom sådana sig befinna.

ENKESÄTE, n. 4. Åt en enkla under dess onkostnad anvisad bostad. Skrifves äfv. *Enksäte*.

ENKEUNDERHÅLL, n. 3. Underhåll, som en enkla åtnjuter under sitt onkostnad.

ENKHUS, n. 3. Allmän inrättning, der medellösa enkör efter välfärdjade medborgare njuta husrum och underhåll.

ENKLANG, enklang, m. 3. (i musik) Likheten af tvänne toner i afseende på höjd eller djup.

ENKLEK, ä'ngklekt, m. 2. Ett slags lek, då de lekande äro uppställda parvis efter hvarandra, med en ensam person i spetsen, vid hvars rop: *sista parot ut!* de tvänne sist stående springa framåt hvar åt sin sida, då den i spetsen ensam stående söker att fånga någondera, innan de åter kommit tillsammans.

ENKLING, ä'ngkling, m. 2. Man, som genom döden förlorat sin hustru och ej inträdt i nytt gifte. — *Syn.* Enkeman.

ENKLINGSTÄND, n. 3. sing. Det tillstånd, hvaruti enklingar såsom sådana sig befinna.

ENKLITISK, ännklitisk, a. 2. (gram.) Så kallas ord, som hängas baketter andra, t. ex. *que* i latin.

ENKOM, ä'ngkåmm, adv. Särskilt, endast och allenast, med alsigt. *E. för den orsaken. E. dertill gjord.* — *Brukas någon gång adjektivt, t. ex.: Hafva e. (särskilt) nyckel till ett rum.*

ENKÄR, ä'ngk-är, se *Sorgär*.

ENKÖNAD, ä'ntjönad, f. 2. eller

ENKÖNIG, ä'ntjönig, a. 2. (bot.) Så kallas en blomma, när uti henne finnas antingen endast ståndare eller endast pistiller.

ENLEVERA, annglevra, v. a. 1. Bortförva. — *Enleverande, n. 4. o. Enlevering, f. 2.*

ENLIG, ä'nglig, a. 2. Öfverensstämmande. *Afskriften är e. med originalet. Det är ej e-t med min pligt, min karakter, min värdighet.* — *Syn.* Se *Öfverensstämmande*.

ENLIGHET, ä'nglighöt, f. 3. sing. Öfverensstämmelse. *E-en med originalet intygar. I e. med lagen, med er befallning.* — *Syn.* Se *Öfverensstämmelse*.

ENLIGT, ä'ngligt, adv. I öfverensstämmelse med. *E. lagen, författningen. E. räkningen. E. sitt löfte. E. vårt afst. vår plan. E. omständigheterna*, allt efter som omständigheterna fordra. *Lefva, kläda sig e. sitt stånd. Handla e. med sin karakter. E. dermed.* — *Syn.* I enlighet, i öfverensstämmelse med, Likmätigt, Efter.

ENMÄNNIG, ä'nmännig, a. 2. (bot.) Hvars blomma har blott en ståndare.

ENMÄNNING, m. 2. (bot.) Växt, hvars blomma har blott en ståndare. Monandrist. *E-arne*, klassen Monandria.

ENNEAGON, --- ä'n, m. 3. (mat.) Niohörning figur.

ENORM, enårrm, a. 2. Oerhörd, omätligt stor.

ENPARIG, ä'npärigg, a. 2. (bot.) Säges om ett blad, som har blott ett bladpar.

ENQVINNAD, ä'n--, a. 2. (bot.) Säges om en växt, hvars blomma har blott en pistill. Brukas i plur. substantivt: *E-e*, ordningen Monogynia.

ENRÄDIG, ä'n--, a. 2. (bot.) 1) Så kallas ett svepafoder, när skärbladen äro ställda i en rad. — 2) *E-t ax*, då alla blomorna utgå från en sida af blomfästet.

ENROLERA, anngrolera, v. a. 1. (fr. *Enrôler*) Inskrifva i rulltan, antaga till krigstjänst.

ENRUM, ä'nrumm, n. 3. Rum, der man är allena med någon annan. *Samtal i e.*, emellan fyra ögon. *Det skedde i e.*

ENRUMMIG, ä'nrummig, a. 2. (bot.) Som har blott ett rumme.

ENRÄDANDE, ä'n--, a. 4. Som allena råder, herrskar, regerar.

ENRÄDIG, ä'nrdigg, n. 2. (föga brukl.) Se *Egensinnig*. — *Enrdighet, f. 3. sing.* — *Enrdigt, adv.*

ENS, enns, a. o. adv. Förkortadt af *Ense*. *Draga e.*, komma väl öfverens, väl samfäs.

ENS, enns, adv. 1) Allenast. *Blott några få, om e. någon.* — 2) *Med e.*, på en gång; genast. *Icke e.*, icke en gång.

ENSAK, ä'nsåk, f. 3. 1) En person enskilt rörande sak, angelägenhet. *Det är hans e.*, det rör ingen annan än honom, dermed har ingen annan att befatta sig. — *Syn.* Egen sak. — 2) (lagt.) Säges om böter, som icke skiftas, utan tillfalla någon odelade. *Tio riksdalers böter, angifvarens, rättens e.*

ENSAKSÖTER, ä'nsaksö'tr, f. 3. pl. Böter, som, ålagda utaf en domstol, tillfalla odelade en och samma person eller användas för ett enda ändamål.

ENSAM, ä'nsåmm, a. 2. 1) Som är utan sällskap af någon annan, ej åtföljd, ej beledsagad af någon annan. *Jag var e., när han kom. Vara e. hemma. Vi voro e-mma i rummet. Jag var e. med honom. Tala med någon e. Han är e. arfvinge. Vara e. om något*, med uteslutande rätt äga; äfv. vara den ende, som förhafver, förrättar, gör, underhåller o. s. v. något. *Sitta e-t framfötter*, bo för sig sjelf, utan skydd af man eller anhöriga. *Han gjorde e-mera gagn, än alla de andra tillsammans.* — *Syn.* Allen. — 2) Ende. *Vara e. i sitt slag*, den ende i sitt slag, öfverträffa eller vara alla andra olik. — 3) Enslig, ensstaka. *Söka e-mma ställen. Denna e-mma trakt öfverensstämmer fullkomligt med hans lynne.* — *Syn.* Se *Enslig*. — *Är. Allena.*

ENSAMHET, f. 3. 1) Omständigheten, att man är ensam, utan sällskap. *Vara i e. E-en är en plåga för många.* — *Syn.* Enslighet. — 2) Ställe, der man är eller kan vara ensam. *Söka e.* — 3) Omständigheten, att man icke har maka, barn eller familj.

ENSAMT, adv. Se *Endast*. *Hon lefver e. för honom.*

ENSE, ä'nsse, a. 4. Öfverensstämmande i tanka, vilja, beslut eller handling. *Blifva, vara e. De ha förut varit af stridiga tankar, men äro nu e. Häruti är jag e. med honom. Vara, blifva e. om prisat. Man har blifvit e. derom, om att . . . Derom äro alla e.* — Förkortas stundom till *Ens*. — *Syn.* Öfverens. Sams.

ENSIDES, ä'ns'däss, adv. (föga brukl.) Enstaka, för sig sjelf.

ENSIDIG, ä'ns'digg, a. 2. 1) (om person) Som ser, bedömer en sak blott ifrån en sida. *Vara e. i sina ödomen. En e. recensent.* — *Syn.* Partisk. — 2) (om sak) Som sträcker sig blott till en sida, en del, inskränkt inom en viss krets. *E. bildning. — Motsatser:* Allsidig, Mångsidig. — *Syn.* Inskränkt. — 3) (bot.) *E-a örtblad* kallas de, som äro vända blott åt en sida.

ENSIDIGHET, f. 3. 1) (om person) a) Egenskapen att vara ensidig i åsigt, ödomne. — *Syn.* Partiskhet. — b) Ensidig bildning. — *Motsatser:* Allsidighet, Mångsidighet. — 2) (om sak) Egenskapen att sträcka sig blott till en viss sida, en viss del, omfatta blott en viss krets. *E-en af hans bildning.* — *Syn.* Inskränkthet.

ENSIDIGT, adv. På ett ensidigt sätt. *Döma e. i en sak.* — *Syn.* Partiskt.

ENSITTSIG, ä'ns'ttsig, a. 2. Som blott har en sats. *E-t åkdon. E. schäs.*

ENSKALIG, ä'n--, a. 2. (bot.) *E-t frögöme*, som har blott ett skal.

ENSKIFTA, ä'n--, v. a. 1. Fördela sammanblandade jordägor genom enskifte (se följ.). — *Enskiftande, n. 4. o. Enskiftning, f. 2.*

ENSKIFTE, ä'n--, n. 4. Så kallas en sådan skiftning af sammanblandade jordägor, hvarigenom hvarje ägares lott blir utbruten ifrån de öfriga. Älv. *Blott Skifte.*

ENSKIFTESBRUK, se *Ensådesbruk*.

ENSKILT, ä'nsjilt, a. 1. 1) (om person) Som icke har någon offentlig befattning. *Lefva som e. man.* — *Motsats:* Offentlig, Publik. — *Syn.* Privat. — 2) (om sak) Ej offentlig. *Det e-a lifvets behag. Man bör offra sina e-a fördelar för det allmännas. Ludvig XIV:s e-a lif. E. rådgifvare. E. fångelse. E. skrift*, den mildare grad af kyrkplikt, som består uti förbrutares bekännelse och afbedjande af sitt brott, i själa-

sörjarens och några få vittnens närvaro, hvarefter aflösning meddelas honom. — *Motsats:* Offentlig, Publik. — *Syn.* Privat. — 3) Som ensamt tillhör eller har afseende på någon eller något. *Det är hans e-a förtjenst. För min e-a del. Hvar mig ensam beträffar.* — 4) Som sker, försiggår utan vittnen, i enrum. *E. samtal.* — 5) Enstaka, afskild för sig sjelf, ej åtföljd af andra. *E-a ord. E-a exempel bevisa ingenting.* — *Syn.* Enstaka, Strödd. [Enskild.]

ENSKILT, ä'nsjilt, adv. 1) Ej offentligt. *Skrifta någon e.* — 2) Med afseende på någon eller något i och för sig sjelf, utan hänsyn till andra. *Han begär ingenting för sig e. Uppdraga någon en förrättning e.* — *Syn.* Särskilt. — 3) I enrum, afsådes, för sig sjelf. *Tala vid någon e. Hvar och en bor e. för sig.* [Enskildt.]

ENSKILTHET, ä'nsjiltthét, f. 3. Enskilt omständighet, enskilt fall, förhållande. — Nytt ord, bildadt efter lyskan och ännu föga brukligt. — *Syn.* Partikularitet, Särskilthet, Enstaka fall. [Enskildhet.]

ENSKUREN, ä'n--, a. 2. *E. ull*, sådan, som faller efter blott en gång årligen klippta får.

ENSKYLLA SIG, ä'nsjylla, v. r. 1. Se *Undskylla sig*.

ENSKYLLAN, ä'nsjyllan, f. sing. indef. Se *Undskyllan*.

ENSLIG, ä'nglig, a. 2. 1) Afsådes belägen, ej besökt, afskild. *E. ort, trakt, natur. Ett e-t ställe.* — 2) Afskild ifrån umgänge med andra. *Föra ett e-t lif.* — *Syn.* Indragen, Tillbakadragen.

ENSLIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara enslig (hem. 1). *Denna traktens e.* — 2) Afskildhet ifrån umgänge med andra. *Lefva i e. Ålska e-en. I e-ens lysta sköte trifves han bäst.* — *Syn.* Ensamhet. — 3) Afsådes, obesökt ställe, plats. *I skogens, lundens e. Söka e.* — *Syn.* Ensamhet.

ENSLIGT, adv. 1) Afsådes, afskildt. *E. belägen ort.* — 2) I enslighet, för sig sjelf, utan umgänge med andra. *Lefva e.*

ENSLÖJD, ä'nslöj'd, f. 3. (föga brukl.) 1) Idkandet af ett enda handverk, en enda näringsgren. — 2) Idkandet af en näring, ett handverk, med uteslutande rätt. Monopol.

ENSLÖJDARE, n. 3. (föga brukl.) En, som idkar enslöjd. Monopolist.

ENSPÄND, ä'nspä'nd, a. 2. Med blott en häst förspänd. *E. vagn.*

ENSPÄNNARE, ä'n--, m. 3. 1) Vagn, förspänd med blott en häst. — 2) Kurir.

ENSTAFVIG, ä'nsstävigg, a. 2. 1) Som har blott en stafvelse. *E-t ord.* — 2) (om person) Färdig. *Vara mycket e.*

ENSTAFVIGHET, f. 3. Egenskapen att vara enstafvig.

ENSTAKA, ä'nsstaka, a. indekl. (i fornspråket *Einstakar*) 1) Afskild ifrån andra, för sig sjelf belägen. *En gård, hemman, torp. E. läge, belägenhet. En stad, der husen stå e.* — *Syn.* Isolerad. — 2) Ensam, ej åtföljd af andra. *Hvad betyda några e. undantag, exempel, fall? Ett e. ord.* — *Syn.* Ensam, Isolerad, Strödd. — *Adv.* 1) Afskildt till läge, för sig sjelf. *En e. belägen gård.* — 2) I enslighet, utan umgänge med andra, för sig sjelf. *Lefva alldeles e.*

ENSTÄMMIG, ä'n--, a. 2. Som blott har en stam. *E-t träd.*

ENSTÄMMIG, en --, a. 2. 1) Som utföres blott af en stämman. *E. säng.* — 2) Se *Enhällig, Öfverensstämmande*.

ENSTÄMMIGHET, f. 3. Se *Enhällighet, Öfverensstämmelse*.

ENSTÄMMIGT, adv. Se *Enhälligt*.

ENSTÄNDIG, en --, a. 2. (af t. *inständig*) Som ihligt och ihärdigt upprepas, förnyas. *E. begäran. E-a böner. E-t yrkande.* — *Syn.* Se *Enträgen*.

ENSTÄNDIGHET, f. 3. Egenskapen att vara enständig. *Med mycken e. begära.* — *Syn.* Se *Enträgenhet*.

ENSTÄNDIGT, adv. Med enträgenhet. *E. begära.* — *Syn.* Se *Enträget*.

ENSTÖDING, enstödning, m. 2. (fam.) En, som lever för sig själf. [*Enstövning, Enstöring.*] *Anm.* Ordet hette i fornspråket *Enstödning*; betyder således egentl. en, som har stöd blott af sig själf.

ENSÄDESBRUK, en ---, n. 5. Det slags åkerbruksmetod, då man på samma jord antingen sår säd efter säd, med beständig gödsling, eller gödslar blott första gången och sår sedermera säd, antingen med periodiskt återkommande gödsling eller så länge det bär sig, hvarefter den utmagra de jorden lägges till bete, för att återvinna någon kraft.

ENSÄLJARE, en ---, m. 3. (föga brukl.) En, som driver enhandel, d. v. s. har uteslutande rättighet att sälja något. — *Syn.* *Monopolist*.

ENSÄLFNING, en --, f. 2. sing. (föga brukl.) Se *Enhandel*.

ENTABLEMENT, anngtablemanng, n. 3. (fr., byggn.k.) 1) Det öfversta utaf en mur, hvarpå bjelklaget hvilat. — 2) Karnisen, arkitraven och frisen tillsammansstagna.

ENTAMERA, anngtamera, v. a. 1. (fr. *Entamer*) Begynna; företaga; bringa å bana.

ENTERBILÅ, m. fl., se *Änterbilå, m. fl.*

ENTITA, entita, f. 4. Fågel af Sparfågeln ordning, 4 1/2 tum lång, med svart hufva, hvita kinder och tinningar, rygg och vingar gråa, bröst och mage hvitlilla samt kluften stjärt. Vistas helst i alkär och ibland embuskar. Kallas äfv. Kärrnas. Färus palustris.

ENTLEDIGA, äntlediga, v. a. 1. Egentl.: Göra lös och ledig. Befria, frigöra. Brukas endast i fråga om uppdrag, befattning, tjänst o. d. *E. från ett uppdrag, en befattning. E. från en tjänst, ett embete,* gifva afsked derifrån. Nyttjas mest i administrativ stil. — *Syn.* Se *Afskeda*. — *Äntledigande, n. 4.*

ENTOMOLIT, äntomolit, m. 3. Stenvandlad insekt. Skrifves äfv. *Entomolith*.

ENTOMOLOG, äntomolog, m. 3. En, som är kunnig i läran om insekterna. Insektkännare.

ENTOMOLOGI, äntomologi, f. 3. Läran om insekterna. [--- gje.]

ENTOMOLOGISK, äntomologisk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på läran om insekterna.

ENTOMOSTRAKIT, äntomostrakit, m. 5. Stenvandlad skorpiondjur.

ENTONIG, äntonigg, a. 2. 1) Utan omväxling i toner. *E. säng.* — 2) (fig.) Utan omväxling. — *Syn.* Se *Enformig*. — *Äntonighet, f. 3.* — *Äntonigt, adv.*

ENTRÄ, se *Äntra*.

ENTRÉE, anngtré, f. 3. (fr.) 1) Inträde. — 2) Inträdesrättighet. — 3) Inträdesavgift.

ENTREPRENAD, anngtr-prenad, m. 3. Åtagande af ett arbetes utförande, af vissa varors

anskaffande o. s. v. mot vissa öfverenskomna villkor. *E-en af ett byggnadsföretag. Detta arbete är gjordt på e. Ubbjuda något på e.,* offontligt tillkännagifva, att man öfverlåter utförandet af något arbete eller en leverans till den, som erbjuder de billigaste villkoren. *Få något på e.,* få sig uppdraget att utföra ett arbete, göra en leverans emot vissa bestämda villkor. [Enterprenad.]

ENTREPRENANT, anngtr-prenannt, a. 1. Förctagsman.

ENTREPRENÖR, anngtr-prenör, m. 3. (fr. *Entrepreneur*) En, som åtager sig entreprenader eller åtagit sig någon sådan.

ENTRESÖL, ängtrésöl, m. 3. Mellanväning med lägre rum än i de öfriga. Halfväning.

ENTRETENERA, anngtritenära, v. a. 1. (fr. *Entretener*) 1) Underhålla. — 2) Samtala med.

ENTRÄD, n. 5. Se *Än, f.*

ENTRÄGEN, äntträgen, a. 2. neutr. — *et.* 1) (om person) Som ihligt, träget, utan uppehör begär, yrkar, beder om något, o. s. v. *Vära mycket e. i sin begäran, i sin bön.* — *Syn.* *Trägen, Envis.* — 2) (om sak) Som ihligt och ihärdigt upprepas, förnyas. *E. bön, begäran.* — *Syn.* *Enständig, Trägen, Envis.*

ENTRÄGENHET, f. 3. Egenskapen att vara enträgen. — *Syn.* *Trägenhet, Envishet, Enständighet*.

ENTRÄGET, adv. På ett enträget sätt, med enträgenhet. *E. begära, bedja om något.* — *Syn.* *Enständigt, Träget, Envist*.

ENTUSIASM, anngtusiassm, m. 3. (fr. *Enthousiasme*) Hänyreckning, hänförelse, förtjusning, förtjusningsfeber, svärmsk ifver. [Enthusiasm.]

ENTUSIASMERA, anngtusiassmera, v. a. 1. Försätta i hänyreckning, hänyrcka, hänföra, elda. [Enthu ---]

ENTUSIAST, anngtusiassst, m. 3. 1) Person, betagen af entusiasm; svärmar, svärmsk beundrare. — 2) Benämning på anhängare af åtskilliga religionssektor. [Enthu ---]

ENTUSIASTISK, anngtusiassstisk, a. 2. Hänyrckt, svärmskt beundrande eller ålskande, svärmskt ifrande för något; svärmsk. [Enth ---]

ENTYDIG, äntydig, a. 2. 1) Som blott kan tydas på ett sätt. — 2) Som har blott en bemärkelse. *E-t ord.* — *Äntydighet, f. 3.*

ENVELOPP, anngvelpp, m. 3. (fr. *Enveloppe*) 1) Omslag. — 2) Ett slags utanverk kring en fästning, bestående af ett sammanhängande verk af raveliner och contregarder, utan graf emellan.

ENVIG, änvig, m. 3. sing. I forna tider hos Skandinaverna bruklig strid med vapen emellan två personer, för att slita någon dem emellan uppkommen tvist. *Utmana på e.* — *Syn.* *Euvigeskamp, Euvigesstrid, Tvekamp, Holmgång, (nu) Duell*.

Anm. Ordet hette i fornspråket *Einvi* af *Ein*, en, och *Vig*, strid; således: Strid en emot en.

ENVIGESKAMP, m. 2. sing. eller

ENVIGESSTRID, m. 3. Se *Envig*.

ENVIS, änviss, a. 2. 1) (om person) a) Som vidblifver mening, företas, beslut, hvilka äro oriktiga, utan att lyssna till förnufliga skäl. *En e. meniska. Vara e. i sin tro, i sin fördom. E. som synden, som en finne,* i högsta grad o. — *Syn.* *Egensinnig, Tjurfövisig, Halsstarrig.* — b) Se *Änträgen*. — 2) (om sak) a) Som innefattar, röjer, uttrycker, tillkännagifver envishet. *E. karakter. Ett e-t hufvud.* — *Syn.* *Egensinnig.* — b) Länge ihållande, som icke lätt ger vika eller

uppehå. *Ett e-t motstånd. E. sjukdom.* — *Syn.* *Ihärdig, Härdnackad, Ihängsen, Ihållande.*

ENVISAS, v. d. 1. Envist vidblifva mening, företas, beslut; envist fortfara med något. *E. att tro, att begära, yrka något. E. i sitt beslut, i en företas. E. att vilja göra något.*

ENVISHET, f. 3. Egenskapen att vara envis; jfr d. o. — *Syn.* a) Egensinnighet, Halsstarrighet, Tjurfövisighet. — b) Se *Änträgenhet*. — c) *Ihärdighet, Härdnackethet, Ihållighet, Ihängsenhet*.

ENVISING, änvising, c. 2. Envis person. — *Syn.* *Tjurfövisig, Egensinnig, envist hufvud*.

ENVOJÉ, änvöjé, m. 3. (fr. *Envoyé*) Sändebud till utländsk makt, af lägre rang än ambassadör och minister.

ENVÄLDSHERRE, en ---, m. 2. pl. — *her-rar.* Enväldig herrskare, regent.

ENVÄLDSKONUNG, m. 2. Enväldig konung.

ENVÄLDSMAKT, f. 3. 1) Enväldig makt. — 2) Envalde.

ENVÄLDSREAGENT, änvälldsreagent, m. 3. Enväldig regent. — *Syn.* *Soverän*.

ENVÄLDSREGERING, f. 2. Se *Änvalde*.

ENVÄNINGSHUS, en ---, n. 3. Hus, som har blott en väning.

ENVÄLDE, änvälde, n. 4. Regeringssätt, då regenten är fullkomligt oinkränkt i allt sitt görande och låtande hvad regeringsangelägenheterna angår, och då allt, hvad som rörer styrelsen, beror af honom allena. *E-t missbruk är despotism. Under Carl XI och Carl XII var i Sverige e-t rådande.* — *Syn.* *Enväldsmakt, Enväldsregent, Oinkränkt monarki, Suveränitet*.

ENVÄLDIG, änväldig, a. 2. 1) Som regerar fullkomligt oinkränkt, utan att för någon behöfva göra redo för sina handlingar; som i sin hand äger både lagstiftande, domare- och verkställande makten. *E. monark, regent, konung.* — *Syn.* *Oinkränkt, Enrådlig, Enrådande, Suverän.* — 2) Som tillhör eller har afseende på envalde. *E. regering, makt.* — *Syn.* *Oinkränkt, Suverän*.

ENVÄLDIGT, adv. Med fullkomligt oinkränkt regeringsmakt. *Regera, herrska, råda, styra e.* — *Syn.* *Oinkränkt, Suveränt, Enrådligt*.

ENÄR, enär, konj. Se *Emedan*. Brukas mest i juridisk och administrativ stil.

ENÖGA, änsöga, n. 4. pl. — *ögan.* 1) En, som är blind på ena ögat. Brukas i denna bemärlan, och endast som speord. — 2) (nat. hist.) En klotrund, gulaktig insekt, något större än ett knapptåskhufvud, med två svarta ögon, hvilka äro nästan sammanväxta till ett.

ENÖGD, änsögd, a. 2. 1) Som har blott ett öga. *Cyloperne voro e-e.* — 2) Som ser blott på ena ögat. *Han är e.*

ENÖRIG, a. 2. Som mistat ena örat (både om människor och om käl med öron; det sednare dock oftast förekommande).

EOL, äll, nom. propr. m. Enligt romerska mytologien, vindarnes gud. Skrifves, enligt latinerna, vanligtvis *Eolus*, utom i poesi och i sammansättningar eller hämningdar.

EOLIPPI, eolippi, m. 3. (rys.) Ihälig metallkula, som ändrar sig i ett långt, rakt eller krökt rör, och, fylld med vatten, upphettas, tills detta börjar koka, då ångan som ett starkt väder utströmmar ur det trångra röret. *Dunstkula.* [Æol ---]

EOLSHARPA, eolsharpa, f. 1. Ett slags instrument likaande monochorden, bestående utaf en mycket aflång, fyrkantig låda af furu, på hvares

öfvensida några tarmsträngar af lika tjocklek äro fastade, hvilka stämmas unisont och sätas i svängning genom luftdrag, t. ex. i ett öppet fönster, då de låta höra grundtonen samt dess alltvoter i ett jemnt crescendo och diminundo, hvarefter äro den ens än den andra af bitonerna starkare ljuder. *Vindharpa.* [Æols ---]

EONER, -ö-, m. 3. pl. (hos Gnostikerna) Krafter, hvilka antagas före tidens början hafva utströmmat ifrån Gud och vara till såsom väsenden eller andar.

EOS, äss, nom. propr. f. (grek.) Aurora, morgonrodnaden. Förekommer någon gång i poesi.

EPÄKTER, epäkte, m. 5. pl. (tidräkn.) De 21 dagar, som ett månad är kortare än sol-året. Skrifves äfv. *Epacter*.

EPAULETTE, epalätt, f. 3. (fr.) Axeltofs på officersuniformer.

EPHEMER, EPHEMERIDER, se *Efemer, Efemerider*.

EPHORAT, eparat, n. 3. 1) En ephori befattning. — 2) Tiden, under hvilken någon är eller varit ephorus. [Eforat.]

EPHORUS, eforus, m. (lat.) Uppsyningsman ell. föreståndare för en offentlig läroanstalt. [Eforus.]

EPICURÉ, m. fl., se *Epikeuré*.

EPICYKEL, -syckel, m. 3. (enligt de Gamles åsigt i astronomien) Mindre krets, i hvilken hvarje planet skulle röra sig, under det medelpunkten beskrefve en större krets omkring jorden.

EPIDEMI, --- mi, f. 3. (med.) Farsot, härjvrande af tillfälliga, egna förhållanden i luften. [--- ic.]

EPIDEMISK, e. 2. Som har karakteren af epidemi. *E. sjukdom, feber*.

EPIDERMIS, --- därrmiss, f. (grek.; anat.) Öfverhud, ytterhud.

EPIDOT, -ödt, m. 3. Ett slags mineral, bestående af kiselsyrad lerjord, jernoxid, kalkjord och manganoxidul.

EPIGRAP, -äp, m. 5. Öfverskrift, påskrift på en byggnad. [Epigraph.]

EPIGRAM, -ämm, n. 3. pl. — *grammer.* (från grekiskan) 1) (ursprungligen) Verser, som sattes på tempelskänker, för att uttrycka anledningen o. s. v.; sedan äfv. betraktelser öfver de föremål, på hvilka de sattes, med en öfvervigt af det spetsigt bitande. — 2) (nu) Kort poem af komiskt eller satiriskt innehåll, som först spänner läsarens väntan och sedan, i slutet, med ett qvickt spetsigt infall på ett öfverraskande sätt tillfredsställer den. [Epigramm.]

EPIGRAMMATISK, a. 2. Som har karakteren af ett epigram: spetsigt qvickt.

EPIGRAMMATIST, --- ässt, m. 3. Författare af epigrammer.

EPIKER, epiker, m. 3. Se *Episk skald* (under *Episk*).

EPIKURÉ, m. 3. 1) Lärjung af grekiska filosofen Epikur. — 2) En, som sätter livets högsta goda i sinliga njutningar. *Vällusting.* [Epicuré.]

EPIKUREISK, --- räjsk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på Epikurs lära. [Epic ---]

EPIKURISM, --- ässm, m. 3. 1) Epikurs eller hans anhängares lära och lefnadsätt. — 2) Bøjelse för snåghet och vällust. [Epic ---]

EPHLEPSI, -läppsi, f. 3. Se *Fallandesot*. [--- ic.]

EPILEPTISK, -läpptisk, a. 2. Som tillhör, utmärker, utvänder fallandesot.

EPHLOG, -läg, m. 3. 1) Förtal, sluttal, som vid slutet af ett tal eller ett vittnerhetsstycke,

framför allt i äldre skådespel, meddelar läsaren eller hörsaren ännu några anmärkningar, rörande det föregående innehållet. — 2) Benämning, som vissa romanskrifvare gifva slutet af sina romaner.

EPISK, a. 2. Som har karakteren af, tillhör eller har afseende på epos. *E. poeti*, det berättande skaldeslag, som lugnt framställer för inbillningen en poetisk händelse, såsom förluten. *E. skald*, författare af sådan poesi.

EPISKOPAL, -- skäpål, a. 2. Biskoplig. *Den e-a kyrkan i England*. [Epsc --.]

EPISKOPALER, -- skäpår, m. 5. pl. Medlemmarne af den episkopala eller biskopliga kyrkan i England. [Epsc --.]

EPISOD, -- så d, m. 5. (från grekiskan) 1) (ursprungligen) Handlingen emellan korsängerna i de Gamles tragedier. — 2) (sedermera) Bihandling i epos och dramet, isynnerhet när den bildade ett litet helt för sig. — 3) (nu) a) Bihandling i ett poem, hvilken skalden sammantruffat med hufvudhandling, och som icke väsendtligt hör till densamma. — b) Afvikelse från hufvudämnet i ett tal. — c) Bisak i en målning, isynnerhet historisk.

EPISODISK, -- så disk, a. 2. Som har karakteren af episod; afvikande från hufvudämnet. *En e. berättelse*.

EPISTEL, epi'stli, m. 2. pl. *epistlar*. 1) (litter.) Bref på vers, skaldebref. — 2) Benämning på hvarje af de i Nya Testamentet befintliga bref från apostlarna. — 3) Utdrag ur apostlarnes bref, som brukas till afsoningsstäng på söndagar och högtidsdagar. — 4) (äm. skämtl.) Bref.

EPISTOLARISK, a. 2. eller **EPISTOLÄR**, --- är, a. 2. (litter.) Författad i brefsform.

EPITAPHIUM, -- tåfuum, n. 3. pl. — *ier*. Grafskrift.

EPITET, -- tå t, n. 5. Ord, som tillägges ett annat, mer till prydnad, än såsom behöfligt för meningen. Skrifves äf. *Epitet*.

EPOD, epåd, m. 5. Ett slags lyrisk dikt, ävart i längre vers afseende med en kortare.

EPOK, epåk, m. 5. 1) Vigtig tidpunkt, hvarifrån någon viss tidräkning tager sin början, t. ex. Christi födelse, staden Roms grundläggning. *Göra e.*, såges om märkvärdiga händelser, som börja ett nytt tidevarf; (fig.) göra sig eller den tidpunkt, hvori man lever, märkvärdig; väcka stort uppseende. — 2) Sjelfva händelsen, som gör epok. — 3) (fig.) Hvarje vigtig tidpunkt. — 4) Period, tidrymd, tidevarf. [Epoque.]

EPOPE, epåpé, m. 3. eller

EPOS, épiss, n. (grek.) 1) (egentl.) Berättande poesi, eller den poesi, hvilken i berättande stil framställer något såsom förlutet. *E. är antingen versifieradt eller prosaiskt. Det prosaiska e. innefattar romanen, novellen och sagan.* — 2) (uti inskränkt mening) a) Berättande skaldestycke, hvars innehåll är en poetisk händelse, som har afseende på världen, människostämnet, folkslags öden, och der människornas handlingar omedelbart bestämmas af i händelserna på ett afgörande sätt ingripande gudamakter. — b) Sådant episkt poem, hvars innehåll har mer afseende på enskilda människors lefnad och öden. — *Syn. Hjelteedik.*

EPSOMERSALT, äppsmär-sållt, n. 5. Se *Engelskt salt* (under *Engelsk*).

EQVATION, ekvatschön, f. 3. (algebr.) Beteckning af likheten emellan tvänne algebraiska storheter, uppställda en på hvarandra sidan om likhetstecknet (=). [Equ --, Æqu --.]

EQVATOR, ekvåttår, m. 5. Cirkel, som drages rundt omkring jorden, på lika stort afstånd ifrån begge polerna, och delar jorden i tvänne halfvor: norra och södra hemisfären. Kallas äf. *Dagjemningslinje* eller blott *Linien*. [Equ --, Æqu --.]

EQVILATERAL, --- ål, a. 2. (mat.) Liksidig. [Equ --.]

EQVILIBRIST, --- i'sst, m. 5. Lindansare. [Equ --.]

EQVINOCTIALPUNKT, ekvinåktstålpunkt, m. 5. Se *Dagjemningspunkt*.

EQVINOCTIALSTORM, ekvinåktstålstorm, m. 2. Storm, som vanligtvis rasar vid tiden för dagjemningen, i Nord- och Östersjön, samt i medlersta och norra Europa.

EQVIPAGE, **EQVIPERA**, se *Ekipage*, *Ekipera*.

EQVIVALENT, --- länt, a. 1. Lika gällande, jemngod, motsvarande.

EQVIVOK, se *Ekvok*.

ER, dat. o. akkus. af pron. poss. *J*. Se *Eder*, *I*.

ER, m. o. f. **BRT**, n. pron. poss. Se *Eder*, *II*.

ER, är, prefix, som bibehållit sig i åtskilliga från tyskan lånade ord. a) Ökar stundom stamordets bemärkelse, t. ex. *ernå*, *erfordra*; — b) Gifver ordet en egen, ifrån stamordet mer eller mindre afvikande bemärkelse, t. ex. *erhålla* af *hålla*; *ersätta* af *sätta*; — c) Förbindes stundom med en blott stamform, t. ex. *erbarmlig*, *erinna*.

ERA, f. 3. 1) Tidpunkt, hvarifrån en tidräkning börjas. — 2) Tidräkning. — 3) Tidevarf, tidrymd.

ERATO, è--, nom. propr. f. Dansens och musikens sänggudinna.

ERBÄRMLIG, ärbrårmilig, a. 2. (t. *erbarmlig*) Högst dällig, ganska usel, jemmerlig. — *Syn. Se Dällig*.

ERBÄRMLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara erbarmelig. — *Syn. Se Dällighet*.

ERBÄRMLIGT, adv. Högst uselt, jemmerligt. — *Syn. Se Dälligt*.

ERBJUDA, ärbjuda, v. a. 5. (höjes som *Djuda*) Tillbjuda. *E. en något. E. någon tillfälle att . . .* — *Syn. Bjuda*, *Tillbjuda*. — *E. sig*, v. r. Tillbjuda någon att göra, uträtta, förrätta något för honom, till hans nytta, o. s. v. *E. sig till biträde, hjälp, vägnisare åt någon. E. sig att hjälpa någon.* — *Erbjudande*, n. 4.

EREBUS, erebuss, m. (gr. *Erebos*) 1) Den, enligt grekiska mytologien ur kaos födda uratten. — 2) Underverlden, de dödes rike. I poesi skrives ofta *Ereben*.

EREKTION, eråcktschön, f. 3. (med.) Resning. [Erec --.]

EREMIT, -- it, m. 5. (af grek. ordet *Erēmos*, ensam) En, som lever afskild ifrån människors umgänge, för att öfverlemnas sig åt andaktsöfningar. — *Ss. E-boning*, *-hydda*, *-koja*. **EREMITKOJA**, -- 2) Enkel, halmtäckt, med bark beklädd koja i en park, som skall likna en eremitkoja. — 3) Benämning på några lustslott.

EREMITISK, a. 2. Som tillhör, har afseende på, utmärker en eremit. *E-t lif*, *lefnadssätt*.

EREMITKRÄFTA, -- itkräfta, f. 1. Ett slagte af de tofotade Skorpjduren, med ganska mjukt skal; inkrupper i skalen af snäckor, dem hon med stjerten släpar efter sig, då hon söker födan. *Pagurus Bernhardus*.

EREMITLIG, -- itlig, n. 5. Lefnadssätt, afskildt ifrån människors umgänge.

ERENPRIS, se *Ärenpris*.

ERPÄRA, ärpära, v. a. 3. (höjes som *Fära*) 1) Genom yttre känslensinnet emottaga intryck af någon fysisk verkning. *E. en känsla af köld. Jag har e-rit, hvad en svår tandvärk vill säga.* — *Syn. Förnimma*. — 2) Emottaga intryck på det inre känslensinnet (känslan) af någon andlig verkning. *E. lednad, obehag, sorg, smärta.*

E. en känsla af sorg, af glädje, af lednad. — *Syn. Känna, Förnimma, Röna, Få* vidkännas. — 3) Hava erfarenhet af. *Han har e-rit både tycka och olycka. Jag har i mitt lif e-rit mer ondt än godt.* — *Syn. Röna*. — 4) Erhålla kunskap, underrättelse om, få veta. *Jag har e-rit denna nyhet af en vän. Jag erfar ifrån alla håll, att man beklagar sig öfver honom.* — *Syn. Inhämta, Få veta, Få kunskap om, Förnimma.* — *Erfarande*, n. 4.

ERFÄREN, ärfärän, a. 2. neutr. — *et*. Som har erfarenhet. *En ganska e. man. Han är ganska e. i denna konst, i affärer, i krigs-ärenden.* — *Syn. Förfaren. Kunngig, Hemmastadd, Bevandrad, Verldserfaren, Klok, Gammal och van.*

ERFÄRENHET, f. 3. sing. 1) Kunskap, förvärfvad genom sinnlig förnimelse. — 2) Kännedom, färdighet, insigt, förvärfvad genom vana. *Hafva, åga, besitta mycken e. En man med mycken e. utan att e. Han äger mycken e. i läkekonsten. Det vet jag af e. Tala af e., tala om något, som man genom vana haft tillfälle att lära känna.* — *Syn. Förfarenhet, Kunngighet, Insigt.* — 3) Kännedom af världen och människorna, förvärfvad genom långvarig beröring och umgänge med folk af olika samhällsställning. *Åga e. af världen. E-en lär att misstro andra.*

E-en visar, att . . . — *Syn. Verldserfarenhet, Klokhet.* — 5) Kunskap om en inträffad tilldragelse, underrättelse om något. *Jag har kommit i e. af, att man utspridd ett elakt rykte om dig, jag har erfarit, fått veta, att . . .*

ERFÄRENHETSATS, m. 5. Sats, som grundar sig på erfarenheten.

ERFÄRENHETSLÄRA, f. 1. Lära, grundad på erfarenheten.

ERFORDERLIG, ärfordårlig, a. 2. Som erfordras, behöfves. *Med all e. noggrannhet, omsorg, skyndsämhet.* — *Syn. Se Nödig.*

ERFORDERLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara erfordrerlig. — *Syn. Behof, Behöfighet.*

ERFORDRA, ärfordra, v. a. 1. Fordra, behöfva. *Har endast sak till objekt. Detta göromål e-r mycken skyndsämhet.* — *Syn. Se Fordra.* — *E-s*, v. d. Behöfvas. *Allt hvad der till e-s är tålamod. Dertill e-s en icke obetydlig summa.* — *Syn. Se Behöfvas.*

ERFORDRAN, f. sing. indef. (föga brukl.) Omständigheten, att något erfordras.

ERG, erj (uttalas af somliga ärrj), m. 5. sing. (af lat. *Erugo*) Oxid, hvarmed koppar öfverdrages på ytan, genom inverkan af fuktigt luft.

ERGA, ärja (ärja), v. n. **ERGAS**, v. d. och **ERGA SIG**, v. r. 1. Såges om koppar, som öfverdrages med erg. — *Erja*, v. n. Förorsaka erg. *E. från sig*, v. r. Såges om kokkärl af koppar, på hvilka förtenningen blifvit mer eller mindre afnöt, och som till följe deraf erga sig, samt meddela maten, som i dem kokas, smak af erg och göra den skadlig för helsen.

ERGAKTIG, ärjäktig, a. 2. Som liknar erg.

ERGIG, ärjig, a. 2. Som har beskaffenhet af erg.

ERGIGHET, ärjigghet, f. 3. Egenskapen att vara ergig.

ERGO, ärrgo. (lat.) Derföre, således, följaktligen. Drukas någon gång, mest skämtvis.

ERGOTIN, ärrgotin, n. 5. sing. (kem.) Eget ämne i Mjöldryga.

ERHÅLLA, ärhålla, v. a. 3. (höjes som *Hålla*) 1) Få, hvad man begärt, anhållit om. *Han har e-llit, hvad han begärt, den tjenst, han sökt. Genom många böner har han e-llit, att saken nedläggdes.* — *Syn. Få* sig beviljad, *Få*, *Bekomma*, *Finna*, *Ernä*. — 2) Få emottaga (utan begäran, ansökan). *E. en skänk, en gåfva, en pension. E. något till skänks. E. bittra förebråelser för något.* — *Syn. Få*, *Bekomma*. — 3) Såges äf. någon gång om djur och liflösa föremål, för att utmärka någon yttre inverkan. *Hästen erhöill tillfälle att få beta en stund. Sofan har vid flytningen e-llit en liten skada. Oftare såges dock Få, Bekomma.* — I allmänhet nyttjas *Erhålla* endast i det mera ständade samtalspråket och i skrift.

ERHÅLLANDE, n. 4. Omständigheten, att man erhåller eller att något erhålles.

ERIKSGATA, f. 1. Resa genom alla rikets landskap, som svenska konungarne i äldre tider företogo, strax efter sedan de blifvit valde, för att svärja sin ed och emottaga hyllning af folket. Anses härleda sig af den forna partikeln *E*, som i sammansättningar betydör *all*, samt *Rike* och *Gata*, väg; således egentligen: Resa genom hela riket.

ERIKSMESSA, f. 1. 1) Fest, som i katolska tiden frades till äminnelse af Erik d. Helige. — 2) (nu) Den dag, som i almanackan är betecknad med namnet Erik.

ERINRA, ärinra, v. a. 1. (t. *erinnern*) 1) Påminna. *E. någon om en sak. E. om något, som blifvit glömdt. E. någon om hans pligt. E. om ett löfte, en skuld. Jag måste e. honom, att det är hans tur i morgon.* — *Syn. Se Påminna*. — 2) Ogillande yttra sig om något, anmärka. *Vid allting hafva något att e. Emot honom har jag visst ingenting att e. Härvid har jag ingenting att e.* — *Syn. Se Tålla*. — 3) Invända. *Häremot e-des å motpartens sida, att . . . I förbigående vill jag blott e., att . . .* — *E. sig*, v. r. Draga sig, föra sig till minnes. *E. sig något. Jag e-r mig, att jag i morgon måste besöka honom.* — *Syn. Se Påminna sig*. [Erindra, Erhindra.]

ERINRAN, ärinran, f. sing. indef., och **ERINRING**, ärinring, f. 2. 1) Den verkning af minnet, hvarigenom det i själen återkallar en försvunnen föreställning. — 2) Ogillande anmärkning. *Göra e. vid något.* — *Syn. Anmärkning, Påminnelse.* — 3) Invändning. *Från motpartens sida gjordes härvid den e., att . . .* — *Anm. För bem. 1 brukas oftare Erinring, för bem. 2 o. 3 Erinran.* [Erhindran, Erindran, Erhindring, Erindring.]

ERINRINGSFÖRMÅGA, f. 1. Förmågan att kunna i själen återkalla försvunna föreställningar.

ERINRINGSSTECKEN, n. 5. Tecken, hvarigenom man kan erinra sig något.

ERIS, éris, nom. propr. f. (grek. myt.) Tve- drågens gudinna.

ERKE, ärke, prefix, härledande sig ifrån grekiska ordet *Archeon*, öfverhufvud, anförare, och bifogadt till början af vissa svenska ord, för att gifva dem en superlativ betydelse. Så betyder

t. ex. *Erkebedragare, Erkehof, bedragare, hof, värst af alla; Erkedum, ytterst dum, o. s. v.* Sådana ord äro för öfrigt: *Erkeelak, -gnidare, -hexa, -hora, -hycklare, -kättare, -lat, -lymmel, -lögn, -lögnavare, -narr, -procentare, -skurk, -skålm, -spelare, -tjuf, -tok* [Arke.]

ERKEBISKOP, m. 2. (af grek. *Archiepiskopos*) Biskop, som har högsta uppsigte öfver kyrkoherderna i ett större område (rike, provins) och har flera biskopar under sig. — *Ss. E-sem-bete, -svärighet.*

ERKEBISKOPLIG, a. 2. Som tillhör eller har afsende på en erkebiskop eller erkebiskops-värdigheten.

ERKEBISKOPSDÖME, n. 4. Se *Erkebiskops-stift.*

ERKEBISKOPSHUS, n. 5. Hus, palats, der en erkebiskop bor.

ERKEBISKOPSKÅPA, f. 1. Den biskopskåpa eller *pallium*, som af påfven tilldelades en erkebiskop och betalades med en öryg summa till romerska skattkammaren.

ERKEBISKOPSMÖSSA, f. 1. En erkebiskops ambetsmössa, den han vid högtidliga ambetsför-rättningar bär på hufvudet.

ERKEBISKOPSTAF, m. 2. pl. — *stafvar.* Den biskopsstaf, som af konungen tilldelades en erkebiskop, till tecken af hans herdevärd om församlingen, och som, jemte ringen, utgjorde den s. k. investituren.

ERKEBISKOPSTOL, m. 2. 1) En erkebiskops värdighet, embete och myndighet. — 2) Se *Erkebiskopsstäte.*

ERKEBISKOPSSÄTE, n. 4. Staden, stället, der en erkebiskop vanligtvis bor och der han äger att öfva förnämsta delen af sina ambets-åligganden.

ERKEBJEKNE, m. 2. pl. — *djeknar.* Så kallades fordom den förnämsta andelige tjänstemannen i ett stift, näst biskopen. Ordet är bildadt efter det latinska *Archidiaconus*.

ERKEBETE, n. 4. Så kallades de böga embeten, med hvilka romerska kejsaren belönade de tyska kurfurstarna.

ERKEBENGEL, ärrkebnngl, m. 2. pl. — *englar* (af grek. *Archangelos*) Englar, som, enligt Hebreernas föreställning, var hufvudman för en hel skara af andra och betecknade någon viss högre förrättning i Jehoväs tjänst. Sådana erkeenglar voro Gabriel, Rafael och Michael.

ERKEFIENDE, m. 3. 1) Bödlig, afgjord, afsvuren fiende. — 2) *E-n*, förädrad benämning på Djefvulen.

ERKEFÄ, n. 4. (fam.) Se *Erkeånsa.*

ERKEHERTIG, m. 2. Titel, som prinsarne utaf huset Österrike tillade sig, sedan de af kejsar Fredrik I år 1156 erhållit samma rang som kurfurstar (d. v. s. kurfurstar, emedan desse innehade ett erkeembete).

ERKEHERTIGDÖME, n. 4. Titel, som det egentliga Österrike äger.

ERKEHERTIGINNA, f. 1. En erkehertigs gemål eller enka efter en sådan.

ERKEHERTIGLIG, a. 2. Som tillhör eller har afsende på en erkehertig eller dess värdighet, o. s. v.

ERKEJUDE, m. 2. pl. — *judar.* Procentläre, ockrare i högsta grad.

ERKEJÖNS, m. 2. (fam.) Se *Erkeånsa.*

ERKEKAMERERARE, m. 3. Titel, som kurfursten af Brandenburg fordom förde. Jfr. *Erkeembete.*

ERKEKÄNSLER, ärrkekänslär, m. 3. Titel, som fordom tillkom de tre kurfurstarna i Mainz, Trier och Köln. Jfr. *Erkeembete.*

ERKEKAMERSKÄLK, ärrkekämerschallk, m. 3. Titel, som kurfursten af Sachsen fordom förde. Jfr. *Erkeembete.*

ERKEKUNSKÄNK, m. 2. Titel, som tillkom konungen af Böhmen såsom tysk kurfurste. Jfr. *Erkeembete.*

ERKEKATTMÄSTARE, m. 5. Titel, som tillkom, i början kurfursten af Pfalz, och sedan kurfursten af Braunschweig. Jfr. *Erkeembete.*

ERKESTIFT, n. 5. Så kallas i Sverige Upsala stift, såsom lydande under rikets erkebiskop.

ERKEÅNSA, f. 1. (fam. skämtv.) Ytterst dum människa. — *Syn. Erkeå, Erkeåns.*

ERKÄNNA, ärrkänna, v. a. 2. (t. *erkennen*) 1) Medgifva såsom sant, obestriddt, verkligt. *Han e-nner, att han emottagit penningar. E. sitt fel, sin skuld, sin oförmåga. Jag e-nner gerna, att det kunnat vara bättre. E. evange-lii sanningar. E. sitt sigill, sin underskrift, tillstå, att man satt sitt sigill, sitt namn under en skrift. E. ett barn, förklara, att man är far eller mor till ett oäkta barn. E. sig öfverträf-fad af någon, förklara, att man anser sig öfver-träffad af honom. — Syn. Se Medgifva. — 2)*

Förklara, att man anser något rättmätigt, lagligt, behörigt. *E. riktigheten, lagligheten af ett do-kument. E. ett testaments riktighet. E. en regering, förklara, antingen uttryckligt eller ge-nom tyst samtycke, att man anser den lagligt och rättmätigt vara bestående. I samma mening säges äfv.: E. en furste, en regent. Han e-nner in-gen annan lag än sin egen vilja, han rättar sig blott efter sin egen vilja, sitt eget tycke. E. sitt beroende af någon. — Syn. Se Godkänna. — 3)*

Känna tacksamhet för något. *E. åtnjutna välgärningar. Jag e-nner med tacksamhet den stora godhet, ni bevisat mig.*

ERKÄNNANDE, n. 4. Handlingen, omständigheten, att man erkänner.

ERKÄNNSAM, ärrkännsamm, a. 2. Som erkänner (hem. 3) åtnjutna välgärningar, hyser tacksamhet dertill. *E. för en välgärning, en tjänst, ett biträde, en godhet. Vara e. emot någon. — Syn. Tacksam.*

ERKÄNSAMHET, f. 3. Se *Erkänsla*, 1 o. 5.

ERKÄNSLA, ärrkänsla, f. 1. sing. 1) Känsla af tacksamhet. *Jag skall alltid med största e. ihågkomma de välgärningar, jag of åtnju-tit. Visa sin e. — Syn. Tacksamhet, Erkänns-samhet. — 2)* (mindre brukl.) Gåfva, som man ger någon, för att betyga sin tacksamhet. *Håll till godo detta som en liten e. — Syn. Dis-kretion, Dusst. — 3)* Erkännaude. *Komma till e. af sitt fel, af sina synder, erkänna sitt fel, &c. — Syn. Erkännsamhet.*

ERLÄGGA, ärrlägga, v. a. 2. (böjes som *Lä-gga*) Betala. Brukas i administrativt stift och det mera värdade talspråket. *E. skatt, afgift, böter. E. sitt arende in utvåra. E. 10 R:dr i af-gift för något. E. en afgift af 10 R:dr. E. sin hyra i rätten tid. — Syn. Betala, Gålda, Utgåra.*

ERLÄGGANDE, n. 4. Handlingen, då man erlägger.

ERNÄ, ärrnä, v. a. 2. Komma till erhållande af något, som man sökt vinna. *Jag har nu ändligen e-t, hvad jag sträfvat efter. E. målet för sina önskningar. E. sin afsigt, sin önskan. — Syn. Uppnä, Vinna.*

ERNÄENDE, n. 4. Omständigheten, att man ernär eller något ernä. — *Syn. Uppnäende, Vin-nande.*

EROS, ärräs, nom. propr. (grek.) 1) (mytol.) Kärleksguden, Amor. — 2) Kärleken.

EROTISK, a. 2. Som har afsende på kärlek. *E. poesi*, ett slags lyrisk poesi, som handlar om kärlek.

ERR, ärrrig, se *Ärr, Ärrig.*

ERSÄTTA, ärrsätta, v. a. 2. (t. *ersetzen*) 1) Gifva något, för att godtgöra förlust, utgift, kostnad, arbete, möda o. s. v., som en annan haft för ens räkning. *E. någon kostnaden, skadan. E. värdet af något. E. en balans, en brist, ett deficit. E. hvad som felas. Jag skall e. er besväret, mödan, arbetet dermed. — Syn. Godt-göra, Hålla skadeslös för. — 2)* Göra samma tjänst, nytta, vara lika duglig, tjenlig, som någon annan företrädande eller något annat förloradt eller fö-lande. Brukas både om sak och person. *Denne fältherre kan ej e. sin föregångare. Denne ambetsman kan ej e-s. Truppernes mod ersat-te deras ringa antal. Vinsten e-ter förlusten. — Syn. Uppväga.*

ERSÄTTANDE, n. 4. Handlingen, omständigheten, att man ersätter, att något ersättes.

ERSÄTTLIG, a. 2. Som kan ersättas.

ERSÄTTLIGHET, f. 5. Egenskapen att kunna ersättas.

ERSÄTTNING, f. 2. 1) Ersättande. *E. af förlust, af något förloradt, af liden skada, af kostnaden. Han är skyldig e. derför. — Syn. Ersättande, Godtgörande, Godtgörelse. — 2)* Hvad som gifves, erhålles till ersättande af något. *Få, gifva, lemna, lofva e. för något. Gifva, få, bekomma i e. Han bekom 100 R:dr i e. — Syn. Godtgörelse, Skadestånd.*

ERSÄTTNINGSSÄNSPRÅK, n. 5. Anspråk på ersättning.

ERSÄTTNINGSSKYLDIGHET, f. 5. Skyldig-het att ersätta, gifva skadestånd för något.

ERT, se *Ärt.*

ERTAPPA, ärrtappa, v. a. 1. (t. *ertappen*) 1) Öfverraska någon i begående af brott, öfverträ-delse, fel. *Han blef e-d, just som han höll på att bryta sig in. E. någon på bar gärning, öfverraska någon vid själva gärningens begående. — Syn. Öfverraska, Komma på (en med något). — 2)* Anträffa och gripa (rymmare). *E. en för-rymd tjuf, en flyktig, en rymmare. E. någon under flykten. — Syn. Se Gripa.*

ERTAPPANDE, n. 4. Händelsen, att någon ertappas.

ERTSBEDRAGARE, m. fl., se *Erkebedragare*, m. fl.

ERUDITION, ---tschön, f. 5. Lärdom.

ERUPTION, eruppschön, f. 5. Utbrott.

ERYTHRIN, ---rin, n. 3. sing. (kem.) Rött färgämne i läfarten Roccella.

ERÖFRA, ärröfva, v. a. 1. (t. *erobern*) 1) Genom vapenmakt underlägga sitt väld. *E. ett land, ett rike, en provin, en stad. — Syn. In-taga, Underkufva, Underlägga sig, Underkasta sitt väld, Underkasta sig. — 2)* (fig.) Vinna, tillvinna sig. *De folk, som hans predikningar hade e-t åt tron. Hon e-r med sitt behag allas hjertan.*

ERÖFRANDE, n. 4. Handlingen, då man eröfrar; händelsen, då något eröfras.

ERÖFRARE, m. 3. 1) En, som gör ell. gjort stora eröfringar genom krig. *En fruktansvärd e. Wilhelm E-n*, benämning på konung Wilhelm I, som eröfrade England. *Alexander var en stor e.*

— 2) (fig.) *E. af hjertan*, en som förstår att vin-na många frunthimmers kärlek.

ERÖFRING, f. 2. 1) Bröfrande. *Parsiens e. genom Alexander d. Store. — Syn. Eröfrande, Underkufvande. — 2)* Eröfradt land. *Peru var en rik e. för Spanien. Försvara, bibehålla sina e-ar. — Syn. Landvinning. — 3)* (fig.) a) Hvad som blifvit förvärfvadt, vunnet. *Religio-nens fredliga e-ar. Nya e-ar utvidga med hvarje dag vetenskapens område. — b)* Säges isynnerhet i fråga om kärlek. *E-en af ett hjer-ta. Hon är skapt att göra e-ar. Hon gör med hvar dag nya e-ar. — Ss. E-sbegär, -slysten, -slystnad, -ssjuk, -ssjuka, -störst.*

ERÖFRINGSKRIG, n. 5. Krig, som föres i ändamål att derigenom göra eröfringar.

ESCADER, se *Eskaдер.*

ESCADRON, se *Squadron.*

ESCAMOTERA, ässkamötära, v. a. 1. (fr. *Escamoter*) Göra taskspelarknep; qvickt tillgripa, bortsnatta.

ESELHUFVUD, äsl-huvud, n. 4. (t. *Eselshaupt*) (skopp.) Ett tjockt, starkt, jernbeslaget trästykke, som tjänar att fasthålla en stång eller bom vid näst under varande mast, stång, bom eller bog-spröt.

ESKADER, äskäder, m. 2. pl. *eskadrar.* 1) En liten flotta, utlupen i sjön. — 2) Afdelning af en flotta, kommanderad af en vice amiral, konte-amiral eller kommodor.

ESKARP, äskärrp, m. 5. (fr. *Escarpe*) (fortif.) Grafvens lure dosering i ett fält- eller fästnings-verk.

ESKISS, äskiss, m. 5. (fr. *Esquisse*) Utkast.

ESKORT, äskört, m. 3. (fr. *Escorte*) 1) En ansedd persons, en kurirs, en transports o. s. v. betedsagande af väpnadt manskap, till skydd och säkerhet. *Rosa under e. Gifva någon e. — Syn. Betäckning, Eskortering, Eskorterande. — 2)* Trupp, beväpnadt manskap, som medföljer någon till skydd och säkerhet. *En e. af 100 man. — Syn. Betäckning, Skydds-vakt, Skydds-följe.*

ESKORTERA, äskörtära, v. a. 1. (fr. *Escor-ter*) Medfölja till skydd och betäckning. Säges om trupp, väpnadt manskap; jfr. *Eskort. E. en prins, en ambassadör, en kurir, en transport. Läta e. sig af en kavalleritrupp. En trupp af 100 man e-de honom dit. — Eskortlande, n. 4. o. Eskortering, f. 2.*

ESKULAP, äskulap, m. 5. 1) (grek. myt.) Läkekunstens gud. — 2) (fig.) Läkare.

ESOMOTFAST, esömmötfast, adv. Ganska ofta, som oftast.

ESOTERISK, a. 2. (från grekiskan) Blott beständ för de invigde, och som hålles hemlig för de oinvigde. — *Motsats: Exoterisk.*

ESPALIER, se *Spalier.*

ESPARSETT, äsparsett, m. 3. (bot.) Se *Helghä.* [Espacezett.]

ESPING, äsping, m. 2. 1) Ett slags storbåt. — 2) Se *Äsping.*

ESPLANAD, äsplanad, m. 5. (fr. *Esplanade*) Öppen, jemn plats emellan en stad och dess citadell.

ESS, äss, n. 3. (i musik) E, sänkt en half ton.

ESS, äss, n. 3. Se *Äss.*

ESS, äss, n. 5. Liten skylt, nästan i form af ett S, som nyttjas till beslag, för att hindra fjä-drar att springa ut.

ESSE, ässe, n. 4. sing. *Vara, ej vara i sitt e., i sitt rätta e., i sitt rätta, naturliga skick; i*

sitt element; i den ställning, belägenhet, tillstånd, man bäst tycker om; i sitt goda lynne.

ESSENS, äsänngs (äfv. äsänns), m. 3. (fr. *Essence*) Välluktande fin olja, som distilleras ur vissa växter.

ESSENTIEL, äsänntsiäl, a. 2. Väsentlig.

ESSHAK, ässbåke, m. 2. pl. — *hakar*. En i form af ett S formad hake af jern.

ESSING, äsiong, m. 2. Relingen på en båt.

ESTAFETTE, se *Stafett*.

ESTETIK, ästetik, f. 3. Lärnan om det sköna i naturen och konsten. De sköna konsternas filosofi. [Ästhetik, Esthetik.]

ESTETISK, ästetisk, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på estetiken. Konstvetenskaplig. — 2) Öfverensstämmande med lagarna för det sköna, smakfull, skön. [Esthe —, Esthe —.]

ESTIMABEL, ästimåbl, a. 2. (fr. *Estimable*) Aktningvärd.

ESTIMÉ, ästimé, m. 3. (fr.) Aktning, högaktning.

ESTIMERA, ästimera, v. a. 1. (fr. *Estimer*) 1) Högakta. — 2) Anse, hålla för.

ESTRAD, ästråd, m. 3. (fr. *Estrade*) Upphöjd plats på golvet i ett rum, isynnerhet vid fönster, äfven vid en tron, paradsgång, o. s. v.

ETABLERÄ, v. a. 1. (fr. *Etablir*) Inrätta, anlägga. — *E sig*, v. r. 1) Bosätta sig; sätta hushåll. — 2) Stadgas, uppkomma. — *Etablirande*, n. 4. o. *Etablirning*, f. 2.

ETABLISSEMENT, ----mång, n. 3. 1) Inrättning; anläggning. — 2) Bosättning. — 3) Nybysse.

ETAMIN, --fn, n. 3. Ett slags glatt ovalkadt ylletyg, som väfves på raskmakarestol.

ET CÆTERA, ät sëttera. Och så vidare, med mera. — Skrifves äfven enligt latinen *Et cætera*.

ETERNELL, etärnäl, f. 3. Ewigthetsblomma. 1) Örtan *Gnaphalium arenarium* med glänsande gula, torra blomhufvuden, som aldrig förvisna. Kallas äfv. Gul Kattfot, Hedenblomster. — 2) Örtan *Gnaphalium margaritaceum*, i toppen prydd med en stor mängd hvita blommor, som bestå af torra fjäll och således äfven bibehålla sig, utan att visna. — 3) Benämning på arterna af örtsläktet *Elichrysum*, hvilka också äga nyssnämde egenskap. — 4) *Blå E*, se *Vintergrön*.

ETHER, ätr, m. sing. 1) Oändligt fint, luftformigt, tyngdlöst ämne, som af några nyare astronomer antages uppfylla hela verdensrymden. Himmelsluft. — 2) (kem.) En fin, spritlik, flygtig vätska, som fås genom destillering af en syra, blandad med sprit. Skrifves äfv. *Eter* eller *Äther*.

ETHERISK, etärisk, a. 2. 1) Som har egenskap af ether (hem. 2.) eller Himmelsluft. — 2) (fig.) Himmelsk, oändligt fin och ren, öfversinnligt skön. — 3) (kem.) Som har egenskap af ether (hem. 2.) *E olja*, benämning på de slags oljor, som erhållas af starkt luktande växtämnen, merendels genom distillation med vatten, mera sällan genom pressning; upplöses i vinsprit, äfven mer eller mindre i vatten, tändas vid lågeld, utan att upphettas, och blifva hvarken vidbrända eller härskä; äga alla en stark, genomträngande lukt, samt en stektaktig eller bitter, eller i de flesta fall en aromatisk, brännande och efteråt kylande smak; känns icke slippriga, såsom de feta oljorna, utan göra huden stråf och rå. Kallas äfven Flygtiga Oljor. Skrifves af somliga äfven *Eterisk* eller *Ätherisk*.

ETHEROLJA, f. 1. Se *Etherisk olja* (under *Etherisk*).

ETHNOGRAFI, etnågråfi, f. 3. Folklagsbeskrifning, folkbeskrifning.

ETHNOGRAFISK, etnågråfisk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på ethnografien.

ETIK, -ik, f. 3. Se *Moral*. Skrifves äfv. *Ethik*.

ETIKER, etikr, m. 3. Sedelärare. Äfven *Ethiker*.

ETIKETT, --kätt, m. 3. (fr. *Étiquette*) 1) Påskriftsedd, som fästes vid ett föremål, för att utvisa, hvad det är eller innehåller. — 2) Det vid hof föreskrifna stränga ceremoniel, hvarefter alla, som der visa sig, måste noga rätta sig. — 3) Allmänt antagen omgångsedd. — 4) Behöriga tillar, i bref eller ansökningar, lämpade efter de personers rang och stånd, till hvilka de äro ställda.

ETISK, ättisk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på sedeläran. Skrifves äfv. *Ettisk*.

ETOFT, etåft, n. 3. (manuf.) Glatt, ovalkadt ylletyg.

ETSA, ättsa, v. a. 1. (t. *ätzen*) Gravera med skedvatten. — *Etsande*, n. 4.

ETSGRUND, m. 3. Den fernisgrund, hvarmed vid etsning plåten öfverdrages och hvari sedan graveras.

ETSNING, f. 2. 1) Förfarandet, då man etsar. — 2) Sättet, huru detta lyckats. — *Se E-skonst*.

ETSÅL, f. 2. Ett slags nål, hvarmed vid etsning graveras i etsgrunden.

ETSVATTEN, n. 3. Vätska, hvarmed vid etsning den med etsgrund öfverdragna plåten, efter sjelfva graveringen, öfverglutes, då metallen i de graverade strecken anfräses, så att, sedan etsgrunden åter blifvit borttagen, strecken visa sig fördjupade i plåten, hvarmot hela dess öfriga yta bibehållit sig lika som förut. Till etsvatten nyttjas för koppar, messing och silfver, utspådt skedvatten, för guld utspådt kungsvatten, för jern och stål en blandning af salpetersyra, vinsyra, qvicksilversublimat och vatten.

ETSVAX, n. 3. Se *Etsgrund*.

ETT, neutrum af *En*, II och III.

ETTA, f. 1. Siffran, som betecknar talet ett. *Teå e-or jemte hvarandra beteckna elfva*.

ETTERÄ, neutrum af *Endera*. — *Konj. Se Antingen*.

ETTER, ätr, n. 3. sing. (i fornspråket *Eiter*) 1) Förgift. Betydde ursprungligen förgift i allmänhet, men är numera iuskränkt till betydelsen af ormgift och brukas endast af lägre folket; förekommer äfv. i gamla sagor, legender o. d. *En drake, som sprutade e. Ormen hade så mycket e., att den, som blef stungen af honom, dog deraf.* — *Syn. Se Förgift.* — 2) *Se Var.* — 3) (fig. pop.) Argbot, ilska.

ETTERBLEMMA, **ETTERBLÅSA**, f. 1. Blemma, blåsa, som innehåller etter eller var.

ETTERBÖLD, m. 3. Böld, som innehåller etter eller var.

ETTERBRAKE, m. 2. pl. — *drakar*. 1) (i gamla sagor och legender) Drake, som sprutade etter eller gift. — 2) (fig. pop. o. fam.) I hög grad argstint qvinna.

ETTERFULL, a. 2. Full af etter (i alla hem.). **ETTERMYRA**, f. 1. Röd myra, 2 till 3 linier lång, hvarsbett förorsaka betydlig smärta. *Formica rubra*.

ETTERNÄSSLA, f. 1. En art af näslesläktet, mindre än Bränn-nässlan, vanlig vid hus och gårdsgårdar och bekant för den med svullnad förenade smärta, som förorsakas af dess blad, om

de komma i beröring med huden på en människa. *Urtica urens*.

ETTERPÅSE, m. 2. pl. — *påsar*. (Pop. o. fam.) Mycket argstint meniska.

ETTERÖRT, f. 3. Årlig växt, som utgör ett besvärligt ogräs på sädesåkrar. *Chrysanthemum segetum*.

ETTSTRUKEN, a. 2. neutr. — *et.* (i musik) Så kallas de noter, hvilka tillhöra den oktäv, som ligger emellan den sällas eller »ostrukna» och den tvåstrukna oktaven, emedan de stundom tecknas med ett streck uppöfver, t. ex. \dot{c} .

ETYMOLOG, --måläg, m. 3. Språkforskare, som isynnerhet egnar sig åt efterforskningen af ordens ursprung.

ETYMOLOGI, --måläji, f. 3. 1) Ett ords härledning. Ordledning. — 2) Lärnan om ordens härledning. [—giö.]

ETYMOLOGISK, --måläjisk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på etymologien.

EUCHAIRIT, ävckairit, m. 3. Mineral, bestående af selen-silfver, i förening med selenkoppar, derib, metallglänsande, med finkornt, nästan kristalliniskt brott.

EUDJOMETER, ävdiåmäter, m. 2. pl. — *metrar*. Instrument, hvarmedelst man kan mäta och efter grader bestämma luftens syrehalt, för att utröna, huruvida den är mer eller mindre tjenlig att inandas.

EUDIOMETRI, ävdiåmetri, f. 3. Lärnan om sättet att mäta luftens syrehalt.

EUFEMISM, ävfofism, m. 3. Omskrifning af en anstötlig eller vidrig sak, medelst förmildrande uttryck. Äfv. *Euphemism*.

EUFONI, ävfofi, f. 3. Välljud. Äfv. *Euphoni*.

EUFONISK, ävfofisk, a. 2. Välljudande. *E-a bokstäfver*, sådana som, utan att enligt härledningen tillhöra ett ord, endast tilläggas för välljudets skull. Äfv. *Euphonisk*.

EUGENIN, ävgenin, n. 3. sing. (kem.) Eget ämne i neglikeolja.

EUMENIDER, ävmenidr, f. pl. Se *Furier*.

EUNUCK, ävnuök, m. 3. Snöping. [Eunuch.]

EUSTACHISK, ävstakisk, a. 2. *E-a rörel*, benämning på den gång, som ur trumhålan i örat leder till munhålan; har fått sitt namn efter anatomen Eustach.

EUTERPE, ävvtërpe, nom. propr. f. Musikens sänggudinna.

EVAKUERA, v. a. 1. Utrymna. — *Eva-kuerande*, n. 4. o. *Evakuering*, f. 2. [Evac. —]

EVALVATION, evallvatschön, f. 3. 1) Uppskattning, värdering. — 2) Beräkning af myntsorters värde i jämförelse med hvarandra.

EVALVERA, v. a. 1. 1) Uppskatta, värdera. — 2) Beräkna myntsorters värde i jämförelse med hvarandra.

EVANGELIEBOK, evanjelliebök, f. 3. pl. — *böcker*. En för svenska kyrkan antagen andaktsbok, innehållande korta utdrag ur Nya Testamentets skrifter för hvarje helgdag i året, jemte kyrkoböner, och åtföljd af den i svenska församlingen antagna ritualen. [Evangeliebok.]

EVANGELISK, evanjellisk, a. 2. Som öfverensstämmer med evangelium och innehåller af den heliga skrift. *E-a förbundet*, förbund, som under tyska trettioåra kriget år 1653 afslöts emellan Sverige och de protestantiska furstarna. *E-a kyrkan*, gemensam benämning på den lutherska och den reformerta kyrkan. *E-a kristne*, Lutheraner

och Reformerte. *E-a läran*, protestanternes (Lutheraners och Reformertes) lära. *E-a sällskapet*, ett samfund i Sverige, för utspridande af smärre andaktsböcker. — Substantivt brukas äfv.: *De E-e*. Protestanter, d. v. s. Lutheraner och Reformerte.

EVANGELIST, evanjelläst, m. 3. 1) (i den äldre kyrkan) Benämning på de kristna, som fortsatte apostlarnes undervisning. — 2) Benämning på Mathæus, Marcus, Lucas och Johannes, såsom författare till de i Nya Testamentet intagna evangelierna.

EVANGELIUM, evanjélium, n. 3. pl. — *lär.* (af grek. *Evangelion*: ett ljuligt och glädt budskap) 1) Hela den i Nya Testamentet uppenbarade läran. — 2) Berättelsen om Jesu lifnad, död och uppståndelse, författad af de fyra Evangelisterna. — 3) Lärnan om nåden i Christo, sådan den i Nya Testamentet framställes.

EVAPORATION, ----tschön, f. 3. Åldunstning.

EVAPORERA, v. n. 1. Åldunsta.

EVASDOTTER, ävassdåtr, f. 2. pl. — *dött-rar*. (fig. fam. skämtv.) Qvinna.

EVASIV, --iv, a. 2. Undvikande. [—if.]

EVASIVT, --ivt, adv. På ett undvikande sätt. [—if.]

EVELIG, äveligg (uttalas i allmänhet: ävigg), a. 2. *Hvar e-a en*, hvar enda en.

EVENTUEL, evänntuäl, a. 2. 1) Tillfällig. — 2) Beröende af framtida händelser. [—ell.]

EVERDELIG, evärdeligg, a. 2. I alla tider, för beständigt varande, fortfarande, gällande. *Till e. äminnelse*. *Till e- nyttjande*. *Till e. ågo*. *För e-a tider*, för alltid, ända till sednaste efterverld, så länge verlden står. [Evard —, Everld —.]

EVERDELIGA, **EVERDELIGEN**, adv. I alla tider, för alltid. — *Anm. Everdeliga* är numera föråldradt.

EVERTUERA SIG, evärtuera, v. r. 1. (fr. *s'evertuer*) Genom öfning förvärfa skicklighet, fullkomna sig. *E sig i ett språk*.

EVIDENS, evidäns, f. 3. Klarhet, tydlighet.

EVIDENT, evidänt, a. 1. Klar, tydlig.

EYIG, ävigg, a. 2. 1) Som är utan begynnelse och ända. *Endast Gud är e. Den e-e Guden*. *Det e-a ordet*. *Den e-a visheten*. — I definit form och såsom substantiv brukas ofta *Den E-e* i stället för Gud. — 2) Som väl haft begynnelse, men är utan ända. *Det e-a lifvet*. *Den e-a fördömseln*. *Den e-a döden* (se *Död*). — *Syn. Evinnerlig*. — 3) Som råcker, varar så länge, att man ej föreser något slutt derpå. *En e. vänskap*, *kärlek*, *äminnelse*. *Ett e-t hat*. *Ett e-t krig*. *En e. process*. — *Syn. Evinnerlig*, *Beständig*. — 4) Som varar för lifstiden. *E. landsflykt*. *E-t ängelse*. — *Syn. Lifstida*. — 5) (fam.) Som alltför ofta upprepas. *Hans e-a klagovisor trötta alla*. — *Syn. Evinnerlig*, *Idkollig*, *Beständig*. — 6) *Hvar e-a en*, se *Enlig*.

EVIGHET, ävighöt, f. 3. 1) Tid utan begynnelse och ända. *Tiden är, egentligen att tala, blott en del af e-en*. — 2) Tillvaro utan begynnelse och ända. *Guds e.* — 3) Tid, som väl har början, men ej ända. Brukas i denna bem. framför allt i fråga om det tillkommande lifvet. *Den saliga, osaliga e-en*. *E-en mig fast förskräcker*. *Helvetsstraffens e. O meniska, tänk på e-en!* — 4) Ganska lång tid. *Dessa byggnader skola bestå en hel e. Denna ändlösa väntan var för mig en hel e.* — *Af e.*